1. Pielikums
1. – 123. lpp.
Informatīvajam ziņojumam
"Spēkā esošo nodokļu atvieglojumu mērķi un sasnieguma rādītāji"

Spēkā esošo nodokļu atvieglojumu, kuriem mērķi un sasnieguma rādītāji ir definējami, veidlapas

SATURS

1.1. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumi

1.1.1. Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais minimums…… 9

1.1.2. Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais pensionāra minimums …… 14

1.1.3. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums par apgādībā esošu personu…… 19

1.1.4. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa papildu atvieglojumi personām ar invaliditāti, politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem…… 25

1.1.5. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa attaisnotie izdevumi par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem…… 30

1.1.6. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa attaisnotie izdevumi par ziedojumiem vai dāvinājumiem…… 40

1.1.7. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums par privātajos pensiju fondos izdarītājām iemaksām…… 46

1.1.8. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums par apdrošināšanas prēmiju maksājumiem…… 54

1.1.9. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa attaisnotie izdevumi par ziedojumiem vai dāvinājumiem politiskajām partijām…… 60

1.1.10. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums ienākumam no lauksaimnieciskās ražošanas …… 66

1.1.11. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums par apdrošināšanas atlīdzībām, kuras izmaksājušas apdrošināšanas sabiedrības…… 71

1.1.12. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums papildpensijas kapitālam…… 76

1.1.13. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums no budžeta izmaksātajiem pabalstiem…… 81

1.1.14. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums stipendijām, kas izmaksātas no budžeta, biedrības vai nodibinājuma līdzekļiem vai no starptautisko izglītības vai sadarbības programmu līdzekļiem…… 84

1.1.15. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums stipendijām līdz 280 *euro* mēnesī, ko izmaksā komersants, iestāde, biedrība, nodibinājums, kā arī saimnieciskās darbības veicēji…… 89

1.1.16. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums stipendijām, kuras izmaksātas studējošajam, kas apgūst medicīniskās izglītības programmu…… 94

1.1.17. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums konkursos un sacensībās saņemtām mantiskām un naudas balvām (prēmijām)…… 101

1.1.18. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums atlīdzībai par kaitējumu darbaspēju zaudējuma gadījumā, kā arī apgādnieka zaudējuma sakarā…… 106

1.1.19. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums čeku loterijas laimestiem **(atcelts no 2023. gada 24. aprīļa**, tāpēc veidlapa nav sagatavota).

1.1.20. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums ienākumam no nekustamā īpašuma atsavināšanas…… 113

1.1.21. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums ienākumam no vienīgā nekustamā īpašuma atsavināšanas…… 116

1.1.22. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums ienākumam no nekustamā īpašuma atsavināšanas, ja šis ienākums no jauna tiek ieguldīts funkcionāli līdzīgā nekustamajā īpašumā…… 120

1.1.23. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums dāvanām no fiziskajām personām…… 124

1.1.24. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums ienākumam no akciju pirkuma tiesību īstenošanas…… 128

1.1.25. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums ienākumam no lauksaimniecībā izmantojamās zemes atsavināšanas…… 135

1.1.26. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums summām, kas izmaksātas kā valsts atbalsts lauksaimniecībai vai Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai vai atbalsts bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai…… 143

1.1.27. Speciālais iedzīvotāju ienākuma nodokļa režīms jūrniekiem…… 150

1.1.28. Darbaspēka nodokļu atvieglojums sezonas laukstrādnieku ienākumam…… 157

1.1.29. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums darba devēja apmaksātiem darba koplīgumā noteiktiem izdevumiem…… 166

1.1.30. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa un valsts obligātās sociālās apdrošināšanas maksājumu atlaide jaunuzņēmumiem…… 172

1.2. Uzņēmumu ienākuma nodokļa atvieglojumi

1.2.1. Uzņēmumu ienākuma nodokļa atvieglojums ziedojumiem…… 180

1.2.2. Uzņēmumu ienākuma nodokļa atvieglojums par akciju atsavināšanu…… 188

1.2.3. Uzņēmumu ienākuma nodokļa atvieglojums summām, kas izmaksātas kā valsts atbalsts lauksaimniecībai vai Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai…… 193

1.2.4. Īpašs nodokļu maksāšanas režīms iekšzemes uzņēmumiem par kuģu pārvadājumiem – tonnāžas nodoklis…… 199

1.2.5. Tiešo nodokļu atvieglojumu piemērošana brīvostās vai speciālajās ekonomiskajās zonās…… 208

1.2.6. Uzņēmumu ienākuma nodokļa speciālais regulējums kapitālsabiedrībām, kurām piešķirts sociālā uzņēmuma statuss…… 218

1.3. Nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumi

1.3.1. Nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojums trūcīgām personām un maznodrošinātām personām…… 223

1.3.2. Nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojums daudzbērnu ģimenēm…. 229

1.3.3. Nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojums lauku zemēm…..…… 236

1.3.4. Nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums par fiziskajām personām piederošām inženierbūvēm……..…….. 242

1.3.5. Nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums sporta inženierbūvēm…... 246

1.3.6. Nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums reliģiskajām organizācijām……..…….. 250

1.3.7. Nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums īpaši aizsargājamās dabas teritorijās……. 253

1.3.8. Nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums valsts aizsargājamiem nekustamajiem kultūras pieminekļiem……..…… 257

1.3.9. Nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums par jaunaudzēm……..…. 262

1.3.10. Nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums nacionālajām sporta bāzēm un zemei to uzturēšanai…… 265

1.3.11. Nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums dzīvojamo māju palīgēkām, ja to platība nepārsniedz 25 m^2……..……..... 269

1.3.12. Nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums dzīvojamo māju palīgēkām, ja to platība pārsniedz 25 m^2……..……. 273

1.3.13. Nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums valstij un pašvaldībām piekritīgam nekustamajam īpašumam, kas nav nodots lietošanā vai iznomāts…….. 277

1.3.14. Nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums lauksaimniecības ēkām un inženierbūvēm……..……. 281

1.3.15. Nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums par ēkām, ko izmanto muzeji, bibliotēkas, opera, cirks, koncertorganizācijas un mākslas galerijas……..…… 285

1.3.16. Nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības ēkām (telpu grupām)……..…. 288

1.3.17. Nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums valsts zinātnisko institūtu ēkām vai to daļām (telpu grupām)…….. 291

1.4. Pievienotās vērtības nodokļa atvieglojumi

1.4.1. Pievienotās vērtības nodokļa samazinātā likme medikamentu piegādēm……..……. 294

1.4.2. Pievienotās vērtības nodokļa samazinātā likme medicīnisko ierīču piegādēm……..……. 301

1.4.3. Pievienotās vērtības nodokļa samazinātā likme zīdaiņiem paredzēto specializēto pārtikas produktu piegādēm……..…… 309

1.4.4. Pievienotās vērtības nodokļa samazinātā likme pasažieru un to bagāžas regulāro pārvadājumu pakalpojumiem iekšzemē……..…….. 314

1.4.5. Pievienotās vērtības nodokļa samazinātā likme grāmatu piegādēm..... 320

1.4.6. Pievienotās vērtības nodokļa samazinātā likme masu informācijas līdzekļu izdevumu vai publikāciju piegādēm un to abonentmaksai… 326

1.4.7. Pievienotās vērtības nodokļa samazinātā likme izmitināšanas pakalpojumiem tūristu mītnēs…… 332

1.4.8. Pievienotās vērtības nodokļa samazinātā likme koksnes piegādēm iedzīvotājiem…… 339

1.4.9. Pievienotās vērtības nodokļa samazinātā likme siltumenerģijas piegādēm iedzīvotājiem…… 346

1.4.10. Pievienotās vērtības nodokļa samazinātā likme svaigu augļu, ogu un dārzeņu piegādēm **(ZM veic periodisku atvieglojuma izvērtējumu,** tāpēc veidlapa nav sagatavota)

1.4.11. Pievienotās vērtības nodokļa atbrīvojums kultūras pakalpojumiem…… 353

1.4.12. Pievienotās vērtības nodokļa atbrīvojums atlīdzībai par autordarbu... 362

1.4.13. Pievienotās vērtības nodokļa atbrīvojums iedzīvotājiem sniegtajiem dzīvojamo telpu īres pakalpojumiem…… 366

1.4.14. Tiesības nereģistrēties Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā…… 370

1.4.15. Pievienotās vērtības nodokļa 0% likmes piemērošana pakalpojumiem, kas sniegti brīvajā zonā vai muitas noliktavā, vai saistīti ar tranzīta pārvadājumiem…… 374

1.4.16. Pievienotās vērtības nodokļa 0% likme pasažieru pārvadājumiem starptautiskajos maršrutos, arī pasažieru pārvadājumiem uz citām dalībvalstīm, ja pasažieris šķērso Latvijas Republikas valsts robežu…… 377

1.4.17. Pievienotās vērtības nodokļa 0% likmes piemērošana preču piegādēm licencētai kapitālsabiedrībai, zonas kapitālsabiedrībai, zonas pārvaldei vai brīvostas pārvaldei…… 382

1.4.18. Īpašais pievienotās vērtības nodokļa piemērošanas režīms lauksaimniekiem…… 388

1.4.19. Priekšnodokļa korekcija zaudētiem parādiem…… 395

1.5. Akcīzes nodokļa atvieglojumi

1.5.1. Akcīzes nodokļa atvieglojums alum, kas saražots mazajās alus darītavās…… 400

1.5.2. Akcīzes nodokļa atvieglojums vīnam, raudzētiem dzērieniem, starpproduktiem un pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem…… 405

1.5.3. Akcīzes nodokļa atbrīvojums rapšu sēklu eļļai, kuru realizē vai izmanto par kurināmo vai degvielu, un biodīzeļdegvielai, kas pilnībā iegūta no rapšu sēklu eļļas (**atcelts no 2021. gada 1. februāra,** tāpēc veidlapa nav sagatavota)

1.5.4. Akcīzes nodokļa atvieglojums naftas gāzēm un pārējiem gāzveida ogļūdeņražiem…… 411

1.5.5. Akcīzes nodokļa atbrīvojums alkoholiskajiem dzērieniem, kurus izmanto alkoholisko dzērienu kvalitātes noteikšanai…… 415

1.5.6. Akcīzes nodokļa atbrīvojums medicīnas un veterinārmedicīnas vajadzībām paredzētam spirtam…… 418

1.5.7. Akcīzes nodokļa atbrīvojums uztura bagātinātājiem, kuri satur etilspirtu…… 421

1.5.8. Akcīzes nodokļa atbrīvojums spirtam atsevišķos likumā noteiktos gadījumos…… 426

1.5.9. Akcīzes nodokļa atvieglojums bezsvina benzīnam, kuram ir pievienots no lauksaimniecības izejvielām iegūts dehidratēts etilspirts, un tā saturs ir 70-85 tilpumprocenti (**atcelts no 2021. gada 1. februāra,** tāpēc veidlapa nav sagatavota)

1.5.10. Akcīzes nodokļa atbrīvojums tabakas izstrādājumiem, kurus izmanto tabakas izstrādājumu kvalitātes noteikšanai…… 430

1.5.11. Akcīzes nodokļa atbrīvojums neapstrādātām tabakas lapām…….... 433

1.5.12. Akcīzes nodokļa atbrīvojums naftas produktiem, kurus piegādā un izmanto elektroenerģijas ražošanai vai kombinētās iekārtās, kas ražo elektroenerģiju un siltumenerģiju (**atcelts no 2025. gada 1. janvāra,** tāpēc veidlapa nav sagatavota)

1.5.13. Akcīzes nodokļa atbrīvojums kafijai un bezalkoholiskiem dzērieniem, kurus izmanto šo produktu kvalitātes noteikšanai…..… 436

1.5.14. Akcīzes nodokļa atbrīvojums bezalkoholiskajiem dzērieniem, kuri ir nefasēti un izgatavoti sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumā patērēšanai šajā uzņēmumā…….. 439

1.5.15. Akcīzes nodokļa atbrīvojums kafijai un bezalkoholiskajiem dzērieniem, kurus izmanto citu pārtikas preču (arī alkoholisko dzērienu) ražošanā…… 442

1.5.16. Akcīzes nodokļa atbrīvojums kafijai un bezalkoholiskajiem dzērieniem, kurus iznīcina……... 445

1.5.17. Akcīzes nodokļa atvieglojums dīzeļdegvielai, ko izmanto lauksaimniecībā…… 448

1.5.18. Akcīzes nodokļa atvieglojums dabasgāzei, ko izmanto par kurināmo rūpniecībā un lauksaimniecībā…… 461

1.6. Dabas resursu nodokļa atvieglojumi

1.6.1. Dabas resursu nodokļa atbrīvojums par ozona slāni noārdošo vielu izmantošanu citu ķīmisku vielu ražošanai…… 468

1.6.2. Dabas resursu nodokļa atbrīvojums par transportlīdzekļiem, kurus pirmo reizi pastāvīgi reģistrē Latvijā…….. 472

1.6.3. Dabas resursu nodokļa atbrīvojums iepakojumam un vienreiz lietojamiem galda traukiem un piederumiem…….. 476

1.6.4. Dabas resursu nodokļa atbrīvojums par videi kaitīgām precēm…… 481

1.7. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atvieglojumi

1.7.1. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atvieglojums Iekšlietu ministrijas padotībā esošai iestādei reģistrētiem transportlīdzekļiem…….. 486

1.7.2. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atvieglojums Aizsardzības ministrijas padotībā esošai institūcijai vai Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem reģistrētiem transportlīdzekļiem…….. 489

1.7.3. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atvieglojums pašvaldības policijai reģistrētiem transportlīdzekļiem…… 492

1.7.4. 1.7.5. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atvieglojums lauksaimniekiem……..…….. 495

1.7.6. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atvieglojums daudzbērnu ģimenēm……..…….. 503

1.7.7. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atbrīvojums personām ar invaliditāti…… 510

1.7.8. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atbrīvojums transportlīdzeklim, kuru noraksta vai arī noraksta vienlaikus ar citu reģistrācijas darbību……..…… 522

1.7.9. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atbrīvojums transportlīdzeklim, kuram ir vai tiek reģistrēts vēsturiskā spēkrata statuss……..…….. 526

1.7.10. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atbrīvojums sporta transportlīdzeklim…… 529

1.7.11. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atbrīvojums elektrotransportlīdzeklim…… 533

1.7.12. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atbrīvojums personām, kuru apgādībā ir bērns ar invaliditāti…….. 537

1.7.13. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atbrīvojums par transportlīdzekli, kas reģistrēts fiziskajai personai īpašumā, par laiku no šīs fiziskās personas nāves brīža līdz īpašnieka maiņas vai valdītāja reģistrācijas brīdim…….. 547

1.7.14. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atbrīvojums par ārvalstīs reģistrētiem transportlīdzekļiem……..…….. 550

1.8. Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa atvieglojumi

1.8.1. Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa atbrīvojums demonstrācijas transportlīdzekļiem…… 553

1.8.2. Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa atbrīvojums nomai vai tirdzniecībai paredzētiem transportlīdzekļiem…… 556

1.8.3. Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa atbrīvojums lauksaimniekiem……. 559

1.8.4. Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa atbrīvojums transportlīdzeklim, kuram ir vai tiek reģistrēts vēsturiskā spēkrata statuss……. 564

1.8.5. Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa atbrīvojums sporta transportlīdzekļiem……. 567

1.9. Elektroenerģijas nodokļa atvieglojumi

1.9.1. Elektroenerģijas nodokļa atbrīvojums elektroenerģijai, ko izmanto preču pārvadājumiem un sabiedriskajiem pasažieru pārvadājumiem, 571

tajā skaitā dzelzceļa transportā un pilsētu sabiedriskajos pasažieru pārvadājumos……..

1.9.2. Elektroenerģijas nodokļa atbrīvojums elektroenerģijai, ko izmanto mājsaimniecību lietotāji…..…… 575

1.10. Izložu nodokļa un azartspēļu atvieglojumi

1.10.1. Izložu nodokļa un nodevas atbrīvojums vietēja mēroga vienreizēja rakstura izlozēm, ko organizē sabiedriskās organizācijas un to apvienības, kā arī reliģiskās organizācijas…….. 581

1.10.2. Azartspēļu nodokļa atbrīvojums azartspēlēm, kas tiek organizētas transportlīdzekļos, kuri veic starptautiskus reisus…….. 584

Veidlapa Nr. 1.1.1.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Sociāla un ekonomiska rakstura nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem**
Nosaukums	**Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais minimums**
N.p.k.	**1.1.1.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums)*.
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 12. panta pirmā daļa un pārejas noteikumu 197. punkts.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	No 2025. gada 1. janvāra diferencētais neapliekamais minimums *(turpmāk – NM)*, kas tika piemērots atkarībā no ienākuma līmeņa, aizstāts ar fiksēto NM, kas tiek piemērots visiem strādājošajiem vienādi neatkarībā no ienākuma līmeņa. Mēneša fiksētais NM tiks paaugstināts pakāpeniski: 2025. gadā – **510** *euro* mēnesī, 2026. gadā – **550** *euro* mēnesī, bet no 2027. gada – **570** *euro* mēnesī. Mēneša NM piemēro katru mēnesi ienākuma gūšanas vietā, kur iesniegta maksātāja algas nodokļa grāmatiņa. Savukārt gada NM ir visu gada mēnešu NM summa, ko piemēro gada apliekamajam ienākumam, kuram tiek piemērota iedzīvotāju ienākuma nodokļa (*turpmāk – IIN*) likme.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atvieglojuma mērķis ir samazināt darbaspēka nodokļu slogu, īpaši strādājošām personām, kuras saņem atalgojumu līdz vidējam ienākuma līmenim valstī un lielākajā daļā gadījumu ir sociāli un ekonomiski mazāk aizsargātas, palielināt šīs personu grupas ienākumus un tādējādi uzlabot šīs personu grupas dzīves līmeni.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa	NM ir tikai viens no instrumentiem darbaspēka nodokļu sloga mazināšanai[1], tāpēc tā izmaiņas vienmēr jāskata kontekstā ar citām darbaspēka nodokļu izmaiņām.

[1] Latvijā uz darbaspēka nodokļiem var attiecināt iedzīvotāju ienākuma nodokli (IIN) un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (VSAOI). Pēc būtības darbaspēka nodokļi ir arī mikrouzņēmumu nodoklis un solidaritātes nodoklis, jo šos nodokļu ieņēmumus sadala VSAOI un IIN nomaksai.

	atvieglojums ir efektīvs)	Jāatzīmē, ka, palielinot NM, var mērķtiecīgāk mazināt darbaspēka nodokļu slogu tieši zemu un vidēju ienākumu saņēmējiem, pie tam tas no valsts budžeta izmaksā mazāk nekā darbaspēka nodokļu likmju mazināšana. Vairāku gadu garumā viena no valdības galvenajām prioritātēm nodokļu jomā ir bijusi darbaspēka nodokļu sloga mazināšana, tāpēc gandrīz katru gadu tiek veikti pasākumi, lai pakāpeniski īstenotu šo prioritāti. Arī Eiropas Komisija ir konstatējusi, ka viens no galvenajiem Eiropas Savienības (*turpmāk – ES*) dalībvalstu izaicinājumiem ir augstais darbaspēka nodokļu slogs. 2019. gadā četras no ES dalībvalstīm (Austrija, Vācija, Itālija un Latvija) saņēma EK rekomendācijas samazināt darbaspēka nodokļus. Sešām citām ES dalībvalstīm (Beļģijai, Bulgārijai, Francijai, Īrijai, Lietuvai un Zviedrijai) rekomendācijas bija saistītas ar darbaspēka nodokļiem, citiem izaugsmi mazāk ietekmējošiem nodokļu veidiem vai nodokļu bāzes paplašināšanu.[2] Darbaspēka nodokļu slogu raksturo tāds rādītājs kā nodokļu ķīlis jeb plaisa (*tax wedge*)[3]. Pēc *Eurostat* datiem NM paaugstināšanas rezultātā darbaspēka nodokļa slogs strādājošajam bez apgādībā esošām personām, kas saņem 67% no vidējās darba algas Latvijā, samazinājies no 41,3% 2017. gadā uz **37,5%** 2023. gadā. Kopš 2020. gada Latvijas rādītājs ir zemāks kā ES vidējais rādītājs (2023. gadā ES 27 – 38,6%), bet joprojām saglabājas augstāks kā pārējās Baltijas valstīs: 34,1% Lietuvā un 33,1% Igaunijā. **Nodokļu ķīlis zemo algu grupās strādājošam (67% no vidējās darba algas, bez apgādībā esošām personām) 2023. gadā,** *%* 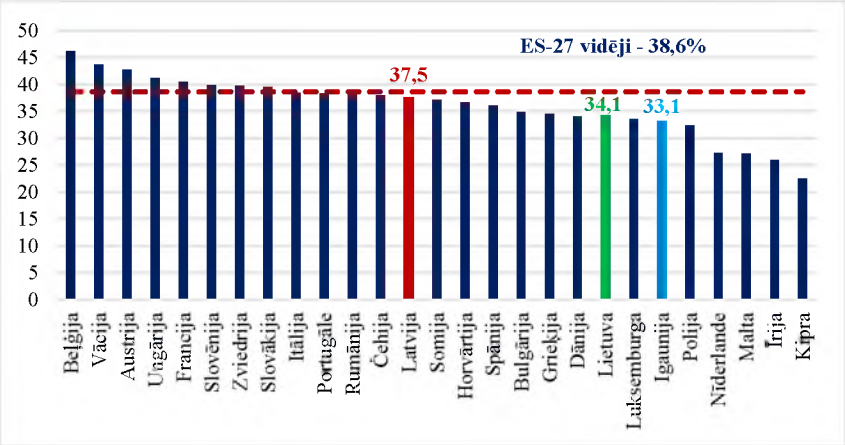 ***Avots:*** *Eurostat dati.*[4]

[2] ES Padomes Ekonomikas politikas komitejas (EPC) sanāksmes tematiskā diskusija par nodokļu reformām. *Discussion note on tax reforms in the context of the RRF,* 2021. gada februāris.

[3] Nodokļa ķīlis jeb plaisa (*tax wedge*) – raksturo starpību starp darba ņēmēja neto ienākumiem un to, cik šis darbaspēks izmaksā darba devējam. To aprēķina kā darba nodokļu (IIN un darba ņēmēja un darba devēja VSAOI) procentuālo attiecību pret darba algu pirms visu nodokļu nomaksas un darba devēja VSAOI summu.

[4] Eurostat dati par nodokļu plaisu rādītājiem ES dalībvalstīs, zemo algu saņēmējiem.

<table>
<tr><td>5.</td><td>Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņem nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Pēc VID sniegtajiem datiem 438,9 tūkst. personām, iesniedzot gada ienākuma deklarāciju par 2021. gadu, ir piemērots DNM.
Fizisko personu skaits 2018. - 2021. gadā, kuras iesniedzot gada ienākumu deklarāciju, ir piemērojušas DNM
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Fizisko personu skaits, tūkst.</td><td>490,9</td><td>480,0</td><td>378,9</td><td>438,9</td></tr>
</table>
Avots: VID dati 2022. gada septembrī.</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atvieglojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme)
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Fiskālā ietekme, milj. euro</td><td>140,0</td><td>111,0</td><td>114,7</td><td>141,4</td></tr>
</table>
Avots: FM aprēķini un prognozes, balstoties uz VID datiem 2022. gada septembrī.</td></tr>
<tr><td>7.</td><td>Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)</td><td>NM ir viens no svarīgākajiem sociālā rakstura atvieglojumiem. NM izmaiņām ir relatīvi lielāka ietekme uz zemāk atalgotajiem darba ņēmējiem (ar algu zem vidējās). Tādējādi tas mērķtiecīgāk var ietekmēt tādus ar darba tirgu saistītos jautājumus kā bezdarbs, ekonomiskā aktivitāte, nabadzība un atkarība no pabalstiem.
NM tiek piemērots jau kopš 1994. gada, kad tika pieņemts likums. Līdz 2009. gadam NM tika pakāpeniski palielināts, bet ekonomikas lejupslīdes rezultātā NM tika būtiski samazināts no 128,06 euro (90 latiem) uz 49,80 euro (35 latiem) mēnesī. Nākamās izmaiņas ar nodokli NM apmēros notika 2011. gadā, kad tika veiktas darbaspēka nodokļu izmaiņas, veicot kompensējošos pasākumus nodokļu sloga mazināšanai, un paredzēja, ka no 2011. gada 1. janvāra NM tiek paaugstināts no 49,80 euro (35 latiem) uz 64,03 euro (45 latiem) mēnesī.
Lai turpinātu mazināt ienākumu nevienlīdzību Latvijā, ar 2016. gada 1. janvāri pakāpeniski tika ieviests diferencētais NM, kas tiek piemērots atkarībā no gūto ienākumu apmēra. 2016. un 2017. gadā paralēli tika piemērots gan minimālais mēnesī piemērojamais NM (attiecīgi 75 un 60 euro mēnesī), gan maksimālais mēnesī piemērojamais NM, ko piemēroja gada beigās atkarībā no personas ienākumiem (attiecīgi 100 un 115 euro par mēnesi).
No 2018. gada diferencēto NM piemēroja pilnā apmērā jau taksācijas gada laikā (pirms tam mazo ienākumu saņēmēji ieguvumus no diferencētā NM piemērošanas varēja iegūt tikai nākamajā taksācijas gadā, iesniedzot gada ienākumu deklarāciju). Proti, VID aprēķināja VID prognozēto mēneša NM, balstoties uz VID rīcībā esošo informāciju par nodokļa maksātāja iepriekšējā gada ienākumiem, un nosūtīja to darba devējam.
No 2022. gada 1. janvāra maksimālais diferencētais NM tika palielināts uz 2 100 euro 1. pusgadā (350 euro mēnesī), bet no 2022. gada 1. jūlija – uz 3 000 euro 2. pusgadā (500 euro mēnesī), sasniedzot minimālās darba algas līmeni. Tas palielinās strādājošo</td></tr>
</table>

Pieejams: *Tax wedge on labour costs*

<table>
<tr><td></td><td></td><td>personu ar zemu un vidēju atalgojumu ienākumus, ko tie saņem pēc nodokļu nomaksas.
2023. un 2024. gadā maksimālais diferencētais NM palika nemainīgā apmērā – 500 euro mēnesī.
Neapliekamā minimuma izmaiņas no 1994. gada līdz 2024. gadam*
 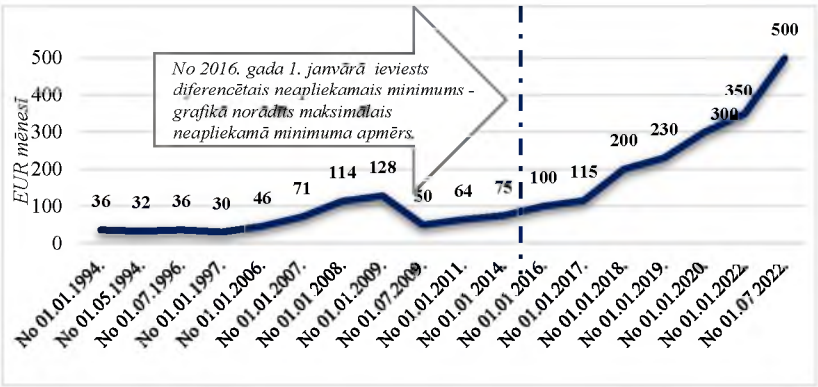

* Nodokļu atvieglojumi līdz 2014. gadam, kas bija izteikti latos noapaļoti līdz veseliem skaitļiem (0 zīmes aiz komata).
Avots: Finanšu ministrijas dati

No 2025. gada 1. janvāra diferencētais NM aizstāts ar fiksēto NM, kas tiek piemērots visiem strādājošajiem vienādi neatkarībā no ienākuma līmeņa.</td></tr>
<tr><td rowspan="4">8.</td><td rowspan="4">Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu</td><td>Sasnieguma rādītāji</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr>
<tr><td>1. Nodokļu ķīlis jeb plaisa zemo algu grupās strādājošajam (67% no vidējās darba algas, bez apgādībā esošām personām) samazinās vai vismaz saglabājas esošajā līmenī, tuvinoties Baltijas valstu rādītājiem</td><td>37,9%</td><td>36,5%</td><td>36,6%</td></tr>
<tr><td>2. Maksimālais mēneša neapliekamais minimums veido vismaz 25% no vidējās darba algas valstī</td><td>25%</td><td>25%</td><td>25%</td></tr>
<tr><td>3. Maksimālais mēneša neapliekamais minimums veido 40-80% no valstī noteiktās minimālās algas</td><td>60%</td><td>70%</td><td>80%</td></tr>
<tr><td>9.</td><td>Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvēr-</td><td colspan="4">Augsts darbaspēka nodokļu slogs var kavēt efektīvu darba tirgus darbību. Tādējādi tas var būt šķērslis ekonomiskās aktivitātes un nodarbinātības palielināšanai. Darbaspēka nodokļi ietekmē gan darbaspēka pieprasījumu, gan piedāvājumu, jo tie maina darba devēja izmaksas un darba ņēmēja neto atalgojumu. Faktiskā ietekme ir atkarīga no darba tirgus piedāvājuma elastībām.
Augsto darbaspēka nodokļu negatīvā ietekme ir īpaši izteikta tām grupām, kurām ir elastīgāks darbaspēka piedāvājums vai pieprasījums, piemēram, strādājošajiem ar zemiem ienākumiem</td></tr>
</table>

	tējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	un otrajiem pelnītājiem, ar iespējamu dzimumu un ienākumu nevienlīdzības ietekmi. Ja darbaspēka nodokļu slogs zemu algu saņēmējiem ir pārāk augsts, uzņēmumiem var būt pārāk dārgi radīt (un saglabāt) darbavietas mazāk kvalificētiem darba ņēmējiem, savukārt darba ņēmējiem nav motivācijas strādāt par mazu atalgojumu. Darbaspēka nodokļu sloga samazināšana tādējādi uzlabo gan darbaspēka pieprasījumu, gan piedāvājumu. Valstīs ar zemāku darbaspēka nodokļu slogu zemu algu saņēmējiem ir tendence uz lielāku nodokļu progresivitātes pakāpi, t.i., ir lielāka atšķirība starp darbaspēka nodokļu slogu augstu un zemu algu saņēmējiem. Tas ļauj dalībvalstīm nodrošināt stimulus zemu algu saņēmējiem sākt darbu un uzņēmumiem radīt darbavietas arī zemu algu saņēmējiem, vienlaikus mazinot nabadzību un nodrošinot, ka valsts ienākumi no darbaspēka nodokļiem paliek pietiekamā līmenī, lai atbalstītu valsts politikas prioritāšu finansēšanu un valsts finanšu ilgtspēju. Darbaspēka nodokļi ietekmē arī pārējo darba tirgus un sociālo regulējumu ietekmi – piemēram, tādu kā minimālā darba alga, bezdarbs un sociālā apdrošināšana, pabalsti, darba tiesiskās attiecības u.c., kā arī darba vietu radīšanas tempu, jo īpaši mazāk produktīvo darbu gadījumā.
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	Lai vienkāršotu nodokļa sistēmu, no 2025. gada 1. janvāra diferencētais NM aizstāts ar fiksēto NM, kas tiek piemērots visiem strādājošajiem vienādi neatkarībā no ienākuma līmeņa.
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Nav attiecināms.
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr. 1.1.2.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Sociāla un ekonomiska rakstura nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem**
Nosaukums	**Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais pensionāra minimums**
N.p.k.	**1.1.2.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums).*
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 12. panta piektā, sestā, divpadsmitā, 12.[1] un 12.[2] daļa, pārejas noteikumu 48., 127.,181. un 201. punkts.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Personām, kurām piešķirta pensija (ieskaitot piemaksu pie pensijas par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim) vai pārrēķināta pensija pēc 1996. gada 1. janvāra atbilstoši likumam *"Par valsts pensijām"* vai izdienas pensija, vai speciālā valsts pensija atbilstoši Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem, vai pensija atbilstoši ārvalsts normatīvajiem aktiem, vai noslēgts mūža pensijas apdrošināšanas līgums (ar uzkrāto fondētās pensijas kapitālu atbilstoši *Valsts fondēto pensiju likumam*), tiek piemērots iedzīvotāju ienākuma nodokļa (*turpmāk – IIN*) neapliekamais minimums jeb pensionāra neapliekamais minimums (*turpmāk – PNM*). PNM piemēro arī personām, kurām piešķirta apgādnieka zaudējuma pensija atbilstoši likumam *"Par valsts pensijām"*. Ierobežojums neattiecas uz personām, kurām pensija atbilstoši likumam *"Par valsts pensijām"* piešķirta līdz 1996. gada 1. janvārim. Ja šo pensiju (kopā ar piemaksu pie pensijas par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim) apmērs pārsniedz PNM apmēru, neapliekamais minimums ir šīs pensijas (kopā ar piemaksu par uzkrāto apdrošināšanas stāžu) apmērā. **PNM izmaiņas 2021. – 2025. gadā**

	2021	2022		2023/ 2024	2025
		No 01.01. līdz 30.06.	No 01.07. līdz 31.12.		
Apmērs, *euro gadā (euro mēnesī)*	**3 960** (330)	**2 100*** (350)	**3 000*** (500)	**6 000** (500)	**12 000** (1 000)

* *2022. gadā PNM tika piemērots par pusgadu.*

		PNM taksācijas gada laikā piemēro pensijas izmaksātājs, bet no 2025. gada ir noteikts, ka PNM var piemērot dalīti, ja pensijas saņēmējs ir iesniedzis algas grāmatiņu darba devējam (citam ienākuma izmaksātājam). Šajā gadījumā uz attiecīgo kalendāra mēnesi attiecināmo PNM daļu atkarībā no grāmatiņas iesniegšanas datuma vienādās daļās piemēro pensijas izmaksātājs un darba devējs (cita ienākuma izmaksātājs).
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atvieglojuma mērķis ir nodrošināt noteiktu ar IIN neapliekamu ienākumu līmeni pensijas saņēmējiem, ņemot vērā personas (apgādnieka zaudējuma gadījumā – mirušā apgādnieka) darba mūžā nopelnīto pensiju.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)	PNM ir efektīvs, jo palielina ienākumus pensijas saņēmējiem, kas lielākajā daļā gadījumu ir sociāli un ekonomiski mazāk aizsargāti, tādējādi uzlabojot šīs personu grupas dzīves līmeni. Jāņem vērā, ka, piemēram, vecuma pensiju saņēmējiem kļūstot vecākiem, samazinās viņu iespējas gūt papildu ienākumus (strādājot algotu darbu, veicot saimniecisko darbību u.tml.), kamēr izdevumi par ārstniecības pakalpojumiem, medikamentiem, aprūpes pakalpojumiem u.tml. palielinās. 2020. gadā aptuveni 40% Latvijas pensionāru saņēma vecuma pensiju, kas bija zemāka par 2020. gadā spēkā esošo PNM (300 *euro mēnesī*), un tikai 20% saņēma pensiju, kas pārsniedz 500 *euro* mēnesī. Kā var redzēt grafikā, PNM apmērs pēdējo 10 gadu laikā svārstās no 75,1% līdz 92,7% no vidējās vecuma pensijas valstī. Līdz ar to tas ir nozīmīgs instruments pensiju saņēmēju atbalstam, kas palielina šīs personu grupas ienākumus un tādējādi uzlabo to dzīves līmeni. **Vidējā vecuma pensija un PNM 2011. - 2021. gadā** 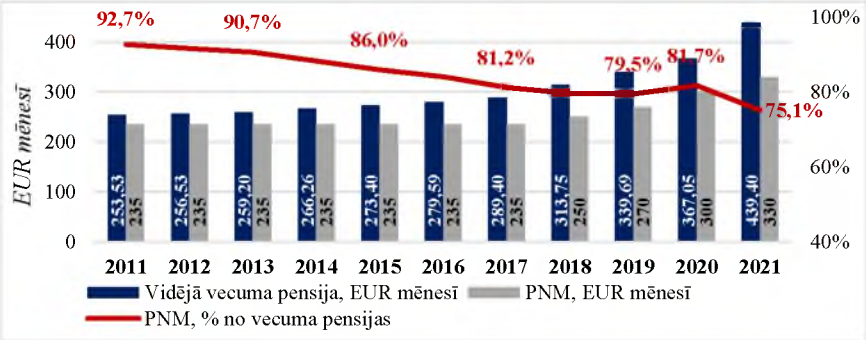 ***Avots**: Finanšu ministrijas aprēķini pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem.*[1]

[1] Centrālās statistikas pārvaldes dati par izmaksāto pensiju vidējiem apmēriem. **Pieejams**:https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_OD/OSP_OD__sociala__socdr__pensijas/SDG030.px/table/tableViewLayout1/

<table>
<tr>
<td>5.</td>
<td>Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņem nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā</td>
<td>

Visu veidu pensiju saņēmēju skaits sadalījumā pēc pensijas piešķirtā apmēra (kopā ar piemaksu par stāžu) 2017. - 2021. gadā

<table>
<tr><th rowspan="3">Gads</th><th rowspan="3">Pieškirtas pēc vecā likuma (līdz 31.12.1995.)</th><th rowspan="3">Pieškirtas pēc jaunā likuma (no 01.01.1996.)</th><th colspan="8">pēc jaunā likuma (no 01.01.1996.g.)</th></tr>
<tr><th colspan="2">līdz PNM</th><th colspan="2">līdz 300 euro</th><th colspan="2">līdz 500 euro</th><th colspan="2">virs 500 euro</th></tr>
<tr><th>Skaits tūkst.</th><th>%</th><th>Skaits tūkst.</th><th>%</th><th>Skaits tūkst.</th><th>%</th><th>Skaits tūkst.</th><th>%</th></tr>
<tr><td>2017</td><td>130,7</td><td>417,7</td><td>160,7</td><td>38</td><td>341,7</td><td>82</td><td>377,3</td><td>90</td><td>40,4</td><td>10</td></tr>
<tr><td>2018</td><td>115,6</td><td>429,0</td><td>154,7</td><td>36</td><td>329,3</td><td>77</td><td>376,1</td><td>88</td><td>52,9</td><td>12</td></tr>
<tr><td>2019</td><td>103,3</td><td>438,2</td><td>157,1</td><td>36</td><td>303,9</td><td>69</td><td>366,4</td><td>84</td><td>71,8</td><td>16</td></tr>
<tr><td>2020</td><td>90,3</td><td>447,5</td><td>177,3</td><td>40</td><td>288,4</td><td>64</td><td>358,8</td><td>80</td><td>88,7</td><td>20</td></tr>
<tr><td>2021</td><td>77,7</td><td>452,3</td><td>194,6</td><td>43</td><td>269,4</td><td>60</td><td>347,1</td><td>77</td><td>105,1</td><td>23</td></tr>
</table>

***Avots**: Finanšu ministrijas aprēķini pēc Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras datiem 2022. gada aprīlī.*

Personu skaits 2018. - 2021. gadā, kuras ir izmatojušas PNM

	2018	2019	2020	2021
Fizisko personu skaits, *tūkst.*	558,1	554,2	550,3	546,3

***Avots:** Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) dati 2022. gada septembrī.*

</td>
</tr>
<tr>
<td>6.</td>
<td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td>
<td>

Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atvieglojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme)

	2018	2019	2020	2021
Fiskālā ietekme, *milj. euro*	**303,7**	**310,3**	**335,1**	**364,2**

***Avots:** FM aprēķini un prognozes, balstoties uz VID datiem 2022. gada septembrī*

</td>
</tr>
<tr>
<td>7.</td>
<td>Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)</td>
<td>

PNM tika ieviests **2009. gadā**. Līdz 2008. gadam likums paredzēja nodokļa atvieglojumu personām, kam piešķirta pensija, piemērot tikai pensijai. Proti, pensijas neapliekamā minimuma daļa, ja tā netiek pilnībā izmantota, nevarēja tikt attiecināta uz pensionāra cita veida ienākumu.

Tāpēc no 2009. gada 1. janvāra, lai strādājošie pensionāri varētu pilnībā izmantot likumā noteikto neapliekamo minimumu, likumā ieviesta norma, kas paredz neapliekamā minimuma piemērošanu visiem pensionāra ar IIN apliekamajiem ienākumiem.

PNM laika periodā no 2009. gada līdz 2017. gadam netika mainīts un bija 2 820 *euro* gadā jeb 235 *euro* mēnesī (vienīgi 2014. gadā PNM tika noapaļots no 2 817,29 uz 2 820 *euro* gadā sakarā ar pāreju no latiem uz *euro*).

Kopš 2018. gada, kad pirmo reiz kopš PNM ieviešanas tas tika palielināts no 2 820 uz 3 000 *euro* gadā (250 *euro* mēnesī), PNM ir palielināts katru gadu: 2019.gadā uz 3 240 *euro* gadā (270 *euro* mēnesī), 2020. gadā uz 3 600 *euro* gadā (300 *euro* mēnesī), 2021. gadā uz 3 960 *euro* gadā (330 *euro* mēnesī), bet no 2022. gada 1. janvāra līdz 30. jūnijam uz 2 100 *euro* 1. pusgadā (350 *euro* mēnesī) un no 2022. gada 1. jūlija uz 3 000 *euro* 2. pusgadā (500 *euro* mēnesī).

2023. un 2024. gadā PNM palika nemainīgā apmērā – 500 *euro* mēnesī.

</td>
</tr>
</table>

<table>
<tr><td></td><td></td><td>

PNM izmaiņas, 2009. – 2023. gadā, *euro gadā*

* *2022. gadā PNM ir saskaitīts kopā: 2 100 euro 1. pusgadā + 3 000 euro 2. pusgadā*

Avots: *Finanšu ministrijas dati.*

No 2025. gada 1. janvāra PNM apmērs ir būtiski paaugstināts līdz 1 000 *euro* mēnesī.

</td></tr>
<tr><td>8.</td><td>Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu</td><td>

<table>
<tr><th>Sasnieguma rādītāji</th><th>2021</th><th>2022</th><th>2023</th></tr>
<tr><td>1. PNM apmērs veido vismaz 70% - 80% no vidējās vecuma pensijas valstī</td><td>80%</td><td>80%</td><td>90%</td></tr>
<tr><td>2. PNM piemērošanas ieguvums vidēji uz vienu pensionāru veido 17% - 20% no PNM apmēra</td><td>17-20%</td><td>17-20%</td><td>17-20%</td></tr>
<tr><td>3. PNM veido 40 - 80% no minimālās darba algas valstī</td><td>66%</td><td>70%</td><td>80%</td></tr>
</table>

</td></tr>
<tr><td>9.</td><td>Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)</td><td>Palielinot PNM, palielinās pensijas saņēmēju ienākumi, ko tie var tērēt patēriņam, līdz ar to valsts budžeta negūtie ienākumi atgriežas budžetā pievienotās vērtības nodokļa veidā. Pie tam pašvaldībām samazinās izdevumi, kas tām būtu jātērē pabalstiem trūcīgām un maznodrošinātām personām.</td></tr>
<tr><td>10.</td><td>Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale</td><td>PNM pilnā apmērā pensijai var piemērot tikai tad, ja pensijas apmērs ir vismaz 1 000 euro mēnesī .

No 2025. gada nodarbinātajām personām ir iespēja piemērot pilnu nodokļa atvieglojuma apmēru (dalītā veidā), ja pensijas saņēmējs darba devējam ir iesniedzis algas nodokļu grāmatiņu un pensijas apmērs ir mazāks par neapliekamā minimuma apmēru.</td></tr>
</table>

	ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Minēto personu grupu valsts atbalsta arī ar specifiskiem instrumentiem – piemēram, nekustamā īpašuma nodokļa atlaidi, pabalstiem sociālās drošības sistēmas ietvaros.
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu

Veidlapa Nr. 1.1.3.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Sociāla un ekonomiska rakstura nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums par apgādībā esošu personu**
N.p.k.	**1.1.3.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums).*
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 13. panta pirmās daļas 1. punkts un 1.^{2} daļa.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Nodokļa atvieglojums par katru apgādībā esošo personu ir **250 *euro* mēnesī par katru apgādībā esošu personu**, kuru atskaita no nodokļa maksātāja ar iedzīvotāju ienākuma nodokli (*turpmāk – IIN*) apliekamā ienākuma. Nodokļa atvieglojumu piemēro, ja nodokļa maksātāja apgādībā algas nodokļa grāmatiņā ir reģistrēta viena vai vairākas personas. Atvieglojums par apgādībā esošu personu var piemērot: a) par nepilngadīgu bērnu, b) par bērnu, kamēr viņš turpina vispārējās, profesionālās, augstākās vai speciālās izglītības iegūšanu, bet ne ilgāk kā līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai, c) par mazbērnu vai audzināšanā paņemtu bērnu, ja no viņa vecākiem nav iespējams piedzīt uzturnaudu (alimentus), arī tikmēr, kamēr viņš turpina vispārējās, profesionālās, augstākās vai speciālās izglītības iegūšanu, bet ne ilgāk kā līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai, d) par nepilngadīgu brāli un māsu, kā arī par brāli un māsu, kamēr brālis un māsa turpina vispārējās, profesionālās, augstākās vai speciālās izglītības iegūšanu, bet ne ilgāk kā līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai, ja viņiem nav darbaspējīgu vecāku, e) par maksātāju aizbildnībā vai aizgādnībā esošu personu, f) par augstāk minēto personu, kā arī nestrādājošu laulāto apgādībā esošu nepilngadīgu bērnu, g) par laulāto, vecākiem, vecvecākiem un bērniem, kas sasnieguši 18 gadu vecumu, ja minētās personas nav

<table>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td>strādājošas un saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir atzītas par personām ar invaliditāti,
h) par nestrādājošu laulāto, kura apgādībā ir nepilngadīgs bērns, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir atzīts par personu ar invaliditāti,
i) par nestrādājošu laulāto, kura apgādībā ir bērns vecumā līdz trim gadiem,
j) par nestrādājošu laulāto, kura apgādībā ir trīs vai vairāk bērni līdz 18 gadu vecumam vai līdz 24 gadu vecumam, no kuriem vismaz viens ir jaunāks par septiņiem gadiem, kamēr bērns turpina vispārējās, profesionālās, augstākās vai speciālās izglītības iegūšanu,
k) par nestrādājošu laulāto, kura apgādībā ir pieci bērni līdz 18 gadu vecumam vai līdz 24 gadu vecumam, kamēr bērns turpina vispārējās, profesionālās, augstākās vai speciālās izglītības iegūšanu.

Atvieglojuma par apgādībā esošu personu izmaiņas 2017. – 2023. gadā
<table>
<tr><th></th><th>2017</th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020-2023</th></tr>
<tr><td>Apmērs, euro mēnesī</td><td>175</td><td>200</td><td>230</td><td>250</td></tr>
</table>
</td>
</tr>
<tr>
<td>3.</td>
<td>Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis</td>
<td>Nodokļa atvieglojuma mērķis ir samazināt darbaspēka nodokļu slogu strādājošām personām ar apgādībā esošiem bērniem un/vai laulātajiem, kas rūpējās par apgādībā esošu personu, veicinot šo nodokļa maksātāju (turpmāk – NM) nodarbinātību un centienus gūt lielākus ienākumus.</td>
</tr>
<tr>
<td>4.</td>
<td>Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)</td>
<td>Atvieglojums par apgādībā esošu personu (turpmāk – AAP) ir tikai viens no instrumentiem darbaspēka nodokļu sloga mazināšanai[1], tāpēc tā izmaiņas vienmēr jāskata kontekstā ar citām darbaspēka nodokļu izmaiņām, kā arī kopsakarā ar citiem valsts atbalsta instrumentiem ģimenēm (informāciju par citiem atbalsta instrumentiem ģimenēm ar bērniem skat. 12. punktā).

Nodokļa atvieglojums ir efektīvs, jo palielina ģimenes kopējos neto ienākumus, kā arī neto ienākumu uz vienu ģimenes locekli. Proti, ja AAP ir 250 euro mēnesī par apgādībā esošu personu, tad nodokļa maksātājs, samazinot ar nodokli apliekamo ienākumu par šo summu, iegūst 50 euro mēnesī (250 euro mēnesī x 20% IIN likme) par katru apgādībā esošu peronu. Protams, tas ir tādā gadījumā, ja nodokļa maksātāja apliekamais ienākums ir lielāks vai vienāds ar kopējo summu, ko nodokļu maksātājs var piemērot kā nodokļu atvieglojumus (informāciju par šī nodokļa atvieglojuma ierobežojošiem faktoriem skat. 10. punktā).</td>
</tr>
<tr>
<td>5.</td>
<td>Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņem nodokļa atvieglojumu,</td>
<td>Pēc Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) sniegtajiem datiem apgādībā esošo personu skaits uz 2022. gada 1. janvāri</td>
</tr>
</table>

[1] Latvijā uz darbaspēka nodokļiem var attiecināt iedzīvotāju ienākuma nodokli (IIN) un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (VSAOI). Pēc būtības darbaspēka nodokļi ir arī mikrouzņēmumu nodoklis un solidaritātes nodoklis, jo šos nodokļu ieņēmumus sadala VSAOI un IIN nomaksai.

<table>
<tr><td></td><td>pēdējo trīs gadu periodā</td><td>kopā bija 317 418 personas, tajā skaitā pieaugušie (vismaz 18 gadus veci) – 28 104 personas.

Personu skaits 2018. - 2021. gadā, kuras ir izmantojušas AAP
<table><tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr><tr><td>Fizisko personu skaits, tūkst.</td><td>215,9</td><td>217,0</td><td>214,9</td><td>220,3</td></tr></table>Avots: VID dati 2022. gada septembrī.</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atvieglojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme)
<table><tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr><tr><td>Fiskālā ietekme, milj. euro</td><td>130,3</td><td>134,8</td><td>143,9</td><td>150,7</td></tr></table>Avots: FM aprēķini un prognozes, balstoties uz VID datiem 2022. gada septembrī.</td></tr>
<tr><td>7.</td><td>Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)</td><td>AAP, kas lielākoties tiek piemērots par bērniem (uz 01.01.2022. aptuveni 91% no visām apgādībā esošām personām bija nepilngadīgas), ir valsts atbalsts mājsaimniecībām ar bērniem, kur vismaz viens no vecākiem strādā. AAP nav mērķēts potenciāli sekmēt apgādībā esošo personu skaita pieaugumu, tas ir viens no instrumentiem, kas veicina vecāku nodarbinātību.

AAP tiek piemērots jau kopš 1994. gada, kad tika pieņemts likums. Līdz 2006. gadam AAP izmaiņas bija nebūtiskas, bet no 2007. gada AAP tika pakāpeniski palielināts. No 2020. gada AAP ir 250 euro mēnesī un tas vairs netiek paaugstināts.</td></tr>
<tr><td>8.</td><td>Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu</td><td><table><tr><th>Sasnieguma rādītāji</th><th>2021</th><th>2022</th><th>2023</th></tr><tr><td>1. NM (apgādnieku) īpatsvars, kas izmanto nodokļa atvieglojumu, saglabājas (ja NM saņem ienākumu vispārējā IIN režīmā un tiem ir apgādībā esošas personas) aptuveni līdzīgs pie līdzīgām demogrāfiskajām u.c. tendencēm</td><td>24%</td><td>24%</td><td>24%</td></tr><tr><td>2. NM (apgādnieku) īpatsvars, kas atvieglojumu var izmantot pilnā apmērā (pie <u>pozitīvas</u> ekonomiskās izaugsmes attīstības) nesamazinās vai vismaz saglabājas esošajā līmenī</td><td>60%</td><td>60%</td><td>60%</td></tr><tr><td>3. Nodokļu plaisa strādājošam ar vidējo darba algu valstī un ar divām apgādībā esošām personām nepārsniedz 2020. gada rādītāju (2020. gadā 35,2%)</td><td>34,0%</td><td>34,3%</td><td>34,8%</td></tr></table></td></tr>
<tr><td>9.</td><td>Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo</td><td>Palielinot AAP, palielinās ģimeņu ar bērniem ienākumi, ko tie var tērēt patēriņam, līdz ar to valsts budžeta negūtie ienākumi atgriežas budžetā pievienotās vērtības nodokļa veidā. Pie tam pašvaldībām samazinās izdevumi, kas tām būtu jātērē pabalstiem trūcīgām un maznodrošinātām personām.</td></tr>
</table>

	budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	Kā liecina Finanšu ministrijas aprēķini, 2021. gadā par **34,5%** (2020. gadā par 38,7%) apgādībā esošām nepilngadīgām personām NM jeb apgādnieki nevarēja pilnā apmērā izmantot atvieglojumu par apgādībā esošu personu, jo viņu darba alga bija mazāka par kopējo IIN atvieglojumu summu. Tā piemēram, ja nodokļa maksātāja ienākums pēc valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu un neapliekamā minimuma atskaitīšanas ir 400 *euro* mēnesī, un viņa apgādībā ir divi bērni, tad kopējā AAP summa ir 500 *euro* mēnesī (2 x 250 *euro* mēnesī), kas ir lielāka par viņa ar IIN apliekamo ienākumu, un aprēķinātais IIN ir 0 *euro* ((400 – 500) x 20%). Tāpat šo atvieglojumu nevar piemērot mikrouzņēmumu nodokļa maksātāja darbinieki. **Apgādībā esošo nepilngadīgo personu skaits 2022. gada 1. janvārī sadalījumā pēc nodokļu maksātāja (apgādnieka), izņemot jebkāda veida pensiju saņēmējus, bruto darba ienākumiem 2021. gadā**

Apgādnieka darba alga, *euro mēnesī*	Apgādībā esošas personas[1]					KOPĀ	Apgādājamo skaits, par kuriem nevar izmantot IIN atvieglojumus[2]
	1	2	3	4	5 un vairāk		
0,00	2 122	1 862	936	184	94	**5 198**	**5 198**
0,01-380	17 469	14 420	5 583	1 488	747	**39 707**	**39 707**
380,01-430	2 681	2 152	702	200	59	**5 794**	**5 794**
430,01-500	5 441	4 208	1 281	252	128	**11 310**	**11 310**
500,01-600	8 398	6 300	1 821	404	108	**17 031**	**17 031**
600,01-700	7 379	5 694	1 590	380	98	**15 141**	**7 762**
700,01-800	6 809	5 624	1 569	284	132	**14 418**	**7 609**
800,01-900	6 459	5 570	1 836	316	77	**14 258**	**2 229**
900,01-1 000	6 235	5 686	1 635	312	121	**13 989**	**2 068**
1000,01-1100	5 901	5 596	1 665	220	100	**13 482**	**320**
1100,01-1200	5 741	5 188	1 686	256	61	**12 932**	**317**
1200,01-1300	5 274	5 368	1 560	220	87	**12 509**	**307**
1300,01-1400	4 911	4 680	1 479	264	69	**11 403**	**69**
1400,01-1500	4 571	4 470	1 368	200	105	**10 714**	**105**
Virs 1 500,01	33 762	41 162	13 947	2 080	477	**91 428**	**20**
KOPĀ	**123 153**	**117 980**	**38 658**	**7 060**	**2 463**	**289 314**	**99 846**
% no kopējā skaita	***42,6%***	***40,8%***	***13,4%***	***2,4%***	***0,85%***	***100,0%***	***34,5%***

[1] *Personas, kuras uz 2022. gada 1. janvāri nebija sasniegušas 18 gadu vecumu.*

[2] *FM aprēķini, cik ir apgādībā esošas nepilngadīgas personas, par kurām nodokļa maksātājs (apgādnieks) pilnā apmērā nevar izmantot IIN atvieglojumus par apgādībā esošām personām, jo viņa darba alga ir mazāka par IIN atvieglojumu kopsummu.*

Avots: *Finanšu ministrijas aprēķini pēc VID datiem 2022. gada jūnijā.*

No visiem NM, kuriem ir apgādībā esošas personas un kuri nevar pilnā apmērā izmantot atvieglojumu par apgādībā esošu personu, 2021. gadā 24,5% nevarēja izmantot līdz 40% no piešķirtā atvieglojuma apmēra, 20,9%, nevarēja izmantot no 40% līdz 80% no piešķirtā atvieglojuma apmēra. **54,6%** apgādnieku nevarēja izmantot no 80% līdz 100% no piešķirtā atvieglojuma

		apmēra un tajā skaitā 5,6% to nevarēja izmantot pilnā apmērā. Salīdzinot ar 2020. gadu, to personu īpatsvars, kas gandrīz (80% - 100%) pilnā apmērā nevar izmanto atvieglojumu par apgādībā esošu personu, ir samazinājies (2020. gadā 57,2% apgādnieku nevārēja izmantot atvieglojumu gandrīz pilnā apmērā). Šo personu īpatsvara samazinājumu iespējams ietekmēja atalgojuma pieaugums, jo kategorijā līdz 40% ir vērojams palielinājums. Atvieglojumu par apgādībā esošu personu pilnībā iespējams izmantot tikai tad, ja NM ienākumi ir pietiekami lieli. Tādējādi, augot NM ienākumiem, aug iespēja pilnīgi izmantot atvieglojumu par vairākām personām, savukārt personām ar zemiem ienākumiem vai tad, ja persona vispār negūst ar nodokli apliekamus ienākumus, šādu iespēju nav (šajā gadījumā lielāka nozīme ir pabalstiem – skat. 12. punktu).
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	AAP jāvērtē vienlaikus ar citiem no valsts budžeta izmaksājamiem pabalstiem par bērniem. Pie tam, ja AAP var piemērot tikai strādājošie vecāki, tad ģimenes valsts pabalstu var saņemt visi vecāki, neatkarīgi no tā, vai vecāks strādā vai nē. Latvijā vecāki par bērniem no 1 līdz 16 gadiem (līdz 20 gadiem, ja mācās) saņem ģimenes valsts pabalstu (*turpmāk – ĢVP*). Laikā no 2017. gada līdz 2021. gadam ĢVP tika piešķirts vadoties pēc bērna kārtas numura, t.i. par pirmo, otro, trešo, ceturto un katru nākamo bērnu. No 2018. gada 1. marta tika ieviestas piemaksas pie ĢVP par divu un vairāk bērnu vecumā no viena līdz 20 gadiem audzināšanu. Savukārt no 2022. gada 1. janvāra ĢVP tiek piešķirts atkarībā no bērnu skaita ģimenē, t.i. par vienu, diviem, trīs, četriem un vairāk bērniem. **Ģimenes valsts pabalsts,** *euro mēnesī*

No 2019. gada līdz 2021. gadam				2022. gadā	
Ģimenes valsts pabalsts (ĢVP)	*euro mēn.*	**Piemaksas pie ĢVP**	*euro mēn.*	**Ģimenes valsts pabalsts (ĢVP)**	*euro mēn.*
Par **pirmo** bērnu	**11,38**		**-**	Par **vienu** bērnu	**25**
Par **otro** bērnu	**22,76**	Par **diviem** bērniem	**10**	Par **diviem** bērniem	**100**
Par **trešo** bērnu	**34,14**	Par **trīs** bērniem	**66**	Par **trīs** bērniem	**225**
Par **ceturto** un katru nākamo bērnu	**50,07**	Par **katru nākamo** bērnu	**50**	Par **četriem un vairāk** bērniem	**100** (par katru bērnu)

Avots: *Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras dati.*[2]

[2] Valsts sociālās apdrošināšanas dati par ģimenes valsts pabalsta apmēriem.
Pieejams: https://www.vsaa.gov.lv/lv/jaunums/izmainas-gimenes-valsts-pabalsta-pieskirsana-no-2022gada

		Vērtējot iespējamo finansiālo atbalstu ģimenēm ar bērniem, 2020. gadā tika izskatīta iespēja atcelt IIN atvieglojumus par apgādājamiem strādājošiem, tā vietā piešķirot noteiktu pabalstu *50 euro* mēnesī apmērā strādājošiem vecākiem. Tomēr priekšlikums netika tālāk virzīts konstatēto trūkumu dēļ gan no administrēšanas viedokļa, gan no riskiem palielināties ēnu ekonomikai, gan arī no atbalsta mērķtiecīguma viedokļa (atbalsts sasniegtu tikai strādājošos vecākus, vienlaikus saglabājot sadrumstaloto ģimenes valsts pabalsta un piemaksu sistēmu), kā arī šim priekšlikumam bija nepieciešams papildu finansējums.
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtē-juma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr. 1.1.4.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Sociāla un ekonomiska rakstura nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa papildu atvieglojumi personām ar invaliditāti, politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem**
N.p.k.	**1.1.4.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums).*
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 13. panta pirmās daļas 4. punkts. Ministru kabineta 1997. gada 8. aprīļa noteikumi Nr. 138 *"Noteikumi par iedzīvotāju ienākuma nodokļa papildu atvieglojumiem personām ar invaliditāti, politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem".*
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Nodokļa papildus atvieglojumu personām ar invaliditāti, politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem atskaita no nodokļa maksātāja ar iedzīvotāju ienākuma nodokli (*turpmāk – IIN*) apliekamā ienākuma. <u>Nodokļa papildu atvieglojuma apmērs:</u> 1) personai, kurai noteikta invaliditāte, ir tiesības uz nodokļa papildu atvieglojumu šādā apmērā: - **1 848 *euro* gadā** - personai, kurai noteikta I vai II invaliditātes grupa; - **1 440 *euro* gadā** - personai, kurai noteikta III invaliditātes grupa; 2) personai, kurai saskaņā ar likumu "*Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem*" noteikts politiski represētās personas statuss, un personai, kurai saskaņā ar likumu "*Par nacionālās pretošanās kustības dalībnieka statusu*" noteikts nacionālās pretošanās kustības dalībnieka statuss, ir tiesības uz nodokļa papildu atvieglojumu **1 848 *euro* gadā**.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atvieglojuma mērķis ir mazināt darbaspēka nodokļu slogu personām ar invaliditāti, kā arī politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem, vienlaicīgi veicinot šo personu iesaisti darba tirgū.

<table>
<tr>
<td>4.</td>
<td>Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)</td>
<td>
Ņemot vērā to, ka personām ar I un II invaliditātes grupu veselības stāvoklis īpaši neļauj iesaistīties darba tirgū, nodokļa atvieglojums nav pārāk efektīvs, jo personas nevar to izmantot.

Politiski represēto personu un nacionālās pretošanās kustības dalībnieku skaits 2018. – 2020. gadā*

<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th></tr>
<tr><td>Politiski represētās personas</td><td>12 420</td><td>11 637</td><td>10 919</td></tr>
<tr><td>Nacionālās pretošanās kustības dalībnieki</td><td>250</td><td>215</td><td>194</td></tr>
</table>

* Personu skaits uz katra gada 31. decembri.

Avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati.

Personu ar invaliditāti skaits gada beigās 2018. – 2021. gadā[1]

<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Personu ar invaliditāti skaits, kopā</td><td>191 815</td><td>196 159</td><td>201 549</td><td>201 984</td></tr>
<tr><td>Pilngadīgu personu ar invaliditāti skaits, no tām:</td><td>183 610</td><td>187 868</td><td>193 154</td><td>193 292</td></tr>
<tr><td>I invaliditātes grupa</td><td>26 808</td><td>27 265</td><td>28 157</td><td>26 736</td></tr>
<tr><td>II invaliditātes grupa</td><td>86 757</td><td>87 895</td><td>89 273</td><td>87 967</td></tr>
<tr><td>III invaliditātes grupa</td><td>72 829</td><td>75 525</td><td>78 661</td><td>81 508</td></tr>
<tr><td>Subsidētajās darba vietās nodarbināto personu ar invaliditāti skaits[1]</td><td>840</td><td>479</td><td>638</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Personu ar invaliditāti īpatsvars, kas ir VSAA uzskaitē kā strādājošas[2]</td><td>26,6%</td><td>27,2%</td><td>26,8%</td><td>26,4%</td></tr>
</table>

[1] Nodarbinātības valsts aģentūras sniegtā informācija par personu ar invaliditāti skaitu, kuras nodarbinātas subsidētajās darba vietās pārskata gadā.

[2] Nodarbinātās personas ar invaliditāti no kopējā Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras uzskaitē esošām personām ar invaliditāti skaita, kuras ir kā sociālās apdrošināšanas un sociālo pakalpojumu saņēmējas.

Avots: Labklājības ministrijas dati 2021. gada jūnijā.
</td>
</tr>
<tr>
<td>5.</td>
<td>Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņem nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā</td>
<td>
Pēc Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) sniegtajiem datiem 2021. gadā 49,8% (2020. gadā 51,4%) no personām, kurām piešķirta invaliditāte, izmantoja IIN papildu atvieglojumu. Papildu atvieglojumu politiski represētajām personām 2021. gadā izmantoja 64,3% (2020. gadā 63,2%), bet papildu atvieglojumu nacionālās kustības dalībniekiem 2021. gadā izmantoja 10,8% (2020. gadā 9,3%).

Personu skaits, kuras izmantojušas papildu atvieglojumus

<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Personas ar invaliditāti skaits, tūkst.</td><td>92,2</td><td>96,6</td><td>96,9</td><td>96,2</td></tr>
<tr><td>Politiski represēto personu skaits, tūkst.</td><td>7,9</td><td>7,4</td><td>7,0</td><td>6,8</td></tr>
<tr><td>Nacionālās pretošanās kustības dalībnieku skaits</td><td>28</td><td>20</td><td>21</td><td>36</td></tr>
</table>

Avots: VID dati 2022. gada septembrī.
</td>
</tr>
</table>

[1] Labklājības ministrijas statistikas dati.
Pieejams: Nozares statistikas dati | Labklājības ministrija (lm.gov.lv)

<table>
<tr>
<td>6.</td>
<td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td>
<td>

Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atvieglojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme) 2018. – 2021. gadā, *milj. euro*

<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Atvieglojums personām ar invaliditāti</td><td>20,7</td><td>19,8</td><td>20,1</td><td>19,7</td></tr>
<tr><td>Atvieglojums politiski represētajām personām un pretošanās kustības dalībniekiem</td><td>2,5</td><td>2,2</td><td>2,1</td><td>2,0</td></tr>
</table>

Avots: *FM aprēķini, balstoties uz VID datiem 2022. gada septembrī*

</td>
</tr>
<tr>
<td>7.</td>
<td>Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)</td>
<td>

Papildu atvieglojums personām ar invaliditāti tiek piemērots jau **kopš 1994. gada**, kad tika pieņemts likums. Laikā no 1994. gada līdz 1996. gadam šī atvieglojuma apmērs tika noteikts pašā likumā – neapliekamā minimuma apmērā personām ar I vai II grupas invaliditāti un 2/3 no neapliekamā minimuma apmērā personām ar III grupas invaliditāti.

1997. gada 8. aprīlī tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr. 138 *"Noteikumi par iedzīvotāju ienākuma nodokļa papildu atvieglojumiem personām ar invaliditāti, politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem"*, kas noteica papildu atvieglojumu personām ar invaliditāti, politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem apmēru: sākotnēji 1997. gadā 426,86 *euro* gadā (300 lati gadā) personām ar I vai II grupas invaliditāti; 341,49 *euro* gadā (240 lati gadā) personām ar III grupas invaliditāti, 426,86 *euro* gadā (300 lati gadā) politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem, ja tām ir piešķirta pensija, un 785,43 *euro* gadā (552 lati gadā) politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem, ja tām nav piešķirta pensija. Laikā no 1997. gada līdz 2009. gadam šie papildu atvieglojumi tika pakāpeniski paaugstināti, bet no 2009. gada vairs būtiski nav mainīti (vienīgi 2014. gadā, kad notika pāreja no latiem uz *euro*, atvieglojuma apmērs tika noapļots līdz absolūtai summai).

Papildu atvieglojums personām ar invaliditāti vai politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem, *EUR gadā*

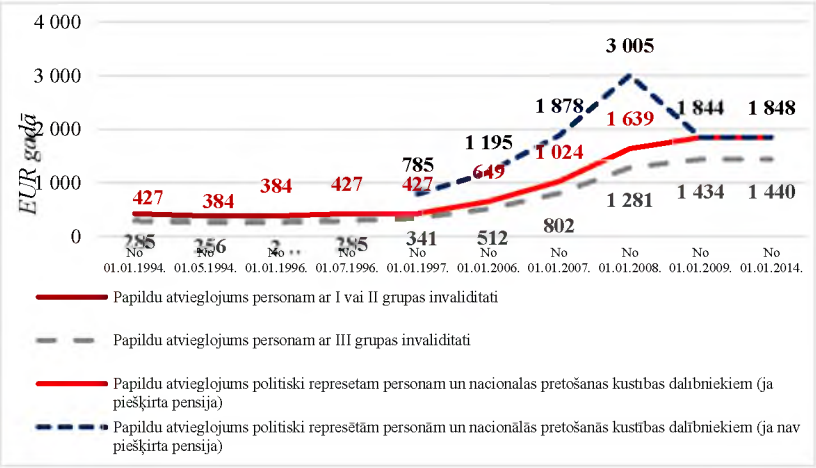

Avots: *Finanšu ministrijas dati.*

</td>
</tr>
</table>

8.	Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītāji	**2021**	**2022**	**2023**
		1. NM īpatsvars, kas saņem papildu nodokļa atvieglojumus, no personu skaita, kas ir tiesīgas saņemt papildu atvieglojumus, saglabājas aptuveni nemainīgs	**~50%**	**~50%**	**~50%**
		2. Nodokļa papildu atvieglojuma apmērs veido vismaz 24/31% no valstī noteiktās minimālās darba algas	**~24/ 31%**	**~24/ 31%**	**~24/ 31%**
		3. Personu ar invaliditāti īpatsvars, kas ir VSAA uzskaitē kā strādājošas, no kopējā personu ar invaliditāti skaita saglabājas aptuveni nemainīgs	**26,4%**	**~26-27%**	**~26-27%**
9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	Piemērojot papildu atvieglojumu personām ar invaliditāti vai politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem, palielinās šo personu ienākumi, ko tie var tērēt patēriņam, līdz ar to valsts budžeta negūtie ienākumi atgriežas budžetā pievienotās vērtības nodokļa veidā. Pie tam pašvaldībām samazinās izdevumi, kas tām būtu jātērē pabalstiem trūcīgām un maznodrošinātām personām.			
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	Nodokļa papildu atvieglojums pats par sevi neietekmē nodokļu maksātāju skaitu, kas to izmanto: - paredzams, ka politiski represēto personu un nacionālās pretošanās kustības dalībnieku skaits pakāpeniski samazināsies; - personu ar invaliditāti skaita izmaiņas saistītas ar citiem, ne no nodokļu politikas atkarīgiem faktoriem. Nodokļa atvieglojuma apmēru nosaka: - maksimālās valsts fiskālās iespējas un saistība ar citiem pasākumiem minētās personu grupas atbalstam; - nodokļa atvieglojuma minimālo apmēru nosaka pieņēmums, ka nodokļa papildu atvieglojums ir aptuveni 30% - 35% apmērā no minimālās algas.			
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.			

12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Minēto personu grupu valsts atbalsta arī ar specifiskiem instrumentiem – piemēram, pabalstiem valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas un sociālā nodrošinājuma sistēmas ietvaros.
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa 1.1.5.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija/	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Sociāla un ekonomiska rakstura nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa attaisnotie izdevumi par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem**
N.p.k.	**1.1.5.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"* (*turpmāk – likums*).
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 10. panta pirmās daļas 2. punkts un 1.[3] daļa. Ministru kabineta 2001. gada 31. jūlija noteikumi Nr. 336 *"Noteikumi par attaisnotajiem izdevumiem par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 336).*
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Pirms ienākuma aplikšanas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli (*turpmāk – IIN*) no gada apliekamo ienākumu apjoma tiek atskaitīti izdevumi par maksātāja un viņa ģimenes locekļu (gan tādu, kuru rezidences valsts ir Latvijas Republika, gan tādu, kuru rezidences valsts ir cita Eiropas Savienības dalībvalsts vai Eiropas Ekonomikas zonas valsts) izglītības un ārstniecisko pakalpojumu izmantošanu. Attaisnotajos izdevumos ietveramie izdevumi par izglītības un ārstniecisko pakalpojumu izmantošanu ir šādi[1]: 1) <u>izglītības izdevumi</u>: - par augstākās izglītības un visu pakāpju profesionālās izglītības iegūšanu, kā arī par profesionālās kvalifikācijas (profesijas, amata, aroda) vai profesionālās kvalifikācijas daļas iegūšanu valsts akreditētās Latvijas izglītības iestādēs, Eiropas Savienības dalībvalstu un Eiropas Ekonomikas zonas valstu mācību iestādēs vai valsts akreditētās izglītības programmas apgūšanu; - par apmācību darbā, profesijā, amatā vai arodā nepieciešamo iemaņu iegūšanai un uzlabošanai; - par profesionālās sagatavotības līmeņa paaugstināšanu (izdevumi par jebkurām mācībām, kas paplašina fiziskās personas profesionālās zināšanas); - par interešu izglītības programmu (*Izglītības likuma* izpratnē) apgūšanu bērniem līdz 18 gadu vecumam;

[1] *Maksātāja un viņa ģimenes locekļu izdevumu sastāvu par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem un piemērošanas kārtību nosaka MK noteikumi Nr. 336.*

		2) izdevumi par medicīnas un ārstniecisko pakalpojumu izmantošanu (tai skaitā izdevumi par olšūnu punkciju (folikulu iegūšanu, izmantojot punkciju), zobārstniecības pakalpojumiem (ieskaitot zobu protezēšanu), endoprotēžu un citu veidu ar cilvēka organismu savienotu protēžu izgatavošanu un iegādi, ja par to nav samaksāts no *Nacionālā veselības dienesta* vai citu personu līdzekļiem) un veselības apdrošināšanas prēmijas maksājumi saskaņā ar veselības apdrošināšanas līgumu (bez līdzekļu uzkrāšanas) ar apdrošināšanas sabiedrībām, kas izveidotas un darbojas atbilstoši *Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas likumam*. Attaisnoto izdevumu (par maksātāja un viņa ģimenes locekļu izglītību, par medicīnas un ārstniecības pakalpojumiem, par veiktajiem ziedojumiem un dāvinājumiem budžeta iestādei vai sabiedriskā labuma organizācijai vai politiskajām partijām) apmērs kopā nedrīkst pārsniegt **50%** no maksātāja gada apliekamā ienākuma lieluma, bet ne vairāk kā **600 *euro***. Iekļaujot attaisnotos izdevumus par saviem ģimenes locekļiem, ne vairāk kā **600 *euro* par katru** ģimenes locekli.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atvieglojuma mērķis ir netieši (atvieglojuma veidā) samazināt izdevumus par nodokļa maksātāja un viņa ģimenes locekļu ārstniecības vai izglītības pakalpojumiem, kā rezultātā tiek uzturēta darbaspēka kvalitāte ilgākā laika posmā, kas šobrīd ir ļoti svarīgi iedzīvotāju novecošanas problēmas kontekstā.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)	Nodokļa atvieglojums ir tikai daļēji efektīvs. No vienas puses, ar attaisnoto izdevumu palīdzību tiek samazināts ar nodokli apliekamais ienākums par maksātāja un viņa ģimenes locekļu izdevumiem par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem, un tādējādi nodokļa maksātājs var atgūt gada laikā samaksāto IIN. No otras puses, nodokļa atvieglojuma efektivitāte samazinās, jo inflācijas ietekmē ir būtiski pieauguši pacientu līdzmaksājumi valsts finansētajiem medicīnas pakalpojumiem, maksas medicīnas pakalpojumu cenas un izglītības iegūšanas izmaksas, uz kuriem attiecas attaisnoto izdevumu ierobežojumi. Tāpēc šī brīža attaisnoto izdevumu par izglītību un ārstniecību maksimālā summa 600 *euro* gadā, neatbilst reālajām izmaksām. Pie tam šo izdevumu pārsniegumu ne vienmēr ir iespējams pārnest uz nākamajiem trijiem gadiem, jo nākamajā gadā nodokļu maksātājam ir atkal jauni izdevumi par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem. Tomēr jāatzīmē, ka attaisnoto izdevumu par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem atskaitīšanas iespējas veicina pilsoniskas sabiedrības veidošanos un brīvprātīgu IIN gada ienākumu deklarāciju (*turpmāk – GID*) sastādīšanu un iesniegšanu Valsts ieņēmumu dienestā (*turpmāk – VID*). Turklāt

attaisnoto izdevumu atskaitīšanas iespēja samazina ēnu ekonomikas īpatsvaru izglītības un ārstniecības iestādēs, jo iedzīvotāji ir ieinteresēti izdevumu apliecinošu dokumentu izsniegšanā.

Taču vienlaicīgi šī sistēma **būtiski sadārdzina** IIN administrēšanas izmaksas. Attaisnoto izdevumu dokumenti ir arī **papildu slogs** gan fiziskām personām, kam tie jākrāj gada garumā, gan pakalpojumu sniedzējiem, kam regulāri jāapkopo un jānodod dati VID, gan VID darbiniekiem, kam lielākā daļa deklarāciju ir manuāli jāizskata, un tas aizņem ievērojamu laiku no ierobežotā GID atmaksas termiņa (3 mēneši). Apstrādājot iesniegtos attaisnotos izdevumus, VID ir konstatējis arī problēmas ar neskaitāmu GID precizējumu iesniegšanu, kad maksātājs sākotnēji iesniedz GID bez attaisnotajiem izdevumiem, pēc kāda laika iesniedz precizējumu ar čekiem un, katru reizi atrodot jaunu čeku, atkal precizē GID, un katru reizi VID šī precizētā GID ir jāapstrādā.

5. Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņems nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā

Fizisko personu skaits, kuras iesniegušas GID D4 pielikumu* un kopējais D4 pielikumu skaits

	2018	2019	2020	2021
Fizisko personu skaits, kas iesniegušas GID D4	453 378	523 530	543 236	531 072
Kopējais D4 pielikumu skaits	684 397	767 594	765 120	727 455

* *GID D4 pielikums – attaisnotie izdevumi par izglītību, ārstnieciskajiem pakalpojumiem, ziedojumiem un dāvinājumiem.*

***Avots**: VID dati no GID D4 pielikumiem 2022. gada septembrī.*

Fizisko personu skaits, kuras deklarācijā norādījušas attaisnotos izdevumus par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem

Fizisko personu skaits, kas iesniegušas attaisnotos izdevumus	2018	2019	2020	2021
Par izglītību	106 182	104 771	90 791	73 983
Par ārstnieciskajiem pakalpojumiem	380 752	455 269	474 874	465 547
Personu skaits, kurām attaisnotie izdevumi kopā nepārsniedz ierobežojumu*	**377 022**	**437 915**	**421 970**	**418 857**

* *Fizisko personu skaits, kuru attaisnotie izdevumi par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem kopā nepārsniedz noteikto ierobežojumu (600 euro). Jāņem vērā, ka vienai fiziskai personai var būt attaisnotie izdevumi gan par izglītību, gan par ārstnieciskajiem pakalpojumiem, līdz ar to kopskaitā ir uzskaitītas unikālas fiziskās personas.*

***Avots**: VID dati no GID D4 pielikumiem 2022. gada septembrī.*

6. Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā

Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atvieglojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme), *milj. euro*

	2018	2019	2020	2021
Fiskālā ietekme kopā, *tai skaitā:*	**35,9**	**38,6**	**36,2**	**36,2**
par izglītību	10,9	11,2	9,9	8,5
par ārstnieciskajiem pakalpojumiem	25,0	27,4	26,3	27,6

***Avots**: FM aprēķini, balstoties uz VID datiem 2022. gada septembrī.*

7.	Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)	Attaisnotie izdevumi par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem tiek piemēroti jau **kopš 1994. gada**, kad tika pieņemts likums. 1994. gadā attaisnoto izdevumu limita apmērs bija **128,06** *euro gadā* (90 lati) par izglītību (arī 128,06 *euro gadā* par katru ģimenes locekli) un 85,37 *euro gadā* (60 lati) par medicīnu (42,69 *euro* (30 lati) gadā par katru ģimenes locekli). Ierobežojumi neattiecās uz *izdevumiem par plānotajām operācijām* saskaņā ar medicīniskajām indikācijām, kuras nav iekļautas bāzes programmā. **No 2001. gada** attaisnoto izdevuma limita apmērs apvienots vienā summā – **243,43** *euro gadā* (150 lati) kopā par izglītību un medicīnu nodokļu maksātājam un katram viņa ģimenes loceklim. Ierobežojumi neattiecās uz izdevumiem par plānotajām operācijām, kas ir plānveida veselības aprūpes pakalpojumi, un *zobārstniecības pakalpojumiem (ieskaitot zobu protezēšanu)*. Lai kaut vai daļēji kompensētu arvien pieaugošās medicīnas un izglītības pakalpojumu izmaksas, tika radīta iespēja neizmantoto attaisnoto izdevumu daļu pārnest *uz nākamajiem pieciem taksācijas periodiem*. 2009. gadā attaisnoto izdevuma limita apmērs tika palielināta uz **426,86** *euro gadā* (300 lati), bet no 2010. gada atkal samazināts uz iepriekšējo līmeni – **243,43** *euro gadā* (150 lati). **Ar 2016. gadu** attaisnotajos izdevumos var iekļaut izdevumus: - par interešu izglītības programmu apgūšanu bērniem līdz 18 gadu vecumam; - par olšūnu iegūšanu (folikula iegūšanu) punkcijas ceļā, ja par to nav samaksāts no *Nacionālā veselības dienesta* vai citu personu līdzekļiem (pilnā apmērā); - par endoprotēžu un cita veida ar cilvēka organismu savienotu protēžu izgatavošanu un iegādi, ja par to nav samaksāts no Nacionālā veselības dienesta vai citu personu līdzekļiem (pilnā apmērā). **No 2018. gada** palielināts attaisnoto izdevumu limits (par sevi un katru savu ģimenes locekli) uz **600** *euro gadā*, bet noteikts, ka summa nedrīkst pārsniegt **50%** no nodokļa maksātāja apliekamā ienākuma, pie tam to attiecina ne tikai uz izdevumiem par ārstniecības un izglītības pakalpojumiem, bet arī uz ziedojumiem vai dāvinājumiem budžeta iestādēm, sabiedriskā labuma organizācijām un politiskām partijām. No 2018. gada atļauts attaisnoto izdevumu atgūt **arī par brāļiem un māsām**, kas ir ar I un II grupas invaliditāti, ja tiem nav laulātā un nodokļa maksātājs ir tam vienīgais radinieks No 2018. gada samazināts periods **no 5 uz 3 gadiem**, kādā neizmantoto attaisnoto izdevumu daļu var pārnest uz nākamajiem taksācijas periodiem. Grafikā apkopotas attaisnoto izdevumu par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem apmēra izmaiņas kopš 1994. gada.

Attaisnoto izdevumu par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem apmēra izmaiņas 1994. - 2022. gadā, *euro gadā*

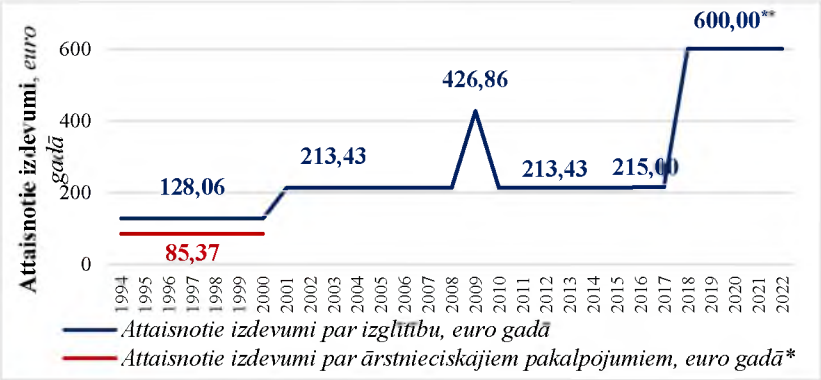

* *Laikā **no 1994. līdz 2000. gadam** ierobežojumi neattiecās uz izdevumiem plānotajām operācijām, bet **no 2001. gada** arī uz izdevumiem par zobārstniecību (ieskaitot protezēšanu) un kurus varēja iekļaut attaisnotajos izdevumos pilnā apmērā.*

** *No 2018. gada attaisnoto izdevumu ierobežojums palielināts uz **600** euro gadā, bet noteikts, ka summa nedrīkst pārsniegt **50%** no nodokļa maksātāja apliekamā ienākuma, pie tam to attiecina ne tikai uz izdevumiem par ārstniecības un izglītības pakalpojumiem, bet arī uz ziedojumiem vai dāvinājumiem budžeta iestādēm, sabiedriskā labuma organizācijām un politiskām partijām.*

Avots: *Finanšu ministrijas dati.*

Saskaņā ar VID informāciju fiziskās personas D4 pielikumos iesniegušas attaisnotos izdevumus par izglītību – kopā vidēji gadā aptuveni 50 milj. *euro* jeb viena fiziska persona vidēji iesniegusi savus attaisnotos izdevumus par izglītību 542,72 *euro* apmērā. Bet attaisnotos izdevumus par ārstnieciskajiem pakalpojumiem – kopā vidēji gadā aptuveni 133 milj. *euro* jeb viena fiziska persona iesniegusi 300,41 *euro* apmērā.

Attaisnoto izdevumu apmērs par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem

	2018	2019	2020	2021
Attaisnotie izdevumi par izglītību, *milj. euro*	54,5	56,1	49,7	42,6
Vidējais apmērs uz vienu personu, *euro gadā*	**513,0**	**535,3**	**546,9**	**575,6**
Attaisnotie izdevumi par ārstnieciskajiem pakalpojumiem, *milj. euro*	124,8	136,8	131,3	138,2
Vidējais apmērs uz vienu personu, *euro gadā*	**327,8**	**300,4**	**276,5**	**296,9**

***Avots**: Finanšu ministrijas aprēķini, balstoties uz VID datiem 2022. gada septembrī.*

No 2019. gada vērojams gan IIN atmaksu no budžeta, gan piemaksu budžetam pieaugums. Pamatojoties uz iedzīvotāju iesniegtajām GID[2] par 2021. gadu, nodoklis bija atmaksājams 226,2 milj. *euro* apmērā. 2021. gadā nodoklis bija atmaksājams 670 tūkstošiem nodokļu maksātāju jeb vienam nodokļu maksātājam vidēji atmaksājami **337,54 *euro***.

Savukārt IIN piemaksas 2021. gadā veidoja **77,1** milj. *euro*. Vidēji vienam nodokļu maksātājam valsts budžetā par 2021. gadā gūtajiem ienākumiem jāiemaksā **641,21 *euro***.

[2] *VID dati no GID norādītajām piemaksām un atmaksām uz 26.09.2022.*

Gada ienākumu deklarācijās norādītās IIN piemaksas un atmaksas, *milj. euro**

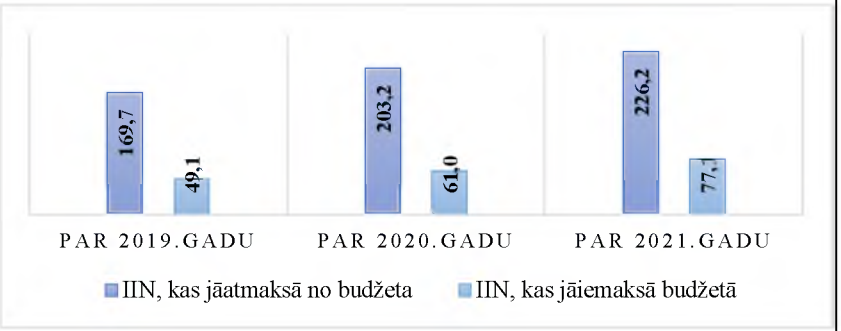

* *GID norādītās IIN piemaksas un atmaksas ir ne tikai par attaisnotajiem izdevumiem par izglītību un ārstniecīskajiem pakalpojumiem, bet arī par ziedojumiem un dāvinājumiem, kā arī saistībā ar diferencētā neapliekamā minimuma piemērošanu vai progresīvo IIN likmju piemērošanu.*

***Avots**: Finanšu ministrijas aprēķini, balstoties uz VID datiem 2022. gada septembrī.*

Saskaņā ar *Latvijas Nacionālā attīstības plānu 2021. - 2027. gadam* prioritāte *"Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki"* rīcības virziena *"Uz cilvēku centrēta veselības aprūpe"* mērķi *"Vienlīdzīgi pieejami kvalitatīvi veselības pakalpojumi"* laikus pieejama veselības aprūpe ir kritiski svarīga, lai novērstu priekšlaicīgu darbnespēju un priekšlaicīgu mirstību, kā arī sekmētu sociālo iekļaušanu un produktivitāti. Līdz ar sabiedrības novecošanos pieaug vajadzība pēc veselības aprūpes pakalpojumiem, taču samazinās iespēja segt izdevumus par aprūpi no mājsaimniecības budžeta. Šo iemeslu dēļ ir veicami ieguldījumi, lai palielinātu izmaksu efektīvu valsts finansēto veselības aprūpes pakalpojumu apjomu, tādējādi uzlabojot pakalpojumu pieejamību, jo īpaši ģimenēm ar bērniem, senioriem un mājsaimniecībām no zemākajām ienākumu kvintilēm.

Savukārt zināšanas un kvalitatīva, iekļaujoša un mūsdienīga izglītība ir stipras valsts pamats. Latvijas iedzīvotājiem izglītība ir pieejama mūža garumā, veidojot noturīgu demokrātisko sabiedrību, starptautiski izcilu zinātni, inovatīvus uzņēmumus un kompetentu darbaspēku gan privātajā sektorā, gan valsts pārvaldē.[3]

Tikai aptuveni 57% no veselības aprūpes izdevumiem tiek finansēti no valsts līdzekļiem (Eiropas Savienībā 2017. gadā vidēji – 79%), lielāko daļu pārējo veselības aprūpes izdevumu sedz mājsaimniecības. Tas sarežģī veselības aprūpes pieejamību, it īpaši personām ar zemākiem ienākumiem. Piemēram, 2017. gadā finanšu, rindu, attāluma vai citu iemeslu dēļ neārstējās vai nepieciešamo veselības pārbaudi neveica 6,2% iedzīvotāju, taču zemākajā ienākumu kvintilē šis rādītājs ir būtiski augstāks.[4]

[3] ***Nacionālais attīstības plāns 2021. - 2027. gadam***, apstiprināts ar 2020. gada 2. jūlija LR Saeimas lēmumu Nr. 418/Lm13. Prioritāte *"Kultūra un sports aktīvai un pilnvērtīgai dzīvei"*. **Pieejams:** https://likumi.lv/ta/id/315879-par-latvijas-nacionalo-attistibas-planu-20212027-gadam-nap2027.

[4] *Latvijas valsts veselības pārskats 2019*, OECD, **pieejams:** https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/latvija-valsts-veselibas-parskats-2019_e6aa37af-lv#page3.

Arī mājsaimniecību budžetu pētījumu dati liecina, ka pēdējos gados ir ievērojami pieauguši mājsaimniecību izdevumi uz vienu mājsaimniecības locekli par veselības aprūpi (no 3,9% 2004. gadā uz 7,1% 2019. gadā). Mājsaimniecību izdevumi par izglītību ir nedaudz pārsniedz 1% no kopējiem mājsaimniecības patēriņa izdevumiem.

Mājsaimniecību patēriņa izdevumu īpatsvars veselības aprūpei un izglītībai kopējā izdevumu struktūrā, vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī

	2004	2010	2016	2019
Kopējie mājsaimniecību patēriņa izdevumi, *euro mēnesī*	162,32	249,43	332,93	422,95
Veselības aprūpei, *euro mēnesī*	6,37	14,71	21,99	30,15
Veselības aprūpe, %	*3,9*	*5,9*	*6,6*	*7,1*
Izglītībai, *euro mēnesī*	2,86	4,57	4,04	5,07
Izglītība, %	*1,8*	*1,8*	*1,2*	*1,2*

Avots: *Centrālās statistikas pārvaldes dati.*[5]

Mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī

	2004	2010	2019	2020	2021
Kopējie mājsaimniecību ienākumi, *euro mēnesī*	141,33	285,70	582,82	630,04	677,97

Avots: *Centrālās statistikas pārvaldes dati.*[6]

8.	Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītāji	**2021**	**2022**	**2023**
		1. Pieaug kopējie mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli, *euro mēnesī* (Bāzes rādītājs 2020. gadā 630,04 *euro mēnesī*) *[CSP dati]*	**678**	**730**	**788**
		3. Iedzīvotāju iesaistīšanās līmenis izglītībā (*% no iedzīvotājiem vecumā no 25 līdz 64 gadiem*) [*Eurostat* dati, bāzes rādītājs 2019. gadā 7.4%][7]	**7,6**	**7,8**	**8**
9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav	Nav attiecināms.			

[5] Centrālās statistikas pārvaldes dati par mājsaimniecību patēriņa izdevumu struktūru.
Pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__POP__MB__MBI/MBI010/table/tableViewLayout1/.

[6] Centrālās statistikas pārvaldes dati par mājsaimniecību rīcībā esošajiem ienākumiem.
Pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__POP__MI__MIS/MIS010/table/tableViewLayout1/

[7] Politikas rezultāts (PR): Konkurētspējīgai un ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei atbilstošs darbaspēks https://likumi.lv/ta/id/321037-par-nacionalas-industrialas-politikas-pamatnostadnem-20212027-gadam

	kvantitatīvo rādītāju)	
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	Galveno problēmu saistībā ar nodokļa atvieglojumu rada nepietiekami skaidrs atvieglojuma mērķis saistībā ar kopējo ārstniecības un izglītības pakalpojumu finansēšanu no budžeta. Atkarībā no tā, vai valsts mērķis ir ārstniecības un izglītības pakalpojumus pilnībā vai iespēju robežās maksimāli finansēt no budžeta, vai arī veidot sistēmu, ka daļu maksājumu par ārstniecības vai izglītības izdevumiem sedz privātpersonas par saviem līdzekļiem, nodokļa atvieglojuma mērķis un nozīme var atšķirties. Šādā aspektā nav skaidrs atvieglojuma mērķis, piemēram, attiecībā uz pacienta iemaksu ietveršanu attaisnotajos izdevumos. Nodokļa atvieglojumam ir arī šādi nozīmīgi **blakus efekti**: - padara nepārskatāmu politiku attiecīgajā jomā, jo bieži kopsakarā netiek skatīts gan tiešais finansējums no budžeta tādām jomām kā veselības aprūpe un izglītība, gan netiešais – nodokļa atvieglojumu veidā; - rada nepārtrauktu spiedienu uz attaisnoto izdevumu papildināšanu ar jaunām izdevumu pozīcijām; - pastāv sasaiste arī ar citiem atvieglojumiem, ar kuriem ārstniecības un izglītības izdevumiem ir likumā noteikts kopīgs maksimālais apmērs (limits). Attaisnotie izdevumi ir arī sarežģīti administrējami, ņemot vērā iespēju šos attaisnotos izdevumus segt 3 nākamo taksācijas periodu laikā, kā arī taksācijas gada laikā sadalīt starp ģimenes locekļiem. Tāpat nodokļa atvieglojumu administrēšanu sarežģītāku padara tas, ka atvieglojumu piemēro noteiktiem ārstniecības un izglītības izdevumu veidiem un ir izdevumi, kuriem atvieglojumu nepiemēro, kā arī nepieciešamība pārbaudīt, vai šos izdevumus nav segusi, piemēram, apdrošināšanas sabiedrība vai darba devējs. Turklāt VID darbiniekam jāpārbauda pakalpojumu sniedzēju atbilstība – t. i., vai pakalpojuma sniedzējs ir ārstniecības iestāde vai iekļauts izglītības iestāžu reģistrā, vai pašvaldība izsniegusi attiecīgo licenci, vai pakalpojums ietver medicīnisku manipulāciju, nevis "*skaistuma*" procedūru. Visas šīs informācijas nav nevienā datubāzē, kas būtu automātiski salāgojama ar Elektronisko deklarēšanas sistēmu (*turpmāk – EDS*), un tas nozīmē, ka VID inspektoram darbs jāveic pilnīgi manuāli. Kā piemēru var minēt arī situāciju, ka nodokļa maksātāji iesniedz nodokļu administrācijai tos attaisnojuma dokumentus par saņemtajiem pakalpojumiem, kas ne vienmēr ir kompensējamie atbilstoši normatīvajiem aktiem. Piemēram, par bērnu interešu izglītību vai par personām, kas nav maksātāja ģimenes loceklis. Līdz ar to, nodokļu administrācijai paaugstinās administratīvais slogs, jo attaisnojuma dokumentu pārbaude jau tāpat ir ļoti apjomīga un laikietilpīga, turklāt tas ir manuāls darbs.

		Ar attaisnoto izdevumu administrēšanu saistītās izmaksas varētu samazināt, veicinot to, ka pakalpojumu sniedzēji nodrošina informācijas sniegšanu VID elektroniski. Tā no 2016. gada, lai kaut daļēji atvieglotu attaisnoto izdevumu administrēšanu, Izglītības un zinātnes ministrijai un izglītības iestādēm ir pienākums iesniegt VID informāciju par personām, kuras mācās vai studē, un to veiktajiem maksājumiem par izglītību. Lai nodokļu maksātājiem atvieglotu GID iesniegšanu, VID ir izveidojis mobilo lietotni *"Attaisnotie izdevumi"*. Lietotne nodrošina attaisnoto izdevumu par bērnu izglītību, interešu izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem apliecinošu dokumentu, piemēram, čeku fotogrāfiju un to aprakstu, internetbankā veikto maksājumu fotogrāfiju vai skenētu (saglabātu) failu, pakāpenisku uzkrāšanu visa gada laikā, lai, aizpildot GID EDS, nodokļa maksātājs šos attaisnojuma dokumentus varētu ērti pievienot deklarācijas D4 pielikumam *"Attaisnotie izdevumi par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem"*. Kā ir norādījis VID šī mobilā lietotne šobrīd ir jau novecojusi un sevi izsmēlusi, un būtu nepieciešams izstrādāt jaunu lietotni dokumentu iesniegšanai. Vienlaikus, lai fiziskām personām vienkāršotu GID aizpildīšanu, bet VID – to apstrādi un pārbaudi, ir pilnveidota attaisnoto izdevumu administrēšanas kārtība, paredzot, ka VID deklarāciju apstrādē izmanto ārstniecības un izglītības pakalpojumu sniedzēju informāciju par maksātāja izdevumiem, ja nodokļa maksātājs pakalpojumu sniedzējam, kas sniedz ārstnieciskos un medicīnas pakalpojumus, devis piekrišanu ar viņu saistīto personas datu nodošanai deklarācijas aizpildīšanai un pakalpojuma sniedzējs šādu informāciju sniedz elektroniski VID saskaņā ar normatīvajiem aktiem vai pamatojoties uz vienošanos, ko tas noslēdzis ar VID.
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Personām ir iespēja izmantot papildus valsts atbalstu **izglītības jomā**: 1) ar Pievienotās vērtības nodokli (*turpmāk – PVN*) neapliek pirmsskolas izglītības iestāžu sniegtos bērnu uzturēšanās un pirmsskolas izglītības pakalpojumus (*PVN likuma 52. panta pirmās daļas 11. punkts*); 2) ar PVN neapliek valsts atzītu izglītības iestāžu pakalpojumus profesionālās izglītības jomā (*PVN likuma 52. panta pirmās daļas 12. punkts*); 3) ar PVN neapliek valsts atzītu izglītības iestāžu pakalpojumus vispārējās izglītības, profesionālās izglītības, augstākās izglītības un interešu izglītības jomā, kā arī ar šiem izglītības pakalpojumiem cieši saistītu pakalpojumu sniegšanu un preču piegādi, ko veic minētās izglītības iestādes (*PVN likuma 52. panta pirmās daļas 12. punkts*).

		Personām ir iespēja izmantot papildus valsts atbalstu **medicīnas jomā**: 1) PVN atbrīvojums medicīnas pakalpojumiem, ko sniedz ārstniecības iestāde, izmantojot normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā apstiprinātās medicīniskās tehnoloģijas un ar šiem medicīnas pakalpojumiem saistītos pakalpojumus: a) pacienta transportēšanu ar transportlīdzekli, kas speciāli aprīkots ar medicīniskām ierīcēm, kuru paraugi reģistrēti normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā; b) ēdināšanu, ko ārstniecības iestāde nodrošina pacientam ārstniecības procesā; c) izmitināšanu, ko ārstniecības iestāde nodrošina pacientam un personai, kas uzturas kopā ar pacientu; d) klīniski diagnostiskos laboratorijas pakalpojumus, ko nodrošina citās ārstniecības iestādēs; *(PVN likuma 52. panta 1. daļas 3. punkta a) apakšpunkts un 4. punkts)*; 2) PVN atbrīvojums obligātajām veselības pārbaudēm, kas nepieciešamas, stājoties darbā, un veselības pārbaudēm, kas nepieciešamas veselībai kaitīgo darba vides faktoru un īpašo darba apstākļu dēļ, kā arī veselības pārbaudēm, kas nepieciešamas personai kādu citā normatīvajā aktā piešķirto tiesību vai noteikto pienākumu īstenošanai *(PVN likuma 52. panta 1. daļas 3. punkta b) apakšpunkts);* 3) PVN atbrīvojums cilvēka orgānu, mātes piena un cilvēka asiņu (tai skaitā asins plazmas un asins šūnu) piegādēm *(PVN likuma 52. panta 1. daļas 5. punkts);* 4) PVN atbrīvojums zobārstniecības pakalpojumiem *(PVN likuma 52. panta 1. daļas 6. punkts);* 5) PVN atbrīvojums zobu tehniķu un zobu higiēnistu sniegtajiem pakalpojumiem, kā arī zobārstu un zobu tehniķu piegādātajām zobu protēzēm *(PVN likuma 52. panta 1. daļas 7. punkts)*.
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr. 1.1.6.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija/	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Nodokļu atvieglojumi sabiedriskā labuma mērķu sasniegšanai**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa attaisnotie izdevumi par ziedojumiem vai dāvinājumiem**
N.p.k.	**1.1.6.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums)*.
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakš-punkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 10. panta pirmās daļas 3. punkts un 1.^{3} daļa.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Pirms ienākuma aplikšanas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli (*turpmāk – IIN*) no gada apliekamo ienākumu apjoma tiek atskaitīta summa, kas ziedojuma vai dāvinājuma veidā nodota budžeta iestādei vai Latvijas Republikā reģistrētai biedrībai, nodibinājumam, reliģiskai organizācijai vai to iestādei, kurai piešķirts sabiedriskā labuma organizācijas statuss, vai citā Eiropas Savienības dalībvalstī vai Eiropas Ekonomikas zonas valstī, ar kuru Latvija ir noslēgusi konvenciju par nodokļu dubultās uzlikšanas un nodokļu nemaksāšanas novēršanu, ja šī konvencija ir stājusies spēkā, reģistrētai nevalstiskajai organizācijai, kura darbojas Latvijas sabiedriskā labuma organizācijas nosacījumiem pielīdzināmā statusā saskaņā ar attiecīgās Eiropas Savienības dalībvalsts vai Eiropas Ekonomikas zonas valsts normatīvajiem aktiem. Attaisnoto izdevumu (par maksātāja un viņa ģimenes locekļu izglītību, par medicīnas un ārstniecības pakalpojumiem, par veiktajiem ziedojumiem un dāvinājumiem budžeta iestādei vai sabiedriskā labuma organizācijai vai politiskajām partijām) apmērs nedrīkst pārsniegt **50%** no maksātāja gada apliekamā ienākuma lieluma, bet ne vairāk kā **600** ***euro***. Iekļaujot attaisnotos izdevumus par saviem ģimenes locekļiem, ne vairāk kā **600** ***euro*** **par katru** ģimenes locekli.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atvieglojuma mērķis ir veicināt fizisko personu finansiālu iesaisti (ziedojumu veidā), lai atbalstītu sabiedriskā labuma organizāciju *(turpmāk – SLO)* vai budžeta iestāžu darbību dažādu sabiedriskā labuma mērķu sasniegšanā.

<table>
<tr><td>4.</td><td>Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)</td><td>Latvijā vēsturiski ziedošanas sistēma ir izveidota, balstoties uz ziedotāju motivēšanu. Valstī pieņemtie normatīvie akti nodrošina labvēlīgu tiesisko vidi ziedošanas tradīcijas veicināšanai, kā arī privātpersonu un juridisko personu motivēšanai ziedot, tai skaitā, izstrādājot ekonomiskos stimulus.

Nevalstisko organizāciju (biedrību, nodibinājumu un reliģisko organizāciju) (turpmāk – NVO) sektors attīstās gan Latvijā, gan citur Eiropā, kas norāda uz sabiedrības pilsoniskās aktivitātes palielināšanos un vēlmi līdzdarboties valstiski svarīgos procesos. NVO sektors lielākoties piedāvā sabiedrībai dažādus pamatpakalpojumus kā, piemēram, izglītību, veselības aprūpi, izmitināšanu, bet tās nereti kalpo arī par platformu mākslas, sociālām un ideālistiskām izpausmēm, sportam, atpūtai, aizstāvībai un sabiedrības saliedēšanai. NVO sektors tiek uzskatīts par nepieciešamu veselīgas, demokrātiskas sabiedrības izveidē un uzturēšanā.[1]

Attiecībā uz ziedojumiem, kas veikti SLO, tie sniedz nozīmīgu labumu sabiedrībai vai kādai tās daļai un tie vērsti uz labdarību, cilvēktiesību un indivīda tiesību aizsardzību, pilsoniskas sabiedrības attīstību, izglītības, zinātnes, kultūras un veselības veicināšanu un slimību profilaksi, sporta atbalstīšanu, vides aizsardzību, palīdzības sniegšanu katastrofu gadījumos un ārkārtas situācijās, trūcīgo un sociāli mazaizsargāto personu grupu sociālās labklājības celšanu.

Attiecībā uz ziedojumiem, kurus saņem budžeta iestādes, tie veicina atbalstu sociālās infrastruktūras uzturēšanai un sociāli mazaizsargāto personu atbalstu.</td></tr>
<tr><td>5.</td><td>Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņems nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Fizisko personu skaits, kuras deklarācijā norādījušas attaisnotos izdevumus par ziedojumiem un dāvinājumiem 2018. – 2021. gadā
<table><tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr><tr><td>Fizisko personu skaits</td><td>8 158</td><td>8 956</td><td>8 847</td><td>8 449</td></tr></table>Avots: Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) dati no gada ienākumu deklarācijas D4 pielikumiem 2022. gada septembrī.</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atvieglojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme) 2018. – 2021. gadā
<table><tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr><tr><td>Fiskālā ietekme, milj. euro</td><td>0,47</td><td>0,43</td><td>0,37</td><td>0,42</td></tr></table>Avots: FM aprēķini, balstoties uz VID datiem 2022. gada septembrī.</td></tr>
<tr><td>7.</td><td>Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)</td><td>Nodokļa atvieglojums ir spēkā jau no 1994. gada, kad stājās spēkā likums “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”.

Sākotnēji kā attaisnotos izdevumus varēja atskaitīt summas, kas ziedojuma, dāvinājuma vai pārskaitījuma veidā atvēlēta Latvijas Republikas likumdošanas aktos paredzētajā kārtībā <u>apstiprinātiem fondiem un programmām</u>.</td></tr>
</table>

[1] Finanšu ministrijas 2021. gada 2. jūnija informatīvais ziņojums *“Par sabiedriskā labuma organizāciju darbību un attīstību”*. **Pieejams:** FMZino_020621_SLO.544.docx (live.com)

		No 1995. gada 4. jūlija kā attaisnotos izdevumus var atskaitīt summas, kas ziedojuma vai dāvinājuma veidā nodotas Latvijas Republikā reģistrētām sabiedriskajām kultūras, izglītības, zinātnes, sporta, labdarības, veselības un vides aizsardzības organizācijām un fondiem, reliģiskajām organizācijām un budžeta iestādēm, kam atbilstoši likuma *"Par uzņēmumu ienākuma nodokli"* 20. pantam Ministru kabineta noteiktajā kārtībā piešķirta atļauja saņemt ziedojumus, bet šīs summas nedrīkst pārsniegt **20%** no gada apliekamā ienākuma lieluma. **No 2005. gada 1. janvāra** kā attaisnotos izdevumus var atskaitīt summas, kas ziedojuma vai dāvinājuma veidā nodotas Latvijas Republikā reģistrētām biedrībām, nodibinājumiem un reliģiskajām organizācijām vai to iestādēm, kurām piešķirts sabiedriskā labuma organizācijas statuss saskaņā ar *Sabiedriskā labuma organizāciju likumu*, un budžeta iestādēm, bet šīs summas nedrīkst pārsniegt **20%** no gada apliekamā ienākuma lieluma. **No 2011. gada 1. janvāra** papildināta likuma norma, kas paredz, ka kā attaisnotos izdevumus var atskaitīt arī summas, kas ziedojuma vai dāvinājuma veidā nodotas citā Eiropas Savienības dalībvalstī vai Eiropas Ekonomikas zonas valstī, ar kuru Latvija ir noslēgusi konvenciju par nodokļu dubultās uzlikšanas un nodokļu nemaksāšanas novēršanu, ja šī konvencija ir stājusies spēkā, reģistrētai nevalstiskai organizācijai, kura darbojas Latvijas sabiedriskā labuma organizācijas nosacījumiem pielīdzināmā statusā saskaņā ar attiecīgās Eiropas Savienības dalībvalsts vai Eiropas Ekonomikas zonas valsts normatīvajiem aktiem. Ziedotājs, kā arī brīvprātīgā darba veicējs, ir viens no būtiskākajiem sabiedriskā labuma darbībā iesaistītajiem subjektiem un tas var būt gan fiziska, gan juridiska persona. Lai SLO varētu veikt sabiedriskā labuma darbību, tai ir pieejami vairāki finansēšanas avoti. Tomēr nenoliedzami būtiska loma ir ziedojumu piesaistei, t.i. SLO ir pārliecinājusi sabiedrības pārstāvjus par nepieciešamību finansiāli, materiāli vai pakalpojumu veidā iesaistīties un atbalstīt sabiedrībai svarīgu iniciatīvu realizēšanā. Ziedošanai SLO ir filantropisks raksturs, jo veiktajam ziedojumam ir bezatlīdzības raksturs. Būtiska ir ziedotāja ieinteresētība un sapratne par viņa kā ziedotāja nepieciešamību rezultatīvas sabiedriskā labuma darbības veikšanā un mērķu sasniegšanā. Zināmā mērā ziedotāju iesaiste liecina gan par to, ka attiecīgā SLO iniciatīva ir aktuāla un sabiedrībai vajadzīga, gan par SLO spēju pārliecināt, ka konkrētā joma sabiedrībai ir īpaši vajadzīga, un piesaistīt tai sabiedrības uzmanību. Saskaņā ar VID informāciju fiziskās personas budžeta iestādēm un SLO vidēji gadā ziedo aptuveni 2 milj. *euro* jeb viena fiziska persona ziedo no 287,52 *euro* 2018. gadā līdz 249,37 *euro* 2021. gadā. Pēdējos divos gados ziedojumu un dāvinājumu

apmērs ir samazinājies, kas varētu būt skaidrojams ar Covid-19 pandēmiju un tās radītajām sociāli ekonomiskajām sekām.

Fizisko personu ziedojumu un dāvinājumu apmērs 2018. – 2021. gadā

	2018	2019	2020	2021
Attaisnotie izdevumi par ziedojumiem un dāvinājumiem, tūkst. *euro*	2 345,6	2 170,4	1 848,4	2 106,9
Vidējais ziedojumu un dāvinājumu apmērs uz vienu nodokļu maksātāju, *euro gadā*	**287,52**	**242,33**	**208,93**	**249,37**

***Avots**: VID dati no gada ienākumu deklarāciju D4 pielikumiem 2022. gada septembrī.*

Kā secināts Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021.-2027. gadam, Latvijā cilvēki ir mazaktīvi pilsoniskajā līdzdalībā. Pilsoniskās līdzdalības rādītājs Latvijā ir **9**, kas ir zems rezultāts salīdzinājumā ar Zviedriju (44), Somiju (36), Vāciju (30) un Īriju (22). Atbilstoši Latvijas Pilsoniskās alianses 2017. gada *Pilsoniskās sabiedrības monitoringa* datiem samazinās iedzīvotāju iesaistīšanās tradicionālajās pilsoniskās līdzdalības formās. Nemainīgi zems – **17%** – ir to iedzīvotāju īpatsvars, kas uzskata, ka spēj ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesus Latvijā[2].

Saskaņā ar SIA *"Latvijas fakti"* veikto pētījumu 2018. gadā, kas ir iekļauts Latvijas pārskatā par tautas attīstību 2017/2018[3], pēdējos divos gados **22%** Latvijas iedzīvotāju ir veikuši ziedojumus NVO darbības atbalstam.

Valsts iedzīvotāju aktivitāti ziedojumu veikšanā, dalību brīvprātīgajā darbā, kā arī gatavību palīdzēt nepazīstamam cilvēkam vērtē arī ar ***Vispasaules ziedošanas indeksu*** (angļu val. *World Giving Index*[4]) – Latvija 2019. gadā bija **61.** vietā no 126 valstīm.

Apzinoties to, ka tieši SLO ir vadoša loma iedzīvotāju iesaistes veicināšanā palīdzības sniegšanā citiem, svarīgs rādītājs ir ***NVO ilgtspējas indekss*** (angļu val. *Civil Society Organization Sustainability Index*[5]), kurā tiek vērtētas tādas komponentes kā organizāciju kapacitāte, iekļaujot mērījumā piesaistīto brīvprātīgo skaitu, kā arī apskatot iedzīvotāju līdzdalību NVO. Finanšu līdzekļu pieejamība ir viena no indeksu ietekmējošām komponentēm, kur citā starpā tiek vērtēts NVO piesaistīto ziedojumu apjoms – 2020. gadā Latvija novērtēta ar **3,3**.

---

2 PKC aprēķini, balstoties uz 2015.gada Eiropas Sociālā pētījuma datiem; 2019.gada informatīvais ziņojums *"Par Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas veidošanu"*, KM. **Pieejams**; http://tap.mk.gov.lv/doc/2019_04/KMZin_110419_NIPSIP.703.docx;

3 *Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2017/2018. Sabiedriskā labuma radīšana un kolektīvo resursu nosargāšana Latvijā.* Galv. red. Inta Mieriņa. Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2019

4 Vispasaules ziedošanas indekss. **Pieejams**: https://www.cafonline.org/about-us/publications/2019-publications/caf-world-giving-index-10th-edition

5 NVO ilgtspējas indekss. **Pieejams**: https://www.fhi360.org/resource/civil-society-organization-sustainability-index-reports, latviski **pieejams**: https://nvo.lv/uploads/latvia_zinojums_final.pdf

<table>
<tr><td rowspan="4">8.</td><td rowspan="4">Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu</td><td>Sasnieguma rādītāji</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr>
<tr><td>1. Ziedojumu un dāvinājuma apmērs vidēji uz vienu nodokļu maksātāju nesamazinās*, euro gadā</td><td>227</td><td>227</td><td>227</td></tr>
<tr><td>2. SLO saņemtie ziedojumi veido vismaz 17% no organizāciju kopējiem ieņēmumiem</td><td>17%</td><td>17%</td><td>17%</td></tr>
<tr><td colspan="4">* Ziedojumu un dāvinājumu vidējais apmērs aprēķināts pēc fizisko personu iesniegto gada ienākumu deklarāciju D4 pielikumos norādītajiem ziedojumu apmēriem.</td></tr>
<tr><td>9.</td><td>Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)</td><td colspan="4">Neskatoties uz saņemto ziedojuma apmēru samazināšanos, kopējie SLO ieņēmumi pēdējo gadu griezumā saglabājas līdzīgā apjomā. Jāpiezīmē, ka ir mainījusies arī ieņēmumu posteņu struktūra – redzams, ka līdz ar saņemto ziedojumu apmēra samazināšanos, ir pieauguši ieņēmumi citās pozīcijās. Vislielākais pieaugums ir no ES fondiem, EEZ fondiem un citiem ārvalstu fondiem saņemtajā finansējumā, kam seko ieņēmumi no saimnieciskās darbības un saņemtajām dotācijām.
Ja 2017. gadā ieņēmumu struktūrā dominēja ziedojumi un dāvinājumi, kam sekoja saņemtās dotācijas, tad 2020. gadā šajā struktūrā saņemtās dotācijas ieņem pirmo pozīciju, kurai seko citi ieņēmumi. Savukārt ziedojumi un dāvinājumi ir noslīdējuši uz trešo pozīciju.
SLO ieņēmumu struktūra 2017. un 2020. gadā
 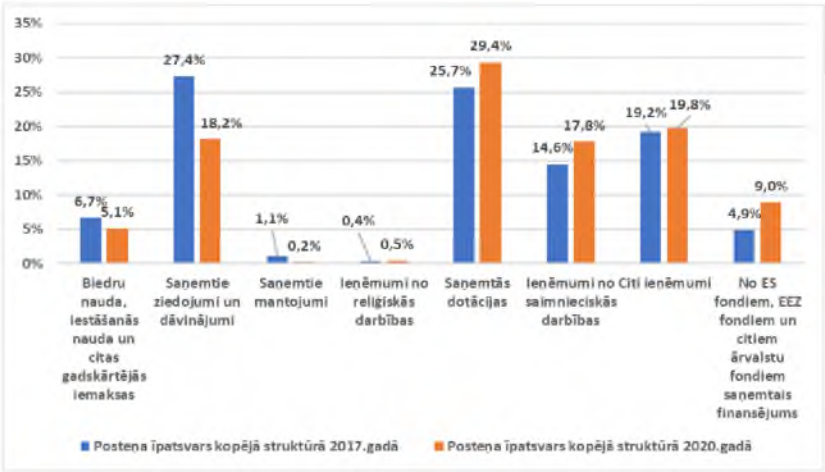

Avots: VID dati. Dati var mainīties, iesniedzot attiecīgos pārskatus vai to precizējumus.</td></tr>
<tr><td>10.</td><td>Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā</td><td colspan="4">VID ir deleģēta funkcija uzraudzīt SLO darbību, tās atbilstību SLO likumā noteiktajam. SLO darbības uzraudzības mērķis ir sekot līdzi un pārliecināties par valsts atbalsta mehānismu lietderīgu un jēgpilnu izmantošanu atbilstoši sabiedriskā labuma mērķiem, kā arī apzināt gan valsts atbalsta apmērus, t.i. valsts budžetā neienākušo nodokļu vai uzņēmējdarbības attīstībā neieguldīto līdzekļu apmēru. Faktiski šajā procesā visas sabiedrības un valsts intereses pārstāv uzraugošā institūcija. Uzraugošā institūcija sniedz arī konsultatīvo atbalstu SLO, lai tās atbilstoši izpildītu tiesību aktos noteiktās prasības. Pie tam izvēlētais uzraudzības modelis, kurā ir iesaistīta koleģiāla</td></tr>
</table>

	u.c.), problēmas u.tml.	institūcija – Sabiedriskā labuma komisija, kuras sastāvā vienlīdz ir pārstāvētas gan NVO, gan valsts institūcijas, nodrošina vispusīgu un atbilstošu izpratni par SLO darbību.
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Par ziedojumiem un dāvinājumiem, kas ziedoti sabiedriskā labuma organizācijai, budžeta iestādei vai valsts kapitālsabiedrībai, kura veic Kultūras ministrijas deleģētās valsts kultūras funkcijas, ir pieejams arī uzņēmuma ienākuma nodokļa atvieglojums (detalizētāk skatīt veidlapu Nr. 1.2.1.). Par ziedojumiem vai dāvinājumiem, kas ziedoti Latvijas Republikā reģistrētai politiskajai partijai vai politisko partiju apvienībai, ir pieejams IIN atvieglojums (detalizētāk skatīt veidlapu Nr. 1.1.9.).
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr. 1.1.7.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Sociāla un ekonomiska rakstura nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums par privātajos pensiju fondos izdarītājām iemaksām**
N.p.k.	**1.1.7.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums)*.
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 10. panta pirmās daļas 5. punkts un $1.^9$ daļa.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Pirms ienākuma aplikšanas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli (*turpmāk – IIN*) no gada apliekamo ienākumu apjoma tiek atskaitītas saskaņā ar likumu *"Par privātajiem pensiju fondiem"* izveidotajos privātajos fondos vai citās Eiropas Savienības *(turpmāk – ES)* dalībvalstīs vai Eiropas Ekonomikās zonas valstīs, vai Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas dalībvalstīs reģistrētajos privātajos pensiju fondos izdarītās iemaksas. Attaisnoto izdevumu (iemaksas privāto pensiju fondu pensiju plānā un apdrošināšanas iemaksas dzīvības apdrošināšanai ar uzkrāšanu) apmērs nedrīkst pārsniegt **10%** no maksātāja gada ienākuma lieluma un nedrīkst būt lielāks par **4 000 *euro* gadā**. Izmaksas no pensiju plāna var saņemt, sasniedzot **vismaz 55 gadu vecumu** (izņemot noteiktās profesijās strādājošos, kā arī iegūstot 1. grupas invaliditāti uz mūžu vai personas nāves gadījumā)[1].
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atvieglojuma mērķis ir veicināt ilgtermiņa uzkrājumu veidošanu, izmantojot privāto pensiju fondu pensiju plānus, lai nodrošinātu augstāku nodokļa maksātāja ienākumu līmeni vecumdienās (pensiju sistēmas 3. līmenis).
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa	Nodokļa atvieglojums ir efektīvs, jo ilgtermiņā veicina uzkrājumus nodokļa maksātājiem un vecumdienās nodrošinās tiem augstāku ienākumu līmeni.

[1] *Privāto pensiju fondu likuma 17. panta sestā daļa.*

<table>
<tr>
<td></td>
<td>atvieglojums ir efektīvs)</td>
<td>Saskaņā ar ES Vienotā kapitāla tirgus (CMU, Capital Markets Union) prioritātēm, viena no kapitāla tirgus galvenajām sociālajām un ekonomiskajām lomām ir nodrošināt dalībvalstu iedzīvotājiem atbilstošas iespējas plānot un ietaupīt viņu ilgtermiņa finanšu vajadzībām. Tajā pašā laikā ilgtermiņa uzkrājumi, jo īpaši pensiju uzkrājumi, rada ilgtermiņā pieejamo kapitālu, lai finansētu reālās ekonomikas izaugsmi. Turklāt demogrāfiskā attīstība ES valstīs (un īpaši – Latvijā) skaidri norāda uz pieaugošu nepieciešamību papildināt esošās pensiju sistēmas 1. un 2. līmeņa pensijas ar ieguldījumiem mūža garumā. Pensiju nepietiekamība ir nozīmīga problēma mūsdienu sabiedrībā, it īpaši Latvijā, kur ievērojams skaits iedzīvotāju gados ir pakļauti nabadzības un/vai sociālās atstumtības riskam. Kā norāda Eiropas Komisija 2019. gada ziņojumā par Latviju, tuvāko 20 gadu laikā nestrādājošo iedzīvotāju skaits attiecībā pret strādājošajiem iedzīvotājiem palielināsies ātrākā tempā nekā iepriekš, kas uzliks pieaugošo slogu pensiju politikai. Turklāt iedzīvotāju skaita samazināšanās mēdz padarīt ekonomiku mazāk efektīvāku, jo visas tautsaimniecības izmaksas, t.sk. infrastruktūras, segs mazāks cilvēku skaits.</td>
</tr>
<tr>
<td>5.</td>
<td>Nodokļa maksā-tāju skaits, kuri saņem nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā</td>
<td>Pēc Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) sniegtajiem datiem 2020. gadā 21,4% no IIN nodokļa maksātājiem, izmantojuši attaisnotos izdevumus par iemaksām privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumiem.
Personu skaits 2018. - 2020. gadā, kuras ir izmantojušas attaisnotos izdevumus par iemaksām privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumiem, un izmantotā atvieglojuma apmērs
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th></tr>
<tr><td>Izmantotā atvieglojuma apmērs*, milj. euro</td><td>106,50</td><td>107,22</td><td>100,11</td></tr>
<tr><td>Fizisko personu skaits</td><td>186 035</td><td>189 297</td><td>180 213</td></tr>
<tr><td>Īpatsvars no IIN maksātāju kopskaita, %</td><td>19,4</td><td>20,5</td><td>21,4</td></tr>
</table>
* Summas apmērs, kam ir piemērots noteiktais ierobežojums.
Avots: VID dati 2022. gada janvārī.
Attaisnoto izdevumu apmērs par iemaksām privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumiem 2020. gadā ir samazinājies par 6,6%, salīdzinot ar 2019. gadu.</td>
</tr>
</table>

Fizisko personu skaita sadalījums pa gada kopējo ienākumu grupām maksātājiem, kuri ir izmantojuši attaisnotos izdevumus

Kopējie gada ienākumi	2018		2019		2020	
	skaits	%	skaits		skaits	%
līdz 6 000,00	34 590	*8,6*	32 290	*9,2*	31 494	*10,3*
6 000,01 – 12 000	56 845	*19,8*	56 035	*20,3*	52 072	*20,8*
12 000,01 – 18 000	43 616	*29,6*	44 125	*28,1*	41 301	*28,0*
18 000,01 – 24 000	21 960	*36,6*	23 983	*34,6*	22 785	*33,8*
24 000,01 – 30 000	10 863	*43,3*	12 177	*40,9*	11 856	*39,7*
30 000,01 – 36 000	6 185	*49,6*	6 627	*45,2*	6 584	*44,5*
36 000,01 – 42 000	3 512	*50,8*	4 109	*49,6*	4 126	*48,4*
42 000,01 – 48 000	2 410	*55,8*	2 775	*53,5*	2 720	*50,8*
48 000,01 – 54 000	1 598	*56,2*	1 834	*55,5*	1 915	*54,1*
54 000,01 – 60 000	1 167	*58,0*	1 341	*58,9*	1 374	*57,6*
vairāk par 60 000,01	3 289	*60,5*	4 001	*62,2*	3 986	*59,8*

Avots: *VID dati 2022. gada janvārī.*

Izmantotā atvieglojuma apmēra sadalījums pa gada kopējo ienākumu grupām maksātājiem, kuri ir izmantojuši attaisnotos izdevumus, *milj. euro*

Kopējie gada ienākumi	2018	2019	2020
līdz 6 000,00	7,62	6,80	6,26
6 000,01 – 12 000	20,70	19,52	17,59
12 000,01 – 18 000	21,97	21,23	19,15
18 000,01 - 24 000	15,48	15,85	14,59
24 000,01 – 30 000	10,25	10,76	9,93
30 000,01 – 36 000	7,62	7,57	7,36
36 000,01 – 42 000	5,29	5,74	5,48
42 000,01 – 48 000	4,21	4,61	4,48
48 000,01 – 54 000	3,11	3,41	3,59
54 000,01 – 60 000	2,40	2,62	2,61
vairāk par 60 000,01	7,86	9,11	9,09

Avots: *VID dati 2022. gada janvārī.*

Kopumā vērojama tendence, ka atvieglojumu izmanto visās maksātāju ienākumu grupās, ja maksātājus dala pēc ienākumu apmēra (jau maksātāju grupā ar ienākumiem vidēji 1 000 – 1 500 *euro* mēnesī, atvieglojumu izmanto apmēram 29% no maksātājiem). Atvieglojuma izmantotāju īpatsvars būtiski pieaug, ja pieaug nodokļa maksātāju ienākumi (*skat. tabulas iepriekš*). Tādējādi šis atvieglojums pēc būtības ir vairāk vērsts uz maksātājiem ar vidējiem ienākumiem (maksājuma izmantošanu maksātāju grupās ar augstiem ienākumiem limitē maksimālais atvieglojuma apmērs).

Informācija par pensiju plāniem 2018. – 2020. gadā

Periods*	Neto aktīvi, *milj. euro*	Dalībnieku skaits	Pensiju plānu ienesīgums	Pārvaldīšanas izdevumi, *milj. euro*	Pārvaldīšanas izdevumi/ neto aktīviem**
2016	380,64	272 209	*3,23%*	7,04	*2,00%*
2017	434,48	286 507	*3,07%*	7,06	*1,75%*
2018	461,26	303 849	*-5,07%*	6,33	*1,.41%*
2019	559,04	324 829	*10,09%*	6,22	*1,21%*
2020	609,58	336 036	*2,01%*	5,62	*1,01%*

* *Norādīts stāvoklis uz katra gada 31. decembri.*

** *Pensiju plānu pārvaldīšanas izdevumu (administratīvie izdevumi + ieguldījumu pārvaldīšanas izdevumi) attiecība pret vidējiem neto aktīviem attiecīgajā periodā.*

<table>
<tr><td></td><td></td><td>Avots: Finanšu un kapitāla tirgus komisijas dati.

Salīdzinot ar 2016. gadu (1 398 euro uz vienu dalībnieku), 2020. gadā (1 814 euro uz vienu dalībnieku) par 29,7% ir pieauguši dalībnieku neto aktīvi uz vienu dalībnieku. Tāpat dalībnieku skaits ar katru gadu turpina augt, un pārvaldīšanas izdevumi samazinās.</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atvieglojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme) 2018. – 2021. gadam
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Fiskālā ietekme par veiktajām iemaksām privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumiem, milj. euro</td><td>21,3</td><td>21,9</td><td>21,1</td><td>20,9</td></tr>
</table>
Avots: FM aprēķini, balstoties uz VID datiem 2022. gada septembrī</td></tr>
<tr><td>7.</td><td>Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)</td><td>Privāto pensiju fondu būtība ir piesaistīt iemaksas ar mērķi ilgtermiņā uzkrāt kapitālu dalībnieku pensijas vecumam.

Ir atklātie un slēgtie pensiju fondi. Slēgtos pensiju fondus dibina darba devējs, lai krātu papildpensiju vecumdienām saviem darbiniekiem. Slēgtajos pensiju fondos tādējādi var iestāties tikai šī darba devēja – akcionāra darbinieki. Dalībnieki var piedalīties pensiju fondā individuāli vai ar darba devēja starpniecību, kad iemaksas dalībnieku labā veic darba devējs, bet, protams, jebkurš dalībnieks var vienoties ar pensiju fondu un papildus individuāli veikt iemaksas arī pats. Savukārt, ja dalībnieks piedalās pensiju fondā individuāli, tad iemaksas vai nu veic pats dalībnieks, vai viņa labā tās var veikt cita fiziska persona. Atklātos pensiju fondus dibina bankas vai dzīvības apdrošināšanas sabiedrības, un šajos pensiju fondos var iestāties jebkura persona.[2]

Izdarītās iemaksas privātajos pensiju fondos attaisnotajos izdevumos var iekļaut jau kopš 1997. gada. Līdz 2000. gadam attaisnotajos izdevumos varēja iekļaut iemaksas privātajos pensiju fondos bez jebkāda ierobežojuma, bet sākot no 2000. gada – 10% apmērā no maksātāja gada apliekamā ienākuma. No 2002. gada attaisnotos izdevumos atļauts iekļaut arī apdrošināšanas prēmiju maksājumus – kopsumma nevar pārsniegt 10% apmēru no maksātāja gada apliekamā ienākuma. No 2007. gada 12. jūnija šie ierobežojumi tika palielināti un attaisnotos izdevumos varēja iekļaut iemaksas privātos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumus, nepārsniedzot 20% (par katru atsevišķi) no maksātāja gada apliekamā ienākuma. Savukārt no 2010. gada ierobežojumi tika atjaunoti iepriekšējā līmenī, nepārsniedzot 10% no maksātāja gada apliekamā ienākuma.</td></tr>
</table>

[2] Latvijas Bankas un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas publisks portāls – klientuskola.lv.
Pieejams: http://www.klientuskola.lv/lv/finansu-pakalpojumi/12-privatie-pensiju-fondi.html

2017. gadā tika mainīts IIN regulējums saistībā ar fizisko personu saņemtajiem ienākumiem no privātajiem pensiju fondiem. Ar šiem grozījumiem tika nodrošināts, ka IIN režīms, ko piemēro iemaksām privātajos pensiju fondos un ienākumam papildpensiju kapitāla veidā, netiek izmantots nodokļu plānošanai. No 2018. gada attaisnotajos izdevumos iekļautās iemaksas privātos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumi kopā nedrīkst **pārsniegt 10%** no maksātāja apliekamā ienākuma un **4 000 *euro* gadā**.

Attaisnoto izdevumu par privātajos pensiju fondos veiktajā iemaksām izmaiņas no 1997. gada līdz 2018. gadam, *% no gada apliekamā ienākuma*

Periods	Iemaksu iekļaušana attaisnotajos izdevumos
No 01.01.1997.	**100%**
No 01.01.2000 līdz 31.12.2001.	**10%**
No 01.01.2002. līdz 11.06.2007.	Kopsumma nepārsniedz **10%***
No 12.06.2007. līdz 31.12.2009.	**20%**
No 01.01.2010. līdz 31.12.2017.	**10%**
No 01.01.2018.	Kopsumma nepārsniedz **10%****

* *Kopsumma ar apdrošināšanas prēmiju maksājumiem, kas izdarīti atbilstoši dzīvības apdrošināšanas līgumam (ar līdzekļu uzkrāšanu) nedrīkst pārsniegt **10%** no gada apliekamā ienākuma.*

** *Kopsumma ar apdrošināšanas prēmiju maksājumiem, kas izdarīti atbilstoši dzīvības apdrošināšanas līgumam (ar līdzekļu uzkrāšanu) nedrīkst pārsniegt **10%** no gada apliekamā ienākuma, bet ne vairāk kā **4 000 euro gadā**.*

Avots: *Finanšu ministrijas dati.*

8. Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu

Sasnieguma rādītāji	2021	2022	2023
1. Neto aktīvi uz vienu pensijas fonda dalībnieku kārtējā taksācijas gada 31. decembrī ir pieauguši	**Aktīvu pieaugums**		
2. Pensijas plāna dalībnieku skaits katru gadu pieaug vismaz par ~3-5%	**~3-5%**		

9. Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)

Veidojot papildu pensijas uzkrājumus savas nākotnes nodrošināšanai papildus valsts nodrošinātajai pensijai, iedzīvotāji veicina savas labklājības uzturēšanu vecumdienās un sekojoši lielāku patēriņu un augstāku dzīves līmeni, samazinot atkarību tikai no valsts nodrošinātas pensijas un līdz ar to samazinot potenciālo sociālo spriedzi situācijā, kad valsts pensija nespētu nodrošināt pietiekami augtus ienākumus iedzīvotājiem.

10. Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski

<u>Iespējamā nodoklu plānošana un veiktie pasākumi tās novēršanai</u>
Lai ierobežotu iespējamo nodokļu plānošanu, sasniedzot vecumu, kas ļauj izņemt līdzekļus no privātā pensiju plāna,

	(t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	likums paredz palielināt taksācijas gada apliekamo ienākumu, ja maksātājs veicis iemaksas privātā pensiju fonda pensiju plānā un iekļāvis tās taksācijas vai pirmstaksācijas gada attaisnotajos izdevumos. Latvijā ieviestais IIN atvieglojums par izdevumiem, kas veikti uzkrājumiem ar dzīvības apdrošināšanu un iemaksām pensiju sistēmas 3. līmenī, radīja situāciju, ka personām bija atļauts ātri izņemt iemaksāto summu un saņemt izmaksu no valsts par šāda "*ieguldījuma*" veikšanu. Šī negatīvā pieredze rāda, ka nepieciešams labāk pārdomāts pasākuma modelis un nosacījumi, kas neļauj noteiktā laika posmā izņemt iemaksāto summu, lai nodokļu atvieglojumi sasniegtu savu mērķi, veicinot ilgtermiņa uzkrājumu veidošanos iedzīvotājiem. Piemēram, Ekonomiskās Sadarbības un Attīstības organizācija *(Organisation for Economic Co-operation and Development, turpmāk – OECD*) šādos gadījumos iesaka politikas veidotājiem ierobežot izvēli, kad un kā persona var izņemt iemaksātos līdzekļus, vai arī atcelt daļu vai visus finansiālos stimulus, ja persona izņem vienreizēju maksājumu vai izstājas no plāna pirms termiņa. Kopumā sistēma būtu jāveido tā, lai iedzīvotājiem būtu stimuls papildināt to savu nākotnes pensiju, kas viņiem būs garantēta no valsts puses (respektīvi, pensiju sistēmas 1. un 2. līmeni), un pārdomāts nodokļu iniciatīvu kopums var būt efektīvs instruments. <u>Ārvalstu pieredze un OECD pētījumos publicētās atziņas par pensiju uzkrājumu stimulēšanu</u> Lai mudinātu iedzīvotājus veidot uzkrājumus, ir nepieciešama pārdomāta politika un piemērots fiskālo un citu, ne-fiskālo, stimulu modelis valstī, ar konkrētajiem pasākumiem, kas būtu izstrādāti dažādām mērķauditorijām. Tajā pašā laikā ir svarīgi ņemt vērā, ka, kā norāda OECD, biežas nodokļu noteikumu izmaiņas var mazināt uzticību pensiju sistēmai un neļaut indivīdiem pienācīgi plānot nākotni. Turklāt, nodokļu atvieglojumu fiskālās izmaksas un fiskālā ietekme uz budžetu dažādās valstīs laika gaitā attīstās atšķirīgi, lielākoties atkarībā no izvēlētā nodokļu režīma. Tā, piemēram, "EET"* nodokļu režīma gadījumā (kāds tiek piemērots pašlaik Latvijā) ir lielākas sākotnējās izmaksas, kad nodokļu stimuli tiek ievesti, taču ar laiku ilgākā termiņā fiskālajai ietekmei uz budžetu būtu jāsamazinās. OECD prognozes rāda (*sk. attēlu zemāk*), ka Latvijas gadījumā nodokļu izdevumi, kas rodas budžetam privāto pensiju plānu ieguldījumu neaplikšanas ar nodokļiem dēļ, ar laiku samazināsies (no 0,7% no IKP pašreiz līdz nullei 2060. gadā), turklāt tie ir daudz zemāki nekā dažās citās attīstītajās valstīs. **EET = Exempt contributions, Exempt investment income and capital gains of the pension institution, Taxed benefits*

		Jāpiebilst, ka salīdzinot ar citām OECD valstīm, Latvijā nodokļu atvieglojumi vidēji vienam nodarbinātajam tā mūža garumā ir zemāki par vidēji novēroto OECD. Tādejādi dažādās OECD valstīs iedzīvotāji var ietaupīt nodokļos, kas samaksāti viņu dzīves laikā, veicot iemaksas privātajā pensiju plānā, nevis glabājot līdzekļus tradicionālajos krājkontos, un šis rādītājs svārstās no 8% Zviedrijā līdz tuvu 50% Izraēlā un Lietuvā. Arī Igaunijā šis rādītājs ir augstāks (tuvu 30%) nekā Latvijā (ap 20%). **Prognozētie neto nodokļu izdevumi, kas saistīti ar privāto pensiju plānu nodokļu režīmu dažās OECD valstīs,** *% no IKP* **Figure 5. Projected net tax expenditure related to the tax treatment of private pension plans in selected OECD countries, 2015-2060** As a percentage of GDP 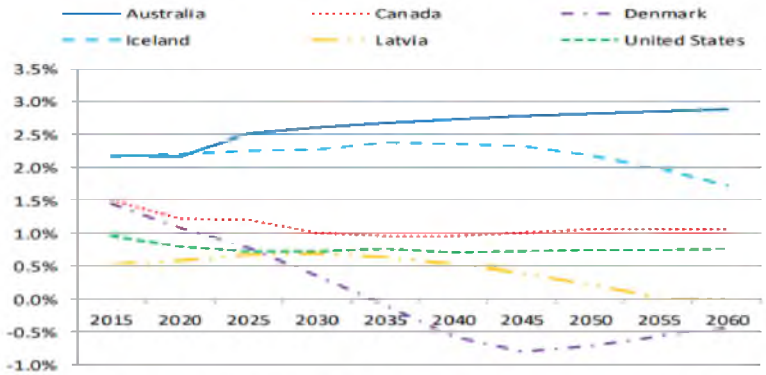 *Note*: Calculations using the revenue forgone method and the cash flow approach. ***Avots**: "OECD Financial Incentives and Retirement Savings", 2018.* Svarīgi arī, ka lielākā daļa valstu atbrīvo no nodokļiem ienākumus no ieguldījumiem privātajos pensiju plānos (dažas valstis ienākumus no ieguldījumiem apliek ar nodokļiem tikai tad, kad notiek to izņemšana), atšķirībā no Latvijas, kur šāda veida ienākumi tiek aplikti ar 20% nodokli, kas neveicina uzkrājumu veidošanos. OECD arī uzsver, ka ir svarīgi pareizi izvēlēties mērķa auditoriju, nosakot fiskālo stimulu (piemēram, nodokļu atvieglojumus), jo iedzīvotāji, kuru ienākumu līmenis ir ļoti zems vai tuvu nabadzības līmenim, nevar atļauties uzkrāt un paļausies uz sociālo atbalstu, kas viņiem būs pieejams. Šādām iedzīvotāju grupām ir domāti ne-nodokļu stimuli un fiksētas nominālās subsīdijas, un vairākās OECD valstīs tāda veida pasākumi pastāv (t.sk. arī kaimiņvalstī Lietuvā). Latvijā ne-nodokļu stimuli uzkrājumu veidošanai nepastāv.
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.

12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	IIN atvieglojums par apdrošināšanas prēmiju maksājumiem (*skat. veidlapu 1.1.8.*) un IIN atbrīvojums papildpensijas kapitālam (*skat. veidlapu 1.1.12.*).
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr. 1.1.8.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Sociāla un ekonomiska rakstura nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums par apdrošināšanas prēmiju maksājumiem**
N.p.k.	**1.1.8.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums)*.
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 10. panta pirmās daļas 6. punkts un $1.^{9}$ daļa.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Pirms ienākuma aplikšanas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli (*turpmāk – IIN*) no gada apliekamo ienākumu apjoma tiek atskaitīti apdrošināšanas prēmiju maksājumi, kas atbilstoši dzīvības apdrošināšanas līgumam (ar līdzekļu uzkrāšanu) izdarīti apdrošināšanas sabiedrībai, kura nodibināta un darbojas saskaņā ar *Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likumu*, vai citā Eiropas Savienības *(turpmāk – ES)* dalībvalstī vai Eiropas Ekonomikās zonas valstī, vai Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas dalībvalstī reģistrētajai apdrošināšanas sabiedrībai. Attaisnoto izdevumu (iemaksas privāto pensiju fondu pensiju plānā un apdrošināšanas iemaksas dzīvības apdrošināšanai ar uzkrāšanu) apmērs nedrīkst pārsniegt **10%** no maksātāja gada ienākuma lieluma un nedrīkst būt lielāks par **4 000 *euro* gadā**. Dzīvības apdrošināšanas līgumam (ar uzkrāšanu) jābūt noslēgtam **vismaz uz 10 gadiem.**
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atvieglojuma mērķis ir atbalstīt ilgtermiņa apdrošināšanas prēmiju maksājumus, lai palielinātu finansiālo nodrošinājumu ilgtermiņā, vienlaikus nodrošinot materiālu aizsardzību savai ģimenei personas nāves vai invaliditātes gadījumā.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa	Nodokļa atvieglojums ir efektīvs, jo ilgtermiņā veicina uzkrājumus nodokļa maksātājiem un vecumdienās nodrošinās tiem augstāku ienākumu līmeni. Saistībā ar uzkrājumiem pensijas nodrošināšanai jānorāda, ka saskaņā ar ES Vienotā kapitāla tirgus (CMU, *Capital Markets Union)* prioritātēm, **viena no kapitāla tirgus galvenajām**

	atvieglojums ir efektīvs)	**sociālajām un ekonomiskajām lomām ir nodrošināt dalībvalstu iedzīvotājiem atbilstošas iespējas plānot un ietaupīt viņu ilgtermiņa finanšu vajadzībām**. Tajā pašā laikā ilgtermiņa uzkrājumi, jo īpaši pensiju uzkrājumi, rada ilgtermiņā pieejamo kapitālu, lai finansētu reālās ekonomikas izaugsmi. Turklāt, demogrāfiskā attīstība ES dalībvalstīs (un īpaši – Latvijā) skaidri norāda uz pieaugošu nepieciešamību papildināt esošās pensiju sistēmas 1. un 2. līmeņa pensijas ar ieguldījumiem mūža garumā. **Pensiju nepietiekamība ir nozīmīga problēma mūsdienu sabiedrībā**, it īpaši Latvijā, kur ievērojams skaits iedzīvotāju gados ir pakļauti nabadzības un/vai sociālās atstumtības riskam. Kā norāda Eiropas Komisija 2019.gada ziņojumā par Latviju, tuvāko 20 gadu laikā nestrādājošo iedzīvotāju skaits attiecībā pret strādājošajiem iedzīvotājiem palielināsies ātrākā tempā nekā iepriekš, kas uzliks pieaugošu slogu pensiju politikai. Turklāt iedzīvotāju skaita samazināšanās mēdz padarīt ekonomiku mazāk efektīvāku, jo visas tautsaimniecības izmaksas, t.sk. infrastruktūras, segs mazāks cilvēku skaits.
5.	Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņem nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā	Pēc Valsts ieņēmumu dienesta (*turpmāk – VID*) sniegtajiem datiem 2020. gadā 21,4% no IIN nodokļa maksātājiem izmantojuši attaisnotos izdevumus par iemaksām privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumiem.

Personu skaits 2018. – 2020. gadā, kuras ir izmantojušas attaisnotos izdevumus par iemaksām privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumiem, un izmantotā atvieglojuma apmērs

	2018	2019	2020
Izmantotā atvieglojuma apmērs, *milj. euro*	106,50	107,22	100,11
Fizisko personu skaits	186 035	189 297	180 213
Īpatsvars no IIN maksātāju kopskaita, %	*19,4*	*20,5*	*21,4*

* *Summas apmērs, kam ir piemērots noteiktais ierobežojums.*

Avots: *VID dati 2022. gada janvārī.*

Attaisnoto izdevumu apmērs par iemaksām privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumiem 2020. gadā, salīdzinot ar 2019. gadu, ir samazinājies par 6,6%.

Fizisko personu skaita sadalījums pa gada kopējo ienākumu grupām maksātājiem, kuri ir izmantojuši attaisnotos izdevumus

Kopējie gada ienākumi	2018		2019		2020	
	skaits	%	skaits	%	skaits	%
līdz 6 000,00	34 590	*8,6*	32 290	*9,2*	31 494	*10,3*
6 000,01 – 12 000	56 845	*19,8*	56 035	*20,3*	52 072	*20,8*
12 000,01 – 18 000	43 616	*29,6*	44 125	*28,1*	41 301	*28,0*
18 000,01 – 24 000	21 960	*36,6*	23 983	*34,6*	22 785	*33,8*
24 000,01 – 30 000	10 863	*43,3*	12 177	*40,9*	11 856	*39,7*
30 000,01 – 36 000	6 185	*49,6*	6 627	*45,2*	6 584	*44,5*
36 000,01 – 42 000	3 512	*50,8*	4 109	*49,6*	4 126	*48,4*
42 000,01 – 48 000	2 410	*55,8*	2 775	*53,5*	2 720	*50,8*
48 000,01 – 54 000	1 598	*56,2*	1 834	*55,5*	1 915	*54,1*
54 000,01 – 60 000	1 167	*58,0*	1 341	*58,9*	1 374	*57,6*
vairāk par 60 000,01	3 289	*60,5*	4 001	*62,2*	3 986	*59,8*

Avots: *VID dati 2022. gada janvārī.*

Izmantotā atvieglojuma apmēra sadalījums pa gada kopējo ienākumu grupām maksātājiem, kuri ir izmantojuši attaisnotos izdevumus, *milj. euro*

Kopējie gada ienākumi	2018	2019	2020
līdz 6 000,00	7,62	6,80	6,26
6 000,01 – 12 000	20,70	19,52	17,59
12 000,01 – 18 000	21,97	21,23	19,15
18 000,01 - 24 000	15,48	15,85	14,59
24 000,01 – 30 000	10,25	10,76	9,93
30 000,01 – 36 000	7,62	7,57	7,36
36 000,01 – 42 000	5,29	5,74	5,48
42 000,01 – 48 000	4,21	4,61	4,48
48 000,01 – 54 000	3,11	3,41	3,59
54 000,01 – 60 000	2,40	2,62	2,61
vairāk par 60 000,01	7,86	9,11	9,09

Avots: *VID dati 2022. gada janvārī.*

Kopumā vērojama tendence, ka atvieglojumu izmanto visās maksātāju ienākumu grupās, ja maksātājus dala pēc ienākumu apmēra (jau maksātāju grupā ar ienākumiem vidēji 1 000 – 1 500 *euro* mēnesī atvieglojumu izmanto apmēram 30% no maksātājiem), tomēr atvieglojuma izmantotāju īpatsvars būtiski pieaug, ja pieaug nodokļa maksātāju ienākumi (*skat. tab. iepriekš.*) Tādējādi šis atvieglojums pēc būtības ir vairāk vērsts uz maksātājiem ar vidējiem ienākumiem (maksājuma izmantošanu grupās ar augstiem ienākumiem limitē maksimālais apmērs).

Dzīvības apdrošināšanas parakstītās prēmijas un noslēgto līgumu skaits 2016. – 2020. gadā*

Gads	Parakstītās prēmijas, *milj. euro*				Noslēgto līgumu skaits no pārskata gada sākuma, kopsumma	
	Kopā	*t. sk. Latvijā***	Apdrošinā-šanas sabied-rības	Ārvalstu apdrošin-āšanas sabiedrību filiāles	Apdrošinā-šanas sabied-rības	Ārvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāles
2016	123,71	*123,71*	47,73	75,98	23 283	45 806
2017	145,06	*145,06*	5,35	91,57	15 467	52 100
2018	145,17	*145,17*	50,04	95,14	27 214	32 628
2019	228,21	*158,94*	126,08	102,13	81 721	28 982
2020	240,74	*171,09*	126,77	113,98	91 783	34 058

* *Norādīts stāvoklis uz katra gada 31.decembri.*

** *Parakstīto prēmju apjomi no kopējā skaita, kas noslēgtas Latvijā.*

Avots: *Finanšu un kapitāla tirgus komisija.*

Kopējā parakstīto prēmiju summa katru gadu pieaug, 2020. gadā tā ir pieaugusi par 5,5%, salīdzinot ar 2019. gadu. Arī apdrošināšanas līgumu skaits turpina augt, sevišķi būtiski tas ir pieaudzis 2019. gadā, kad salīdzinot ar 2018. gadu līgumu skaits pieauga par 85%.

6. Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā

Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atvieglojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme) 2018. – 2021. gadā

	2018	2019	2020	2021
Fiskālā ietekme par veiktajām iemaksām privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumiem, *milj. euro*	**21,3**	**21,9**	**21,1**	**20,9**

Avots: *FM aprēķini, balstoties uz VID datiem 2022. gada septembrī*

7.	Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)	Dzīvības apdrošināšana ar līdzekļu uzkrāšanu ir instruments, kas būtiski spēj palielināt iedzīvotāju uzkrājumu līmeni dažādiem mērķiem, veidojot uzkrājumu un apdrošinot dzīvību (nodrošinot materiālu atbalstu tuviniekiem apdrošinātās personas nāves gadījumā), pieaug iedzīvotāju atbildība par savu finansiālo nodrošinājumu ilgtermiņā[1]. Apdrošināšanas prēmiju maksājumus attaisnotajos izdevumos var iekļaut **kopš 2002. gada** – kopsumma ar iemaksām privātajos pensiju fondos nevarēja pārsniegt **10%** apmēru no maksātāja gada apliekamā ienākuma. No 2007. gada 12. jūnija šie ierobežojumi tika palielināti un attaisnotos izdevumos varēja iekļaut iemaksas privātos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumus, nepārsniedzot **20%** no maksātāja gada apliekamā ienākuma. Savukārt no 2010. gada ierobežojumi tika atjaunoti iepriekšējā līmenī, nepārsniedzot **10%** no maksātāja gada apliekamā ienākuma. 2017. gadā tika mainīts IIN regulējums saistībā ar fizisko personu saņemtajiem ienākumiem no privātajiem pensiju fondiem. Ar šiem grozījumiem tika nodrošināts, ka IIN režīms, ko piemēro iemaksām privātajos pensiju fondos un ienākumam papildpensiju kapitāla veidā, netiek izmantots nodokļu plānošanai. No 2018. gada attaisnotajos izdevumos iekļautās iemaksas privātos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumi, kas izdarīti atbilstoši dzīvības apdrošināšanas līgumam (ar līdzekļu uzkrāšanu), kopā nedrīkst **pārsniegt 10%** no maksātāja apliekamā ienākuma un nedrīkst būt lielāki kā **4 000 *euro* gadā**. **Attaisnoto izdevumu par apdrošināšanas prēmiju maksājumiem izmaiņas no 2002. gada līdz 2018. gadam,** *% no gada apliekamā ienākuma* **Periods** / **Maksājumu iekļaušana attaisnotajos izdevumos** No 01.01.2002. līdz 11.06.2007. — Kopsumma nepārsniedz **10%*** No 12.06.2007. līdz 31.12.2009. — **20%** No 01.01.2010. līdz 31.12.2017. — **10%** No 01.01.2018. — Kopsumma nepārsniedz **10%**** * *Kopsumma ar privātos pensiju fondos veiktajām iemaksām nedrīkst pārsniegt **10%** no gada apliekamā ienākuma.* ** *Kopsumma ar privātos pensiju fondos veiktajām iemaksām nedrīkst pārsniegt **10%** no gada apliekamā ienākuma un nedrīkst būt lielāka kā **4 000 euro gadā.*** ***Avots:** Finanšu ministrijas dati.*
8.	Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītāji — **2021** / **2022** / **2023** 1. Parakstīto prēmiju apmēra pieauguma temps salīdzinājumā ar iepriekšējo taksācijas gadu saglabājas pozitīvs (saglabājas vismaz 5% līmenī) — **Vismaz 5%** 2. Noslēgto līgumu skaita pieauguma temps gada beigās salīdzinājumā ar iepriekšējo taksācijas gadu saglabājas pozitīvs — **Pozitīvs pieaugums**

[1] Latvijas Bankas un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas publisks portāls – klientuskola.lv.
Pieejams: https://www.klientuskola.lv/lv/finansu-pakalpojumi/8-dzivibas-apdrosinasana.html

9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	Veidojot uzkrājumus savas nākotnes (pensijas) nodrošināšanai papildus valsts nodrošinātajai pensijai, iedzīvotāji veicina savas labklājības uzturēšanu vecumdienās un sekojoši lielāku patēriņu un augstāku dzīves līmeni, samazinot atkarību tikai no valsts nodrošinātas pensijas un līdz ar to samazinot potenciālo sociālo spriedzi situācijā, kad valsts pensija nespētu nodrošināt pietiekami augtus ienākumus iedzīvotājiem. Veidojot uzkrājumus kā dzīvības apdrošināšanu ar līdzekļu uzkrāšanu, apgādnieka zaudējuma gadījumā dzīvības apdrošināšanas atlīdzība nodrošina finansiāli vienmērīgāku pielāgošanos jaunajiem apstākļiem, neprasot pašvaldības vai sociālā budžeta līdzdalību (valsts vai pašvaldības atbalstu), kā arī personīgā budžeta pārtēriņu. Veidojot tāds uzkrājumus kā dzīvības apdrošināšanu ar līdzekļu uzkrāšanu, apgādnieka invaliditātes, smagas saslimšanas, darbspēju zuduma vai daļēja zuduma un attiecīgi ienākumu zaudēšanas gadījumā nepieciešams finansiāls atbalsts, lai persona atgrieztos nodarbinātā statusā, kurš tiek sniegts no pašvaldību vai sociālā budžeta. Dzīvības apdrošināšanas atlīdzība nodrošina personas ātrāku atgriešanos nodarbinātā un attiecīgi – nodokļu maksātāja statusā.[2]
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	<u>Iespējamā nodoklu plānošana un veiktie pasākumi tās novēršanai.</u> Latvijā ieviestais IIN atvieglojums par izdevumiem, kas veikti uzkrājumiem ar dzīvības apdrošināšanu un iemaksām pensiju sistēmas 3. līmenī radīja situāciju, ka personām bija atļauts ātri izņemt iemaksāto summu un saņemt izmaksu no valsts par šāda "*ieguldījuma*" veikšanu. Šī negatīva pieredze rādīja, ka nepieciešams labāk pārdomāts pasākuma modelis un nosacījumi, kas neļauj noteiktā laika posmā izņemt iemaksāto summu, lai nodokļu atvieglojumi sasniegtu savu mērķi, veicinot ilgtermiņa uzkrājumu veidošanos iedzīvotājiem. Lai ierobežotu iespējamo nodokļu plānošanu likums (10. panta sestā, septītā, astotā daļa, 28. panta 12. punkts) paredz, ka maksātāja taksācijas gada apliekamais ienākums jāpalielina par visu attaisnotajos izdevumos iekļauto apdrošināšanas prēmiju summu, ja pirms noslēgtā līguma 10 gadu termiņa notecēšanas: 1) dzīvības apdrošināšanas līgums (ar līdzekļu uzkrāšanu) tiek izbeigts; 2) notiek daļēja uzkrājumu izmaksa. Ja daļēja uzkrājumu izmaksa notiek pēc noslēgtā līguma 10 gadu termiņa notecēšanas, apliekamo ienākumu nav jāpalielina, bet turpmāk saskaņā ar šo līgumu veiktās apdrošināšanas prēmijas nevar iekļaut attaisnotajos izdevumos.

[2] Detalizētāka informācija pieejama IIN grozījumu likumprojekta anotācijā.
Pieejams:http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/FDE50450C2B3A295C225815A0054340B?OpenDocument

11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	IIN atvieglojums par iemaksām privātajos pensiju fondos (skatīt veidlapu Nr. 1.1.7.)
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr. 1.1.9.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija/	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Nodokļu atvieglojumi sabiedriskā labuma mērķu sasniegšanai**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa attaisnotie izdevumi par ziedojumiem vai dāvinājumiem politiskajām partijām**
N.p.k.	**1.1.9.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums)*.
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 10. panta pirmās daļas 8. punkts un $1.^3$ daļa.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Pirms ienākuma aplikšanas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli (*turpmāk – IIN*) no gada apliekamo ienākumu apjoma tiek atskaitītas summas, kas atbilstoši *Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumam* ziedojuma vai dāvinājuma veidā nodotas Latvijas Republikā reģistrētai politiskajai partijai vai politisko partiju apvienībai. Attaisnoto izdevumu (par maksātāja un viņa ģimenes locekļu izglītību, par medicīnas un ārstniecības pakalpojumiem, par veiktajiem ziedojumiem un dāvinājumiem budžeta iestādei vai sabiedriskā labuma organizācijai vai politiskajām partijām) apmērs nedrīkst pārsniegt **50%** no maksātāja gada apliekamā ienākuma lieluma, bet ne vairāk kā **600 *euro***. Iekļaujot attaisnotos izdevumus par saviem ģimenes locekļiem, ne vairāk kā **600 *euro* par katru** ģimenes locekli.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atvieglojuma mērķis ir veicināt fizisko personu iesaistīšanos politiskajā līdzdalībā (arī ziedojumu veidā), lai atbalstītu politiskās partijas un nodrošinātu partiju finansiālās darbības atklātumu, likumību un atbilstību parlamentārās demokrātijas sistēmai.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)	Latvijā vēsturiski ziedošanas sistēma ir izveidota, balstoties uz ziedotāju motivēšanu. Valstī pieņemtie normatīvie akti nodrošina labvēlīgu tiesisko vidi ziedošanas tradīcijas veicināšanai, kā arī privātpersonu un juridisko personu motivēšanai ziedot, tai skaitā, izstrādājot ekonomiskos stimulus. Lai partijas varētu darboties un veidot saikni ar vēlētājiem, tām ir nepieciešami finanšu resursi. Savukārt, lai nodrošinātu

<table>
<tr><td></td><td></td><td>sabiedrības uzticēšanos partijām, vairotu sabiedrības interešu pārstāvniecību politikā un mazinātu iespēju šaurām, labi organizētām un finansiāli ietekmīgām grupām noteikt partijas politiku, demokrātiskās valstīs tiek izstrādāti partiju finansēšanas noteikumi.

Politiskās partijas var finansēt no:
• fizisko personu dāvinājumiem (ziedojumiem), biedru naudas un iestāšanās naudas;
• valsts budžeta – likumā noteiktajos gadījumos;
• ienākumiem, ko dod attiecīgās partijas saimnieciskā darbība;
• citiem finansēšanas avotiem, izņemot tos, no kuriem ar Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumu ir aizliegts finansēt politiskās partijas.

Fiziskā persona vienai politiskajai partijai kalendārā gada laikā var ziedot summu, kas nepārsniedz 20 minimālās mēnešalgas, pie tam fiziskās personas dāvinājumu (ziedojumu), biedru naudu un iestāšanās naudu kopējais apmērs nedrīkst pārsniegt 30% no šo personu iepriekšējā kalendārajā gadā gūtajiem ienākumiem.</td></tr>
<tr><td>5.</td><td>Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņems nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Fizisko personu skaits, kuras deklarācijā norādījušas attaisnotos izdevumus par ziedojumiem un dāvinājumiem politiskajām partijām 2018. – 2021. gadā
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Fizisko personu skaits</td><td>601</td><td>286</td><td>281</td><td>361</td></tr>
</table>
Avots: Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) dati no gada ienākumu deklarāciju D4 pielikumiem 2022. gada septembrī.</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atvieglojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme) 2018. – 2021. gadā
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Fiskālā ietekme, milj. euro</td><td>0,11</td><td>0,06</td><td>0,03</td><td>0,04</td></tr>
</table>
Avots: FM aprēķini, balstoties uz VID datiem 2022. gada septembrī.</td></tr>
</table>

7.	Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)	Atvieglojums par ziedojumiem politiskajām partijām ir spēkā no **2016. gada 1. janvāra**[1]. Atbilstoši likumprojekta anotācijā norādītajam, Valsts prezidents ir nodevis Saeimai likumdošanas iniciatīvu ar ierosinājumu pieņemt likumu grozījumus, kas pamatoti ar ekspertu grupas priekšlikumiem politisko partiju sistēmas pilnveidošanai. Ekspertu grupa ir atzinusi par lietderīgu izvērtēt, ka mazu summu ziedotājiem paredz labvēlīgāku nodokļu mehānismu, piemēram, ar atlaižu palīdzību, lai veicinātu saikni starp plašāku iedzīvotāju loku un politiskajām partijām. Saskaņā ar VID informāciju fiziskās personas politiskajām partijām vidēji gadā ziedo no 546,84 tūkst. *euro* 2018. gadā līdz 138,57 tūkst. *euro* 2020. gadā jeb viena fiziska persona vidēji ziedo no 909,88 *euro* 2018. gadā līdz 537,09 *euro* 2020. gadā. 2020. gadā ievērojami sarucis fizisko personu ziedojumu un dāvinājumu apmērs politiskām partijām, kas varētu būt skaidrojams ar to, ka šajā gadā nebija ne Saeimas, ne kopējās pašvaldību vēlēšanas (2020. gada 29. augustā notika Rīgas domes ārkārtas vēlēšanas), kā arī būtiski tika palielināts valsts budžeta finansējums partijām. **Fizisko personu ziedojumu un dāvinājumu politiskajām partijām apmērs 2018. - 2021. gadā** [illegible]

	2018	2019	2020	2021
Attaisnotie izdevumi par ziedojumiem un dāvinājumiem politiskajām partijām, tūkst. *euro*	546,84	285,91	152,72	195,23
Vidējais ziedojumu un dāvinājumu politiskajām partijām apmērs uz vienu nodokļu maksātāju, *euro gadā*	**909,88**	**999,69**	**543,48**	**540,79**

***Avots**: VID dati no D4 deklarācijām 2022. gada septembrī.*

Kā secināts Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021.-2027. gadam *(turpmāk – NAP2027)*, Latvijā cilvēki ir mazaktīvi pilsoniskajā līdzdalībā. Pilsoniskās līdzdalības rādītājs Latvijā ir **9**, kas ir zems rezultāts salīdzinājumā ar Zviedriju (44), Somiju (36), Vāciju (30) un Īriju (22). Atbilstoši Latvijas Pilsoniskās alianses 2017. gada *Pilsoniskās sabiedrības monitoringa* datiem samazinās iedzīvotāju iesaistīšanās tradicionālajās pilsoniskās līdzdalības formās. Nemainīgi zems – **17%** – ir to iedzīvotāju īpatsvars, kas uzskata, ka spēj ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesus Latvijā[2].

[1] Saeima 2015. gada 30. aprīlī pieņēma likumu *"Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli""*, pamatojoties uz Saeimas deputātu iesniegto priekšlikumu par nepieciešamību IIN attaisnotajos izdevumos iekļaut arī fizisku personu ziedojumus un dāvinājumus politiskajām partijām. **Pieejams**: https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/3D9D8F2C1C13A1DDC2257DAB00490178?OpenDocument

[2] PKC aprēķini, balstoties uz 2015. gada Eiropas Sociālā pētījuma datiem; 2019. gada informatīvais ziņojums *"Par Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas veidošanu"*, KM. **Pieejams**: http://tap.mk.gov.lv/doc/2019_04/KMZin_110419_NIPSIP.703.docx;

		Arī politiskā uzticēšanās Latvijā saskaņā ar *NAP2027* ir zema. Viszemākie uzticēšanās rādītāji ir politiķiem, politiskajām partijām un Saeimai, savukārt augstāks šis rādītājs ir attiecībā uz policiju un tieslietu sistēmu[3]. Politisko uzticēšanos ietekmē dažādi faktori – institūciju un to pārstāvju darbība (ko mēra ar efektivitātes rādītājiem), subjektīvā uztvere, kas veidojas plašsaziņas līdzekļu ietekmē, draugu un ģimenes lokā, kā arī indivīda subjektīvā izpratne par tiesiskumu, demokrātiju un vēsturi[4]. Ziedojums ir jebkurš mantisks vai citāda veida bezatlīdzības labums: pakalpojums; tiesību nodošana; politiskās partijas atbrīvošana no pienākuma; atteikšanās no kādas tiesības par labu politiskajai partijai; kustamas vai nekustamas mantas nodošana partijas īpašumā; pakalpojumu sniegšana politiskajai partijai par maksu, kas ir zemāka par attiecīgās kustamas vai nekustamas mantas vai pakalpojuma tirgus vērtību; citas darbības, ar kurām partijai tiek piešķirts kāds labums[5].
8.	Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītāji / **2021** / **2022** / **2023** 1. Politiskās uzticēšanās indekss politiskajām partijām, *%* *(bāzes rādītājs: 10,8 2018. gadā; jāsasniedz: 13,8 2024. gadā) [NAP2027]* — **13,55** / **13,65** / **13,75** 2. Politisko partiju skaits, kas pretlikumīgi saņēmušas ziedojumus. — **0** / **0** / **0**
9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	Izveidotais nodokļu atbalsta mehānisms par veiktajiem ziedojumiem un dāvinājumiem politiskajām partijām veicina fizisko personu iesaistīšanos politiskajā līdzdalībā, kā arī nodrošina sabiedrības interešu pārstāvniecību politikā.
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plāno-	Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs *(turpmāk – KNAB)* regulāri veic politisko partiju un to apvienību gada pārskatu un finansiālās darbības pārbaudes, t.sk. izvērtē saņemto biedru naudu, iestāšanās naudu, ziedojumu un piešķirtā valsts budžeta finansējuma izlietošanas atbilstību *Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma prasībām*.

[3] 2015. gada Eiropas Sociālais pētījums.
[4] *European Social Survey, Social and Political Trust*. **Pieejams**: http://essedunet.nsd.uib.no/cms/topics/2/
[5] KNAB tīmekļvietne. **Pieejams**: https://www.knab.gov.lv/lv/partiju-finansu-avoti-un-finansesanas-ierobezojumi

<table>
<tr>
<td></td>
<td>šana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.</td>
<td>

Partiju ziedojumos, iestāšanās naudās un biedru naudās saņemtās summas un partiju skaits, kas pretlikumīgi saņēmušas ziedojumus 2018. – 2020. gadā

<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th></tr>
<tr><td>Kopumā fizisko personu ziedojumos saņemtās summas, tūkst. euro</td><td>3 382,9</td><td>1 471,6</td><td>591,2</td></tr>
<tr><td>Partiju biedru iemaksātās iestāšanās naudas un biedru naudas, tūkst. euro*</td><td>446,0</td><td>233,8</td><td>137,9</td></tr>
<tr><td>Politiskās partijas, kas saņēmušas un kurām jāatmaksā pretlikumīgi saņemtie ziedojumi</td><td>9</td><td>4</td><td>3</td></tr>
<tr><td>Finanšu līdzekļu summa, kas jāatmaksā valsts budžetā, tūkst. euro**</td><td>55,9</td><td>20,9</td><td>4,2</td></tr>
<tr><td>Soda naudu summa, kas jāsamaksā valsts budžetā, tūkst. euro***</td><td>0,13</td><td>0,15</td><td>0,13</td></tr>
</table>

* *Partiju biedru iemaksātās summas, kas tās maksātājam pārsniedz vienu minimālo mēnešalgu kalendārajā gadā.*
** *KNAB konstatētā atmaksājamā pretlikumīgi saņemto ziedojumu summa.*
*** *KNAB piemērotie naudas sodi par ziedojumu iesniegšanas kārtības neievērošanu.*

***Avots**: KNAB informācija.*

Ar detalizētāku informāciju par saņemtajiem fizisko personu ziedojumiem un dāvinājumiem politiskām partijām var iepazīties KNAB tīmekļvietnē.

</td>
</tr>
<tr>
<td>11.</td>
<td>Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem</td>
<td>Nav attiecināms.</td>
</tr>
<tr>
<td>12.</td>
<td>Papildus pieejamais valsts atbalsts</td>
<td>

Saskaņā ar *Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma* 7.[1] pantu politiskajai organizācijai (partijai), par kuru pēdējās Saeimas vēlēšanās nobalsojuši **vairāk nekā 2%** vēlētāju, piešķir valsts budžeta finansējumu kalendāra gada laikā:

1) 4,50 *euro* apmērā par katru iegūto balsi pēdējās Saeimas vēlēšanās;
2) 0,50 *euro* apmērā par katru iegūto balsi pēdējās pašvaldības domes vēlēšanās;
3) 0,50 *euro* par katru iegūto balsi pēdējās Eiropas Parlamenta vēlēšanās.

Politiskajai organizācijai (partijai), par kuru pēdējās Saeimas vēlēšanās nobalsojuši **vairāk nekā 5% vēlētāju**, papildus kalendārā gada laikā piešķir valsts budžeta finansējumu 100 000 *euro* apmērā.

Valsts budžeta finansējumu piešķir uz četriem gadiem un izmaksā, sākot ar nākamo kalendāro gadu pēc Saeimas vēlēšanām.

Kopējais vienai politiskajai organizācijai (partijai) piešķirtais valsts budžeta finansējuma apmērs viena kalendārā gada laikā nedrīkst pārsniegt 800 000 *euro*.

Par ziedojumiem un dāvinājumiem, kas ziedoti sabiedriskā labuma organizācijai, budžeta iestādei vai valsts kapitālsabiedrībai, kura veic Kultūras ministrijas deleģētās valsts

</td>
</tr>
</table>

		kultūras funkcijas, ir pieejams arī uzņēmuma ienākuma nodokļa atvieglojums (*detalizētāk skatīt veidlapu Nr. 1.2.1.*). Par ziedojumiem vai dāvinājumiem, kas ziedoti budžeta iestādei vai Latvijas Republikā reģistrētai biedrībai, nodibinājumam, reliģiskai organizācijai vai to iestādei, kurai piešķirts sabiedriskā labuma organizācijas statuss, ir pieejams IIN atvieglojums (*detalizētāk skatīt veidlapu Nr. 1.1.6.*).
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr. 1.1.10.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Nodokļu atvieglojumi atsevišķām jomām**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums ienākumam no lauksaimnieciskās ražošanas**
N.p.k.	**1.1.10.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums).*
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 9. panta pirmās daļas 1. punkts, $3.^1$, $3.^2$, $3.^5$ daļa.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli *(turpmāk – IIN)* gada apliekamajā ienākumā netiek ietverts un ar nodokli netiek aplikts ienākums no nodokļa maksātāja lauksaimnieciskās ražošanas un lauku tūrisma pakalpojumu sniegšanas, kā arī no sēņošanas, ogošanas vai savvaļas ārstniecības augu un ziedu vākšanas vai nemeďījamās sugas indivīda – parka vīngliemezis *(Helix pomatia)* – ieguves, ja tas nepārsniedz **3 000** *euro* gadā.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atvieglojuma mērķis ir nodrošināt lauksaimniecības produkcijas ražotāju konkurētspējas noturību mainīgajos ekonomiskajos un vides apstākļos vienotajā Eiropas Savienības tirgū.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)	Nodokļa atvieglojums ir ieviests, ievērojot specifiku kāda piemīt lauksaimniecībai, kura ir nozare ar ievērojamiem ieguldījumiem gan lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādē, ilggadīgo stādījumu ierīkošanā, lauksaimniecības ēku un būvju būvniecībā, lauksaimniecības tehnikas iegādē un lopu iegādē. Turklāt lauksaimnieciskā ražošana ir ļoti atkarīga no klimatiskajiem apstākļiem, augu un dzīvnieku slimību riskiem, cenu svārstībām. Jānorāda, ka klimatiskie apstākļi, to radītie zaudējumi palielina spiedienu uz lauksaimniecisko ražošanu, ietekmējot augu kultūru ražību un palielinot neražas riskus. Nodokļu atvieglojums paredzēts tieši mazajiem lauksaimniecības produkcijas ražotājiem, kas galvenokārt ir zemnieku saimniecību īpašnieki un fiziskās personas – saimnieciskās darbības veicēji, un galvenokārt ir izvēlējušies grāmatvedību kārtot vienkāršā ieraksta sistēmā.

<table>
<tr><td></td><td></td><td>Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) sniegto informāciju 2021. gada 1. janvārī nodokļa maksātāji, kuri nodarbojas ar lauksaimniecisko ražošanu, kopumā bija 12 242 fiziskas personas, 90 individuālie uzņēmumi, 378 individuālie komersanti un 18 259 zemnieku saimniecības.

Nodokļa atvieglojums pilnībā atbilst tā ieviešanas būtībai un ir efektīvs.</td></tr>
<tr><td>5.</td><td>Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņem nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Nodokļu maksātāju skaits, kas norādījuši neapliekamos ienākumus no lauksaimnieciskās ražošanas un lauku tūrisma pakalpojumu sniegšanas 2018. – 2020. gadā
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th></tr>
<tr><td>Nodokļu maksātāju skaits</td><td>10 722</td><td>11 039</td><td>10 194</td></tr>
</table>
Avots: VID sniegtā informācija no Gada ienākuma deklarācijas D3 pielikuma 5. rindas.</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Nodokļu maksātāju norādīto neapliekamo ienākumu no lauksaimnieciskās ražošanas un lauku tūrisma pakalpojumu sniegšanas kopsumma 2018. – 2020. gadā
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th></tr>
<tr><td>Neapliekamā ienākuma apmērs, milj. euro*</td><td>16,1</td><td>17,6</td><td>16,4</td></tr>
<tr><td>IIN likme</td><td>20%</td><td>20%</td><td>20%</td></tr>
<tr><td>Fiskālā ietekme, milj. euro*</td><td>3,2</td><td>3,5</td><td>3,3</td></tr>
</table>
* Provizoriski aprēķini pēc VID datiem.

Avots: VID sniegtā informācija no Gada ienākuma deklarācijas D3 pielikuma 5. rindas.</td></tr>
<tr><td>7.</td><td>Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)</td><td>Līdz 1994. gadam ienākumi no lauksaimnieciskās ražošanas bija neapliekami ar IIN. No 1995. gada neapliekamais ienākums tika noteikts 4 268,64 euro (3 000 latu) gadā. Ar 2009. gadu tas tika palielināts līdz 5 691,52 euro (4 000 latiem) gadā, anotācijā skaidrojot, ka minētā atvieglojuma apmērs nav pārskatīts kopš 1994.gada, tādējādi inflācijas ietekmē tā nozīme ir samazinājusies. 2010. gadā, lai nodrošinātu vienmērīgāku visa veida ienākumu aplikšanu ar IIN, bet vienlaicīgi saglabātu kaut nelielu stimulu tieši mazajiem lauksaimnieciskās darbības veicējiem, ņemot vērā ievestās lauksaimniecības produkcijas konkurences pieaugumu, likumā noteiktais atvieglojuma apmērs tika pazeminināts uz 2 845,76 euro (2 000 latiem) gadā.

Ar 2014. gadu, ņemot vērā pāreju uz euro, neapliekamais ienākums tika noteikts 2 845,74 euro gadā. No 2015. gada tas noapaļots par labu maksātājiem uz 3 000 euro gadā, kas izvēlēts tāds, lai nodokļa maksātājiem neradītu problēmas to atcerēties.

Atbilstoši likuma 11. panta trīspadsmitajā daļā noteiktajam nodokļa maksātājs, kas gūst ienākumu no piemājas saimniecības vai personīgās palīgsaimniecības, vai no sēņošanas, ogošanas, savvaļas ārstniecības augu un ziedu vākšanas vai nemedījamās sugas indivīda – parka vīngliemezis (Helix pomatia) – ieguves, ja minētie ienākumi saskaņā ar likuma 9. panta pirmās daļas 1. punktu nepārsniedz 3 000 euro gadā, var nereģistrēties kā saimnieciskās darbības veicējs.</td></tr>
</table>

		Lai noteiktu dienu, kad šajā panta daļā minētie taksācijas gada ienākumi sasniedz 3 000 *euro*, maksātājs rakstveidā veic ienākumu uzskaiti brīvi izraudzītā formā, summējot gūtos ienākumus. Līdz ar to vienas nozares nodokļa maksātājiem – lauksaimniekiem, kas ir IIN maksātāji, ir nodrošināti vienlīdzīgi nosacījumi, piemērojot vienu neapliekamā ienākuma apmēru.
8.	Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītāji / **2021** / **2022** / **2023** 1. Personu skaits, kas piemēro IIN neapliekamo ienākumu no lauksaimnieciskās ražošanas nav mazāks kā, *tūkst.*: / **9,0** / **9,0** / **9,0** 2. Neapliekamā ienākuma apmērs nav mazāks kā, *milj. euro* / **15,0** / **15,0** / **15,0**
9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	Nodokļa atvieglojums nodrošina lauksaimniecisko aktivitāti lauku teritorijā un lauksaimniecības produktu ražošanu, un lauku attīstību kopumā. Nodrošinot lauksaimniecisko aktivitāti un lauksaimniecības produktu ražošanu, tiek nodrošināta lauku apdzīvotība, lauku iedzīvotāji tiek nodrošināti ar ienākumu gūšanu, nodarbinot arī darbaspēku lauksaimniecības darbos. Kopējais lauku saimniecību skaits Latvijā laika posmā no 2005. līdz 2016. gadam samazinājās par 46% no 128,7 tūkstošiem uz 69,9 tūkstošiem, savukārt vidējais lauku saimniecības lielums minētajā laika posmā ir dubultojies no 13,2 līdz 27,6 hektāriem. Tas nozīmē, ka, ņemot vērā cilvēku aizplūšanu no lauku teritorijām un to koncentrāciju tuvāk lielpilsētām un pilsētām, lauku apdzīvotība reģionos samazinās, kā rezultātā arī samazinās lauku saimniecību skaits. Latvijā novērojamā saimniecību konsolidācijas tendence ir vērojama arī Eiropā un pasaulē, mazajām saimniecībām kļūstot lielākām vai izejot no ražošanas, ja nav konkurētspējīga to uzturēšana, un lielajām saimniecībām kļūstot vēl lielākām. Tā rezultātā arī vidējais saimniecības lielums Latvijā pieaug. Vidēji lielās un lielās saimniecības bieži ir ar labāku konkurētspēju (kas lauksaimniecībā bieži ir atkarīgs ne tikai no kvalitātes, bet arī saražotās produkcijas kvantitātes). Savukārt mazākām saimniecībām ir ierobežotas izaugsmes iespējas, jo tām ir lielākas ražošanas izmaksas, un trūkst iespēju investēt jaunās ražošanas sistēmās un zemē. Līdz ar to šis ir viens no instrumentiem, kā atbalstīt tieši mazos lauksaimniecības produkcijas ražotājus, jo nenoliedzami iedzīvotāju aizplūšana no lauku apvidiem būs arī turpmāk.
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski	IIN neapliekamā ienākuma no lauksaimniecības 3 000 *euro* atcelšana un no tā izrietošā nodokļu sloga palielināšana var

	(t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	izraisīt negatīvas sekas, kas izpaustos kā lauksaimniecības produkcijas ražošanas aktivitātes samazināšanās. *Kopējās Lauksaimniecības politikas 2023.-2027. gadam (turpmāk – KLP)* ietvarā Latvijai lauku attīstībai paredzētais Eiropas Savienības finansējums samazināts par 15%, salīdzinot ar plānošanas periodu 2014. - 2020. gadam. Tādēļ valstij būtu jāatbalsta savi vietējie lauksaimniecības produkcijas ražotāji, nepaaugstinot nodokļa slogu un nodrošinot nodokļa atvieglojumu. Papildu tam KLP 2021.- 2027. gada plānošanas periodā Latvijas lauksaimnieki joprojām būs nevienlīdzīgās konkurētspējas pozīcijās salīdzinājumā ar pārējām ES dalībvalstīm, saņemot tikai 80% no ES vidējā tiešo maksājumu līmeņa.
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Pilnībā atbilsts ES valsts atbalsta nosacījumiem.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Lauksaimniecības produkcijas ražotājiem ir pieejami šādi papildus atvieglojumi un atbrīvojumi: 1) iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums saņemtajām summām, kas izmaksātas kā valsts atbalsts lauksaimniecībai vai ES atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai (*vairāk skatīt veidlapā Nr. 1.1.26.*); 2) nekustamā īpašuma nodokļa atbrīvojums lauksaimniecības ēkām un inženierbūvēm (*vairāk skatīt veidlapā Nr. 1.3.14.*); 3) pievienotās vērtības nodokļa īpašais režīms lauksaimniekam (*vairāk skatīt veidlapā Nr. 1.4.18.*); 4) akcīzes nodokļa atvieglojums lauksaimniecības produkcijas ražošanā izmantotai dīzeļdegvielai (gāzeļļai) un biodīzeļdegvielai (*vairāk skatīt veidlapā Nr. 1.5.17.*); 5) transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atvieglojums lauksaimniekiem (*vairāk skatīt veidlapā Nr. 1.7.4. un 1.7.5.*); 6) uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa atvieglojums lauksaimniekiem (*vairāk skatīt veidlapā Nr. 1.8.3.*). No Latvijas valsts budžeta līdzekļiem lauksaimniecības nozarei tiek atvēlēti valsts budžeta līdzekļi. Tomēr tie tiek novirzīti galvenokārt lopkopības saimniecībām, subsidējot pakalpojumu izmaksas, kas saistītas ar vaislas lauksaimniecības dzīvnieku ierakstīšanu ciltsgrāmatā, kā arī to ģenētiskās kvalitātes noteikšanu un produktivitātes datu izvērtēšanu. Lauksaimniecības produkcijas ražotājiem ir iespēja arī saņemt platību maksājumus. Lauksaimniecības produkcijas ražotājiem papildus jau minētajiem atbalsta veidiem ir iespējams saņemt atbalstu no

		Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai, Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda un Eiropas Zivsaimniecības fonda.
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtē-juma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr. 1.1.11.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija/	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Sociāla un ekonomiska rakstura nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums par apdrošināšanas atlīdzībām, kuras izmaksājušas apdrošināšanas sabiedrības**
N.p.k.	**1.1.11.**

	Normatīvais akts	Likums "*Par iedzīvotāju ienākuma nodokli*" (*turpmāk – likums*).
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 9. panta pirmās daļas 4. punkts.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Gada apliekamajā ienākumā netiek ietvertas un ar iedzīvotāju ienākuma nodokli (*turpmāk – IIN*) netiek apliktas apdrošināšanas atlīdzības[1], kuras izmaksājušas Latvijas Republikā reģistrētas apdrošināšanas sabiedrības, kas nodibinātas un darbojas saskaņā ar *Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas likumu*, kā arī citā Eiropas Savienības dalībvalstī vai Eiropas Ekonomikas zonas valstī, vai Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas dalībvalstī reģistrētas apdrošināšanas sabiedrības, kas nodibinātas un darbojas saskaņā ar attiecīgās valsts normatīvajiem aktiem, **izņemot** tās apdrošināšanas atlīdzības, kas izmaksātas atbilstoši: a) dzīvības, veselības un negadījuma apdrošināšanas līgumam, kuru apdrošinātā interesēs noslēdzis darba devējs (vai cits apdrošinājuma ņēmējs — juridiskā persona), pienākot apdrošināšanas līgumā paredzētajam līguma beigu termiņam vai laužot līgumu pirms termiņa, **vai** b) mūža pensijas apdrošināšanas līgumam (ar uzkrāto fondētās pensijas kapitālu atbilstoši *Valsts fondēto pensiju likumam*).

[1] Saskaņā ar Ministru kabineta 2021. gada 4. augusta sēdes protokolu Nr. 32 37.§, ar kuru apstiprināts Finanšu ministrijas iesniegtais informatīvais ziņojums *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu izvērtēšanu"* (TA-1359) un tam pievienotais saraksts *"Nodokļu atvieglojumi, kuriem mērķis un sasniedzamie rādītāji nav definējami"*, kurā ir iekļauts likuma **9. panta pirmās daļas 4.[1] punkts** (saraksta 2.1.6. punkts) apdrošināšanas atlīdzības, kas tiek izmaksātas kā kompensācija, iestājoties apdrošināšanas gadījumam attiecībā uz apdrošinātās personas dzīvību un veselību nelaimes gadījuma vai slimības dēļ, saskaņā ar dzīvības apdrošināšanas līgumu (tai skaitā ar līdzekļu uzkrāšanu) neatkarīgi no tā, kas ir noslēdzis apdrošināšanas līgumu, **netiek vērtētas**, jo tām nav ienākumu gūšanas raksturs. Tādēļ arī šajā veidlapā nodokļu atbrīvojuma daļa, kurai ir kompensācijas raksturs, **netiek vērtēta**.

		Nodokļa atbrīvojums attiecas gan uz kompensācijām, kas tiek izmaksātas, iestājoties apdrošināšanas gadījumiem (piemēram, apdrošināšanas atlīdzības, kas nav saistītas ar dzīvības apdrošināšanu – apdrošināšanas atlīdzības saistībā ar īpašuma apdrošināšanu pret dažādiem riskiem, ceļojumu apdrošināšana pret dažādiem riskiem (zādzības, civiltiesiskā atbildība, lidojuma aizkavēšanās utt.)), gan arī uz tām apdrošināšanas atlīdzībām, ko nodokļa maksātājs saņem, beidzoties apdrošināšanas līguma darbības termiņam vai to laužot. Attiecīgi var tikt izmaksātas ne tikai summas, kurām ir kompensācijas raksturs (**šajos gadījumos nodokļa atvieglojums nav vērtējams**), bet arī tās, kas veidojušās no personas veiktajiem apdrošināšanas prēmiju maksājumiem, kas gada ienākumu deklarācijā ir iekļauts kā attaisnotais izdevums, un kurām ir uzkrājuma raksturs.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atvieglojuma mērķis ir atbalstīt iedzīvotāju ilgtermiņa apdrošināšanas prēmiju maksājumus, lai palielinātu finansiālo nodrošinājumu ilgtermiņā, vienlaikus nodrošinot materiālu aizsardzību savai ģimenei personas nāves vai invaliditātes gadījumā.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)	Ņemot vērā, ka daļa no likuma normā ietvertā nodokļa atvieglojuma attiecas arī uz apdrošināšanas atlīdzībām ar zaudējumu kompensācijas raksturu, šo nodokļa atvieglojuma daļu šajā veidlapā nevērtē. Nodokļa atvieglojums tiek vērtēts tikai saistībā ar otru tā ieviešanas mērķi attiecībā uz dzīvības apdrošināšanas prēmijām (ar līdzekļu uzkrāšanu). Zaudējumu kompensācijas gadījumā apdrošināšanas atlīdzībām nav ienākuma raksturs. Attiecībā uz dzīvības apdrošināšanas prēmijām (ar līdzekļu uzkrāšanu) nodokļa atbrīvojums ir efektīvs, jo ilgtermiņā veicina uzkrājumus nodokļa maksātājiem un vecumdienās nodrošinās tiem augstāku ienākumu līmeni. Līdz ar to šis nodokļa atvieglojums vērtējams kopā ar nodokļa atvieglojumu attaisnotajiem izdevumiem par apdrošināšanas prēmijām saskaņā ar likuma 10. panta pirmās daļas 6. punktu – ietverts veidlapā Nr. 1.1.8. Attiecībā uz darba devēja vai cita apdrošinājuma ņēmēja – juridiskas personas veiktajām iemaksām, kā arī mūža pensijas apdrošināšanas līgumiem noteikti izņēmumi, ņemot vērā, ka šajā gadījumā IIN nomaksa ir atlikta līdz ienākuma izmaksai (t.i., apdrošināšanas atlīdzību saņemšanai), jo: 1) darba devēja veiktie dzīvības apdrošināšanas (ar līdzekļu uzkrāšanu) prēmiju maksājumi ir izslēgti no algas nodokļa objekta; 2) mūža pensijas veidojas no valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām 2. pensiju līmenī un tiek apliktas ar nodokli, piemērojot pensiju ienākumam analoģisku regulējumu.

<table>
<tr>
<td>5.</td>
<td>Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņems nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā</td>
<td>Pēc Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) sniegtajiem datiem 2021. gadā 10 personas saņēma ienākumu no dzīvības apdrošināšanas līguma ar līdzekļu uzkrāšanu, beidzoties apdrošināšanas līguma darbības termiņam vai to laužot.

Izmaksātās summas veidojošās no personas veiktajiem apdrošināšanas prēmiju maksājumiem, kas gada ienākumu deklarācijā ir iekļautas kā attaisnotie izdevumi. 2021. gadā vienai fiziskai personai vidēji izmaksātas apdrošināšanas atlīdzības 1 518 euro apmērā.

Personu skaits, kurām bijis ienākums no dzīvības apdrošināšanas līguma ar līdzekļu uzkrāšanu, kopējais summas apmērs un ienākuma apmērs uz vienu personu 2018. - 2021. gadā*
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Fizisko personu skaits</td><td>13</td><td>14</td><td>12</td><td>10</td></tr>
<tr><td>Summas apmērs, tūkst. euro**</td><td>15,7</td><td>16,0</td><td>25,6</td><td>15,2</td></tr>
<tr><td>Ienākuma apmērs uz 1 personu, euro</td><td>1 209</td><td>1 144</td><td>2 130</td><td>1 518</td></tr>
</table>
* VID dati no paziņojumiem par fiziskām personām izmaksātām summām – ienākumu veida kodā 3044 norādītie ieņēmumi.
** Izmaksātās summas, beidzoties dzīvības apdrošināšanas līguma termiņam vai laužot to.

Avots: Finanšu ministrijas aprēķini pēc VID datiem 2022. gada oktobrī.</td>
</tr>
<tr>
<td>6.</td>
<td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td>
<td>Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atbrīvojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme) 2018. – 2021. gadā
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Fiskālā ietekme, tūkst. euro</td><td>3,1</td><td>3,2</td><td>5,1</td><td>3,0</td></tr>
</table>
Avots: FM aprēķini pēc VID datiem 2022. gada oktobrī.</td>
</tr>
<tr>
<td>7.</td>
<td>Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)</td>
<td>Vēsturiski likuma 9. panta pirmās daļas 4. punkts attiecās uz visa veida apdrošināšanas atlīdzībām (apdrošināšanas atlīdzībām, kuras persona saņem veselības, nelaimes gadījumu un dzīvības apdrošināšanas gadījumā, iestājoties konkrētajam apdrošināšanas riskam) un ir spēkā jau no 1994. gada 1. janvāra, kad tika pieņemts likums. No 1995. gada jūlija tika noteikts izņēmums, ja apdrošināšanas prēmiju maksājumus veicis darba devējs, tās tiek apliktas ar IIN.

Ņemot vērā, ka veselības, nelaimes un dzīvības apdrošināšanas veidu gadījumā apdrošināšanas prēmijas par labu darbiniekiem bieži maksā darba devēji, bija nepieciešams nošķirt 9. panta pirmās daļas 4. punkta “a” apakšpunktā minētos gadījumus (tiek izmaksātās apdrošināšanas atlīdzības, kas veidojas, pienākot līguma beigu termiņam vai laužot līgumu un kuras ir apliekamas ar IIN) no gadījumiem, kuros apdrošināšanas atlīdzību saņem, piemēram, slimības, nelaimes gadījuma vai nāves gadījumā un kuros apdrošināšanas atlīdzības <u>netiek apliktas ar IIN,</u> neraugoties uz to, ka apdrošināšanas prēmiju maksājumus veicis darba devējs. Līdz ar to 2010. gadā likums tiesiskās skaidrības labad tika papildināts ar 9. panta pirmās daļas 4.[1] punkta normu, kurā apdrošināšanas atlīdzības, iestājoties apdrošināšanas gadījumam attiecībā uz apdrošinātās personas dzīvību un</td>
</tr>
</table>

veselību nelaimes gadījuma vai slimības dēļ, tika izdalītas atsevišķā normā.

Kopējā parakstīto dzīvības apdrošināšanas prēmiju summa katru gadu pieaug, 2020. gadā tā ir pieaugusi par 5,5%, salīdzinot ar 2019. gadu. Arī apdrošināšanas līgumu skaits turpina augt, sevišķi būtiski tas ir pieaudzis 2019. gadā, kad salīdzinot ar 2018. gadu līgumu skaits pieauga par 85%.

Dzīvības apdrošināšanas parakstītās prēmijas un noslēgto līgumu skaits 2016. – 2020. gadā*

Gads	Parakstītās prēmijas, *milj. euro*				Noslēgto līgumu skaits no pārskata gada sākuma, kopsumma	
	Kopā	*t. sk. Latvijā***	Apdrošināšanas sabiedrības	Ārvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāles	Apdrošināšanas sabiedrības	Ārvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāles
2016	123,71	*123,71*	47,73	75,98	23 283	45 806
2017	145,06	*145,06*	5,35	91,57	15 467	52 100
2018	145,17	*145,17*	50,04	95,14	27 214	32 628
2019	228,21	*158,94*	126,08	102,13	81 721	28 982
2020	240,74	*171,09*	126,77	113,98	91 783	34 058

** Norādīts stāvoklis uz katra gada 31.decembri.*

*** Parakstīto prēmiju apjomi no kopējā skaita, kas noslēgtas Latvijā.*

Avots: *Finanšu un kapitāla tirgus komisija.*

8.	Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītāji	**2021**	**2022**	**2023**
		1. Parakstīto prēmiju apmēra pieauguma temps salīdzinājumā ar iepriekšējo taksācijas gadu saglabājas pozitīvs (saglabājas vismaz 5% līmenī)	**Vismaz 5%**		
		2. Noslēgto līgumu skaita pieauguma temps gada beigās salīdzinājumā ar iepriekšējo taksācijas gadu saglabājas pozitīvs	**Pozitīvs pieaugums**		
9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	Dzīvības apdrošināšana ar līdzekļu uzkrāšanu ir instruments, kas būtiski spēj palielināt iedzīvotāju uzkrājumu līmeni dažādiem mērķiem.[2] Veidojot uzkrājumu un apdrošinot dzīvību, pieaug iedzīvotāju atbildība par savu finansiālo nodrošinājumu ilgtermiņā, tiek nodrošināta personas dzīvības apdrošināšana vienlaikus uzkrājot līdzekļus, ko iespējams izmantot, piemēram, bērnu izglītībai, studijām, u.c. nepieciešamiem maksājumiem.[3]			

[2] Latvijas Bankas un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas publisks portāls – klientuskola.lv.
Pieejams: https://www.klientuskola.lv/lv/finansu-pakalpojumi/8-dzivibas-apdrosinasana.html

[3] Likuma grozījumi par apdrošināšanas prēmiju maksājumu perioda pagarināšanu līdz 10 gadiem, ko var iekļaut attaisnotajos izdevumos, detalizētāks skaidrojums likumprojekta anotācijā.
Pieejams:http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/FDE50450C2B3A295C225815A0054340B?OpenDocument

10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	<u>Iespējamā nodokļu plānošana un veiktie pasākumi tās novēršanai.</u> Latvijā ieviestais IIN atvieglojums par izdevumiem (attaisnotie izdevumi), kas veikti uzkrājumiem ar dzīvības apdrošināšanu un iemaksām pensiju sistēmas 3. līmenī radīja situāciju, ka personām bija atļauts ātri izņemt iemaksāto summu un saņemt izmaksu no valsts par šāda "*ieguldījuma*" veikšanu. Šī negatīva pieredze rādīja, ka nepieciešams labāk pārdomāts pasākuma modelis un nosacījumi, kas neļauj noteiktā laika posmā izņemt iemaksāto summu, lai nodokļu atvieglojumi sasniegtu savu mērķi, veicinot ilgtermiņa uzkrājumu veidošanos iedzīvotājiem. Lai ierobežotu iespējamo nodokļu plānošanu likums (10. panta sestā, septītā, astotā daļa, 28. panta 12. punkts) paredz, ka maksātāja taksācijas gada apliekamais ienākums jāpalielina par visu attaisnotajos izdevumos iekļauto apdrošināšanas prēmiju summu, ja pirms noslēgtā līguma 10 gadu termiņa notecēšanas: 1) dzīvības apdrošināšanas līgums (ar līdzekļu uzkrāšanu) tiek izbeigts; 2) notiek daļēja uzkrājumu izmaksa. Ja daļēja uzkrājumu izmaksa notiek pēc noslēgtā līguma 10 gadu termiņa notecēšanas, apliekamo ienākumu nav jāpalielina, bet turpmāk saskaņā ar šo līgumu veiktās apdrošināšanas prēmijas nevar iekļaut attaisnotajos izdevumos.
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums par apdrošināšanas prēmiju maksājumiem (*skatīt veidlapu Nr. 1.1.8.*).
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr. 1.1.12.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Sociāla un ekonomiska rakstura nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums papildpensijas kapitālam**
N.p.k.	**1.1.12.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums)*.
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 9. panta pirmās daļas 4.^{2} punkts.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Gada apliekamajā ienākumā netiek ietverts un ar iedzīvotāju ienākuma nodokli *(turpmāk – IIN)* netiek aplikts papildpensijas kapitāls, kas veidojies no pašas fiziskās personas vai tās laulātā, vai ar to radniecībā esošo personu līdz trešajai pakāpei *Civillikuma* izpratnē veiktajām iemaksām privātajos pensiju fondos atbilstoši licencētiem pensiju plāniem un izmaksāts pensiju plānu dalībniekiem.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atbrīvojuma mērķis ir uzlabot personas finansiālo stāvokli vecumdienās.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)	Nodokļa atbrīvojums ir efektīvs, jo veido daļu no personu pensiju sistēmas 3. līmeņa pensiju uzkrājumiem un vecumdienās nodrošina viņiem augstāku ienākumu līmeni. Tomēr par atbrīvojumu pēc ekonomikās būtības var runāt tikai tad, ja tas veidojas no tādām iemaksām privātajos pensiju fondos, kuras iepriekš bijušas ietvertas nodokļa maksātāja attaisnotajos izdevumos – t.i., tikai daļa no likumā ietvertā atbrīvojuma ir uzskatāma par nodokļa atvieglojumu. Tādējādi minētā atbrīvojuma izvērtējums un rādītāji skatāmi kopsakarā ar atvieglojumu Nr. 1.1.7. Ja papildpensijas kapitāls veidojas no pašas personas iemaksām, kuras jau iepriekš bijušas apliktas ar nodokli, kapitāla izmaksu nav pamata aplikt ar nodokli (būtībā pensijas papildkapitāla izmaksa ir līdzīga jebkura cita kapitāla ieguldījuma izmaksai). Savukārt, ja papildpensijas kapitāls veidojas no laulātā vai radniecībā līdz trešajai pakāpei esošo personu iemaksām privātajā pensiju fondā, šie ieguldījumi pēc būtības neatšķiras no

<table>
<tr><td></td><td></td><td>dāvanām, kuras arī nav apliekamas ar nodokli, ja saņemtas no laulātā vai radniecībā līdz trešajai pakāpei esošām personām.</td></tr>
<tr><td>5.</td><td>Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņem nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Pēc Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) sniegtajiem datiem 2021. gadā 13,2 tūkst. personu ir bijis papildpensijas kapitāls no veiktajām iemaksām privātajos pensiju fondos, par kopēju summu 21,8 milj. euro apmērā.
Personu skaits 2018. - 2021. gadā, kurām bijis papildpensijas kapitāla ienākums no iemaksām privātajos pensiju fondos, summas apmērs un ienākuma apmērs uz vienu personu
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Fizisko personu skaits, tūkst.</td><td>11,1</td><td>15,7</td><td>17,2</td><td>13,2</td></tr>
<tr><td>Summas apmērs, milj. euro</td><td>16,4</td><td>27,1</td><td>36,9</td><td>21,8</td></tr>
<tr><td>Ienākuma apmērs uz 1 personu, euro</td><td>1 467,9</td><td>1 725,1</td><td>2 143,2</td><td>1 646,2</td></tr>
</table>
Avots: Finanšu ministrijas aprēķini pēc VID datiem 2022. gada septembrī.</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atbrīvojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme) 2018. – 2021. gadā
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Fiskālā ietekme, milj. euro</td><td>3,3</td><td>5,4</td><td>7,4</td><td>4,4</td></tr>
</table>
Avots: FM aprēķini, balstoties uz VID datiem 2022. gada septembrī</td></tr>
<tr><td>7.</td><td>Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)</td><td>Privāto pensiju fondu būtība ir piesaistīt iemaksas ar mērķi ilgtermiņā uzkrāt kapitālu dalībnieku pensijas vecumam.
Ir atklātie un slēgtie pensiju fondi. Slēgtos pensiju fondus dibina darba devējs, lai krātu papildpensiju vecumdienām saviem darbiniekiem. Slēgtajos pensiju fondos tādējādi var iestāties tikai šī darba devēja – akcionāra darbinieki. Dalībnieki var piedalīties pensiju fondā individuāli vai ar darba devēja starpniecību, kad iemaksas dalībnieku labā veic darba devējs, bet, protams, jebkurš dalībnieks var vienoties ar pensiju fondu un papildus individuāli veikt iemaksas arī pats. Savukārt, ja dalībnieks piedalās pensiju fondā individuāli, tad iemaksas veic vai nu pats dalībnieks, vai viņa labā tās var veikt cita fiziska persona. Atklātos pensiju fondus dibina bankas vai dzīvības apdrošināšanas sabiedrības, un šajos pensiju fondos var iestāties jebkura persona.[1]
Papildpensijas kapitālu neapliekamajos ienākumos iekļauj kopš 2015. gada 1. janvāra.</td></tr>
<tr><td>8.</td><td>Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu</td><td>
<table>
<tr><th>Sasnieguma rādītāji</th><th>2021</th><th>2022</th><th>2023</th></tr>
<tr><td>1. Neto aktīvi uz vienu pensijas fonda dalībnieku kārtējā taksācijas gada 31. decembrī ir pieauguši</td><td colspan="3">Aktīvu pieaugums</td></tr>
<tr><td>2. Papildpensijas plānu dalībnieku skaits katru gadu pieaug vismaz par ~3-5%</td><td colspan="3">~3-5%</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

[1] Latvijas Bankas un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas publisks portāls – klientuskola.lv.
Pieejams: http://www.klientuskola.lv/lv/finansu-pakalpojumi/12-privatie-pensiju-fondi.html

9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	Veidojot papildu pensijas uzkrājumus savas nākotnes nodrošināšanai papildus valsts nodrošinātajai pensijai, iedzīvotāji veicina savas labklājības uzturēšanu vecumdienās un sekojoši lielāku patēriņu un augstāku dzīves līmeni, samazinot atkarību tikai no valsts nodrošinātas pensijas un līdz ar to samazinot potenciālo sociālo spriedzi situācijā, kad valsts pensija nespētu nodrošināt pietiekami augtus ienākumus iedzīvotājiem.
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	Atbrīvojums nav terminēts. Papildpensiju kapitālu saņēmēju skaits nedaudz palielinās. Savukārt ienākumu apmērs uz vienu personu no 2017. gada līdz 2020. gadam ir ievērojami pieaudzis. <u>Iespējamā nodokļu plānošana un veiktie pasākumi tās novēršanai</u> Lai ierobežotu iespējamo nodokļu plānošanu, sasniedzot vecumu, kas ļauj izņemt līdzekļu no privātā pensiju plāna, likums paredz palielināt taksācijas gada apliekamo ienākumu, ja maksātājs veicis iemaksas privātā pensiju fonda pensiju plānā un iekļāvis tās taksācijas vai pirmstaksācijas gada attaisnotajos izdevumos. Latvijā tika ieviests IIN atvieglojums par izdevumiem, kas veikti uzkrājumiem ar dzīvības apdrošināšanu un iemaksām 3.pensiju līmenī. Tas radīja situāciju, ka personām bija atļauts ātri izņemt iemaksāto summu, un saņemt izmaksu no valsts par šāda "*ieguldījuma*" veikšanu. Šī negatīvā pieredze rāda, ka nepieciešams labāk pārdomāts pasākuma modelis un tajā iekļaujami nosacījumi, kas neļauj noteiktā laika posmā izņemt iemaksāto summu, lai nodokļu atvieglojumi sasniegtu savu mērķi, veicinot ilgtermiņa uzkrājumu veidošanos iedzīvotājiem. Piemēram, Ekonomiskās Sadarbības un Attīstības organizācija *(Organisation for Economic Co-operation and Development, turpmāk – OECD)* iesaka šādos gadījumos politikas veidotājiem ierobežot izvēli, kad un kā persona var izņemt iemaksātos līdzekļus, vai arī atcelt daļu vai visus finansiālos stimulus, ja persona izņem vienreizēju maksājumu vai izstājas no plāna pirms termiņa. Kopumā sistēma būtu jāveido tā, lai iedzīvotājiem būtu stimuls papildināt to savu nākotnes pensiju, kas viņiem jau būs garantēta no valsts puses (respektīvi, 1. un 2. pensiju līmeni), un pārdomāts nodokļu iniciatīvu kopums var būt efektīvs instruments. <u>Ārvalstu pieredze un OECD pētījumos publicētās atziņas par pensiju uzkrājumu stimulēšanu</u> Lai mudinātu iedzīvotājus veidot uzkrājumus, ir nepieciešama pārdomāta politika un piemērots fiskālo un citu, ne-fiskālo, stimulu modelis valstī, ar konkrētajiem pasākumiem, kas būtu

izstrādāti dažādām mērķauditorijām. Tajā pat laikā ir svarīgi ņemt vērā, ka, kā norāda OECD, biežas nodokļu noteikumu izmaiņas var mazināt uzticību pensiju sistēmai un neļaut indivīdiem pienācīgi plānot nākotni. Turklāt nodokļu atvieglojumu fiskālās izmaksas un fiskālā ietekme uz budžetu dažādās valstīs laika gaitā attīstās atšķirīgi, lielākoties atkarībā no izvēlētā nodokļu režīma. Tā, piemēram, "EET"* nodokļu režīma gadījumā (kāds tiek piemērots pašlaik Latvijā) ir lielākas sākotnējās izmaksas, kad nodokļu stimuli tiek ievesti, taču ar laiku ilgākā terminā fiskālajai ietekmei uz budžetu būtu jāsamazinās. OECD prognozes rāda (*sk. attēlu zemāk*), ka Latvijas gadījumā nodokļu izdevumi, kas rodas budžetam privāto pensiju plānu ieguldījumu neaplikšanas ar nodokļiem dēļ, samazināsies ar laiku (no 0,7% no IKP pašreiz līdz nullei 2060. gadā), turklāt tie ir daudz zemāki nekā dažās citās attīstītajās valstīs.

**EET = Exempt contributions, Exempt investment income and capital gains of the pension institution, Taxed benefits*

Prognozētie neto nodokļu izdevumi, kas saistīti ar privāto pensiju plānu nodokļu režīmu dažās OECD valstīs, *% no IKP*

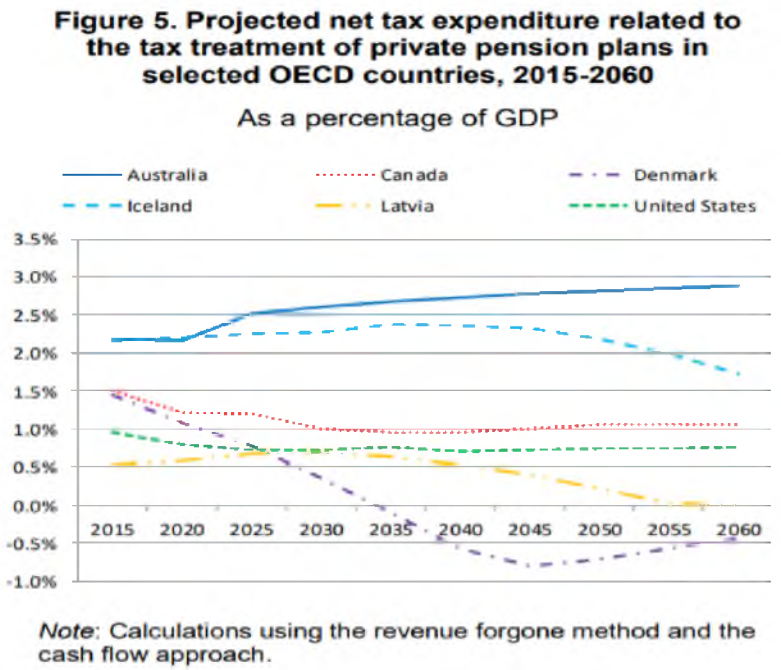

***Avots**: "OECD Financial Incentives and Retirement Savings" , 2018.*

Jāpiebilst, ka, salīdzinot ar citām OECD valstīm, Latvijā nodokļu atvieglojumi vidēji vienam nodarbinātajam tā mūža garumā ir zemāki par vidēji novēroto OECD. Tādejādi dažādās OECD valstīs iedzīvotāji var ietaupīt nodokļos, kas samaksāti viņu dzīves laikā, veicot iemaksas privātajā pensiju plānā, nevis glabājot līdzekļus tradicionālajos krājkontos, un šis rādītājs svārstās no 8% Zviedrijā līdz tuvu 50% Izraēlā un Lietuvā. Arī

		Igaunijā šis rādītājs ir augstāks (tuvu 30%), nekā Latvijā (ap 20%). Svarīgi arī ir tas, ka lielākā daļa valstu atbrīvo no nodokļiem ienākumus no ieguldījumiem privātajos pensiju plānos (dažas valstis ienākumus no ieguldījumiem apliek ar nodokļiem tikai tad, kad notiek to izņemšana), atšķirībā no Latvijas, kur šāda veida ienākumi tiek aplikti ar 20% nodokli, kas neveicina uzkrājumu veidošanos. OECD arī uzsver, ka ir svarīgi pareizi izvēlēties mērķa auditoriju, nosakot fiskālo stimulu (piemēram, nodokļu atvieglojumus), jo iedzīvotāji, kuru ienākumu līmenis ir ļoti zems vai tuvu nabadzības līmenim, nevar atļauties uzkrāt un paļausies uz sociālo atbalstu, kas viņiem būs pieejams. Šādām iedzīvotāju grupām ir domāti ne-nodokļu stimuli un fiksētas nominālās subsīdijas, un vairākās OECD valstīs tāda veida pasākumi pastāv (t.sk. arī kaimiņvalstī Lietuvā). Latvijā ne-nodokļu stimuli uzkrājumu veidošanai nepastāv.
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	IIN atvieglojums par iemaksām privātajos pensiju fondos (*skat. veidlapu Nr. 1.1.7.*).
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr.1.1.13.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija/	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Sociāla un ekonomiska rakstura nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums no budžeta izmaksātajiem pabalstiem**
N.p.k.	**1.1.13.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums).*
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 9. panta pirmās daļas 7. punkts.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Gada apliekamajā ienākumā netiek ietverti un ar iedzīvotāju ienākuma nodokli netiek aplikti[1]: 1) normatīvajos aktos noteiktie no budžeta izmaksājamie (paredzēti budžeta apropriācijā) pabalsti; 2) no citu Eiropas Savienības dalībvalstu vai Eiropas Ekonomikas zonas valstu budžeta izmaksātie pabalsti, normatīvajos aktos noteiktā atlīdzība par aizbildņa pienākumu pildīšanu un atlīdzība par audžuģimenes pienākumu veikšanu (**izņemot** pārejošas darba nespējas pabalstus un pabalstus, kuru piešķiršanas pamats ir personas darba vai dienesta attiecības ar budžeta finansētu institūciju, kā arī pabalstus, kuru piešķiršanas pamats ir pienākumu pildīšana vēlētā amatā, kurā persona iecelta, pamatojoties uz Saeimas, Ministru kabineta vai pašvaldības domes lēmumu); 3) citi pabalsti, kas izmaksājami no Ministru kabineta noteiktajām biedrībām un nodibinājumiem.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atbrīvojuma mērķis ir neaplikt ar nodokli pabalstus, kas tiek izmaksāti, īstenojot valsts politiku (pamatā sociālo).
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai	Pabalstiem ir valsts transferta raksturs – tie tiek izmaksāti, īstenojot valsts politiku (pamatā sociālo). Saņēmēji lielā daļā gadījumu ir personas, kurām šie pabalsti aizvieto ienākumu, vai

[1] Saskaņā ar Ministru kabineta 2021. gada 4. augusta sēdes protokolu Nr. 32 37.§, ar kuru apstiprināts Finanšu ministrijas iesniegtais informatīvais ziņojums *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu izvērtēšanu"* (TA-1359) un tam pievienotais saraksts *"Nodokļu atvieglojumi, kuriem mērķis un sasniedzamie rādītāji nav definējami"*, kurā ir iekļauti likuma **9. panta pirmās daļas 7. punktā** minētie 37., 37.[1], 37.[2], 38., 39. un 40. punktos noteiktie pabalsti, kas **netiek vērtēti**. Tādēļ arī šajā veidlapā šie pabalsti **netiek apskatīti**.

<table>
<tr><td></td><td>(vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)</td><td>arī pabalsti paredzēti konkrētam mērķim vai tos saņemt rodas tiesības, iestājoties konkrētiem apstākļiem. Tādējādi nav lietderīgi tos aplikt ar nodokli.

Nodokļa atbrīvojums ir efektīvs, jo sniedz Latvijas valsts atbalstu un novērtējumu.</td></tr>
<tr><td>5.</td><td>Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņems nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Personu skaits, kurām Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (turpmāk – VSAA) izmaksājusi pabalstu un atlīdzības 2018. - 2021. gadā *
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Fizisko personu skaits, tūkst.</td><td>411,2</td><td>402,5</td><td>421,4</td><td>412,9</td></tr>
</table>
* Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) dati no paziņojumiem par fiziskām personām izmaksātām summām. Neieskaitot pārējos pabalstus, kuru izmaksātājs nav VSAA, par cik šie pabalsti nav atsevišķi izdalāmi no citiem ar nodokli neapliekamiem ienākumiem.
Avots: Finanšu ministrijas aprēķini pēc VID datiem 2022. gada septembrī.</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atvieglojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme) 2018. – 2021. gadā
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Fiskālā ietekme*, milj. euro</td><td>120,9</td><td>128,2</td><td>143,4</td><td>138,7</td></tr>
</table>
* Neieskaitot pārējos pabalstus, kuru izmaksātājs nav VSAA, par cik šie pabalsti nav atsevišķi izdalāmi no citiem ar nodokli neapliekamiem ienākumiem.
Avots: Finanšu ministrijas aprēķini, balstoties uz VID datiem 2022. gada septembrī.</td></tr>
<tr><td>7.</td><td>Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)</td><td>Norma, kas paredz, ka gada apliekamajā ienākumā netiek ietverti un ar nodokli netiek aplikti pabalsti, kas izmaksāti no budžeta un Latvijas Republikas valdības noteiktajiem fondiem, ir spēkā jau no 1994. gada 1. janvāra, kad stājās spēkā likums.

No 1995. gada 4. jūlija ar nodokli netiek aplikta arī normatīvajos aktos noteiktā atlīdzība par aizbildna pienākumu pildīšanu, bet no 1997. gada 19. decembra – atlīdzība par audžuģimenes pienākumu veikšanu.

No 2006. gada 1. janvāra precizēts, ka no budžeta izmaksātie pabalsti ir tādi, kas paredzēti budžeta apropriācijā, savukārt no Latvijas Republikas valdības noteiktajiem fondiem izmaksātie pabalsti aizstāti ar no Ministru kabineta noteiktajām biedrībām un nodibinājumiem izmaksātajiem pabalstiem, kā arī saraksts papildināts ar pabalstiem, kuru piešķiršanas pamats ir personas darba vai dienesta attiecības ar budžeta finansētu institūciju.

No 2012. gada 1. janvāra ar nodokli netiek aplikti arī no citu Eiropas Savienības dalībvalstu vai Eiropas Ekonomikas zonas valstu budžeta izmaksātie pabalsti, bet no 2014. gada 1. janvāra - pabalsti, kuru piešķiršanas pamats ir pienākumu pildīšana vēlētā amatā, kurā persona iecelta, pamatojoties uz Saeimas, Ministru kabineta vai pašvaldības domes lēmumu.</td></tr>
</table>

8	Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītāji	**2021**	**2022**	**2023**
		Kvantitatīvie rādītāji nav definējami, jo nav tādu lielumu, kas raksturotu nodokļa atvieglojuma noteiktā mērķa sasniegšanas pakāpi.	**X**	**X**	**X**
9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	Nav attiecināms.			
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	Nav identificēti.			
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.			
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Nav attiecināms.			
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.			

Veidlapa Nr. 1.1.14.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Nodokļu atvieglojumi atsevišķām jomām**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums stipendijām, kas izmaksātas no budžeta, biedrības vai nodibinājuma līdzekļiem vai no starptautisko izglītības vai sadarbības programmu līdzekļiem**
N.p.k.	**1.1.14.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums).*
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 9. panta pirmās daļas 8. punkts. Ministru kabineta 2021. gada 8. jūnija noteikumi Nr. 359 *"Kārtība, kādā stipendijas atbrīvojamas no aplikšanas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli"*. Ministru kabineta 2001. gada 8. augusta rīkojums Nr. 385 *"Par biedrībām, nodibinājumiem un starptautiskajām izglītības un sadarbības programmām"*.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	No iedzīvotāju ienākuma nodokļa *(turpmāk – IIN)* atbrīvo stipendijas, kas izmaksātas no budžeta, no Ministru kabineta apstiprinātas biedrības vai nodibinājuma līdzekļiem vai no to starptautisko izglītības vai sadarbības programmu līdzekļiem, kurās līdzdalību ir apstiprinājis Ministru kabinets.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atbrīvojuma ieviešanas mērķis ir nepalielināt nodokļu slogu personām: - kuras vispārēju vai izvēlētu izglītības (studiju) programmu apgūst izglītības iestādē vai patstāvīgi; - un to apgādībā esošo personu izglītības (studiju) programmas apgūšanas veicināšanai izglītības iestādē; - to pētniecības darba vai radošā darba atbalstam.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)	Nodokļa atbrīvojums ir efektīvs, jo nepalielina nodokļu slogu personām izglītības (studiju) un pētniecības posmā. Stipendijas apmērs ir salīdzinoši neliels un pārsvarā ir mazāks par valsts noteikto minimālo mēneša darba algu. Studējošā tēriņi ietver ikmēneša izdevumus par pārtiku, transporta izmaksas, kā arī iespējams studiju maksu par iegūstamo izglītību, veselības u.c. izdevumus, kam stipendijas apmērs nav pietiekošs (ir mazāks par iztikas minimumu). Līdz ar to aplikšana ar nodokli prasītu vai nu palielināt stipendijas

		summu, vai arī vēl vairāk samazinātu jau tā iztikai nepietiekošu līdzekļu apmēru.
5.	Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņem nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā	Saraksts ir mainīgs. Ministru kabineta 2001. gada 8. augusta rīkojuma Nr. 385 *"Par biedrībām, nodibinājumiem un starptautiskajām izglītības un sadarbības programmām"* esošajā sarakstā pašlaik ir iekļauti 60 fondi, biedrības un nodibinājumi, kā arī 70 dažādu sadarbības formu starptautiskās programmas. Vidēji gadā Izglītības un zinātnes ministrijas *(turpmāk – IZM)*, Veselības ministrijas *(turpmāk – VM)*, Zemkopības ministrijas *(turpmāk – ZM)*, Kultūras ministrijas *(turpmāk – KM)* un Labklājības ministrijas *(turpmāk – LM)* padotības augstskolās un koledžās tiek izmaksātas **4 340** stipendijas 10 mēnešus gadā **140 *euro***[1] apmērā mēnesī koledžas, bakalaura un maģistra līmeņa studējošajiem. Kā arī šajos resoros stipendijas doktorantūrā studējošajiem ir **140 *euro***[1] mēnesī 11 mēnešus gadā, to saņem orientējoši **990** studējošie gadā.
6.	Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā	Vidēji gadā IZM, VM, ZM, KM un LM padotības augstskolās un koledžās tiek izmaksātas 4 340 stipendijas <u>10 mēnešus gadā</u> 140,00 *euro* mēnesī koledžas, bakalaura un maģistra līmeņa studējošajiem. Pie šāda atlīdzības līmeņa IIN būtu 25,06 *euro* mēnesī. Attiecīgi fiskālā ietekme šīm stipendijām ir orientējoši **1 087 604 *euro*** gadā. Stipendijas doktorantūrā studējošajiem arī ir 140,00 *euro* mēnesī <u>11 mēnešus gadā</u>, to saņem orientējoši 990 studējošie. Pie šāda atlīdzības līmeņa IIN būtu 25,06 *euro*. Fiskālā ietekme ir orientējoši **272 903 *euro*** gadā. Kopā visu studiju līmeņu stipendiju fiskālā ietekme ir **1 360 507** *euro* gadā attiecībā uz IZM, VM, KM, ZM, LM resoru augstskolām un koledžām. IZM nav informācijas par biedrību, nodibinājumu u.c. izmaksāto stipendiju skaitu.
7.	Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)	Nodokļa atbrīvojums, kas paredz no nodokļa atbrīvot stipendijas ir spēkā jau **no 1994. gada 1. janvāra**, kad stājās spēkā likums. Sākotnēji ar nodokli netika apliktas mācību iestāžu un Latvijas Republikas valdības apstiprināto fondu izmaksātās stipendijas. Saskaņā ar starptautisko salīdzinošo pētījumu EUROSTUDENT un precīzāk tā daļu "*Studentu sociālie un ekonomiskie dzīves apstākļi Latvijā (2017)*" studentu finansiālā atbalsta sistēma Latvijā valsts nodrošināto stipendiju, kā arī aizdevumu formā nav primārais studentu ienākumu avots. Vidēji valstī tikai 15% studentu kā ienākumu avotu izmanto valsts nodrošināto stipendiju.

[1] No 2022. gada 1. janvāra stipendijas koledžas, bakalaura, maģistra līmeņa studējošajiem tika paaugstinātas no 99,60 uz 140,00 *euro* mēnesī un doktorantūrā studējošajiem no 113,83 uz 140,00 *euro* mēnesī.

		Salīdzinot ar iepriekš veikto EUROSTUDENT pētījuma daļu (2013. gads), pakāpeniski palielinājies algotam darbam veltīto stundu skaits, vienlaikus nozīmīgi samazinoties studijām veltīto stundu apjomam, kuru veido lekcijās, nodarbībās, laboratorijas darbos un patstāvīgās studijās pavadītā laika summa. Tas noticis galvenokārt uz patstāvīgo studiju/mācīšanās rēķina, kurām veltītais laiks pēdējos četros gados sarucis no 15,19 līdz 13,93 stundām vidēji nedēļā. Savukārt algotā darbā nostrādāto stundu skaits šajā pašā laika posmā nozīmīgi palielinājies no 28,6 līdz 31,26 stundām vidēji nedēļā. Tas nozīmē, ka, neatbalstot finansiāli studentus valsts stipendiju veidā, turpināsies palielināties algotam darbam veltīto stundu skaits un uz tā rēķina varētu ciest sagatavojamo speciālistu kvalitāte, jo netiks veltīts pienācīgs laiks studijām, kā arī var palielināties studējošo atbirums, jo īpaši ņemot vērā Covid-19 izraisīto ekonomisko krīzi.

8.	Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītāji	**2021**	**2022**	**2023**
		1. Absolventu nodarbinātības rezultāti un ienākumu līmenis, salīdzinot ar vidējo nodarbinātības un ienākumu līmeni valstī	**nemainīgi vai augstāki**		
		2. Vidējais stipendiju skaits gadā koledžas, bakalaura un maģistra līmeņa studijām valsts augstākās izglītības iestādēs	**4 340**	**4 340**	**4 340**
9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	Saskaņā ar IZM izveidoto augstākas izglītības iestāžu absolventu monitoringu, personas ar augstāko izglītību gūst **tipiski par 30%** lielākus ienākumus, salīdzinot ar vidējiem ienākumiem uz personu valstī. Kā arī absolventu īpatsvars, kuri nodarbināti augsti kvalificētās profesijās 2020. gadā bija 81,3%. Attiecīgi vidējā un ilgtermiņa posmā viņi vairāk nomaksā nodokļus budžetā. Kā arī personām ar augstāko izglītību ir mazāk nepieciešama sociālā palīdzībā un citi valsts pabalsti[2]. Ja stipendijas apliktu ar nodokļiem, tad stipendijas apmēram būtu jābūt orientējoši 195,53 *euro* mēnesī (lai nodrošinātu pašreizējo 140,00 *euro* mēnesī apmēru). Tas prasītu no valsts budžeta papildus finansējumu par stipendijām, ko izmaksā koledžas, bakalaura un maģistra līmeņa studējošajiem – orientējoši **2 410 002 *euro*** un par stipendijām, ko izmaksā doktorantūrā studējošajiem – orientējoši **604 722 *euro***. Līdz ar to stipendiju aplikšana ar nodokli nebūtu lietderīga.			
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama	Iespējamais risks saistībā ar nodokļa atbrīvojuma izmantošanu ir iespējamie stipendiju izmaksātāju mēģinājumi nodokļu optimizācijas nolūkā pēc ekonomiskās būtības veikt darbaspēka nodokļu maksājumu samazinājumu, izmantojot stipendiju			

[2] Absolventu monitoringa datu rezultāti.
Pieejams: https://www.viis.gov.lv/monitoringa-riki

	nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	juridisko formu. Lai šo risku novērstu normatīvie akti paredz stipendiju nolikumu reģistrēšanu Valsts ieņēmumu dienestā (attiecīgi Valsts ieņēmumu dienests var izvērtēt stipendiju nolikumā iekļautās prasības, lai izvērtētu vai stipendijas veidā veiktais maksājums ir uzskatāms par stipendiju arī pēc ekonomiskās būtības).
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Par stipendijām līdz 280 *euro* mēnesī, ko izglītojamam atbilstoši Ministru kabineta noteiktajai kārtībai, kādā organizē un īsteno darba vidē balstītas mācības, izmaksā komersants, iestāde, biedrība, nodibinājums, fiziskā persona, kura reģistrēta kā saimnieciskās darbības veicēja, kā arī individuālais uzņēmums, tai skaitā zemnieku vai zvejnieku saimniecība, un citi saimnieciskās darbības veicēji un netiek apliktas ar IIN *(likuma 9. panta pirmās daļas 8.[1] punkts; vairāk skatīt veidlapā 1.1.15.).* Par stipendijām, kas izmaksātas studējošajam, kas apgūst medicīniskās izglītības programmu, izglītības programmas apguves veicināšanai, un kuras izmaksā no ārstniecības iestādes līdzekļiem un netiek apliktas ar IIN *(likuma 9. panta pirmās daļas 8.[2] punkts; vairāk skatīt veidlapā 1.1.16.).* Gada apliekamajā ienākumā netiek ietvertas un ar IIN netiek aplikts arī ienākums, kas gūts studiju un studējošo kredīta dzēšanas rezultātā *(likuma 9. panta pirmās daļas 8.[3] punkts).* Papildus minētajiem nodokļu atbrīvojumiem, studējošie: - dažādas studiju programmas var apgūt par valsts budžeta līdzekļiem, valsts budžeta finansētajās studiju vietās; - saņemt stipendijas no valsts budžeta līdzekļiem *(Ministru kabineta 2004. gada 24. augusta noteikumi Nr. 740 "Noteikumi par stipendijām")*; - saņemt valsts garantētus studiju un studējošo kredītus *(Ministru kabineta 2020. gada 21. aprīļa noteikumi Nr. 231 "Noteikumi par studiju un studējošo kreditēšanu studijām Latvijā no kredītiestāžu līdzekļiem, kas garantēti no valsts budžeta un starptautisko finanšu institūciju līdzekļiem");* - iespēja samazināt saņemto valsts garantētu studiju un studējošo kredītu, ja kredītņēmējam, kurš ir Latvijas pilsonis vai nepilsonis, studiju laikā vai pēc augstākās izglītības iestādes absolvēšanas piedzimst bērns (arī ja kredītņēmējs adoptē bērnu), kredītņēmējam pēc absolvēšanas dzēš studējošā kredītu 30% apmērā no neatmaksātās summas uz kredītņēmēja kredīta dzēšanas

		pieteikuma iesniegšanas dienu par katru bērnu (*Ministru kabineta 2020. gada 21. aprīļa noteikumu Nr. 231 "Noteikumi par studiju un studējošo kreditēšanu studijām Latvijā no kredītiestāžu līdzekļiem, kas garantēti no valsts budžeta un starptautisko finanšu institūciju līdzekļiem" 46. un 47. punkts*).
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtē-juma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija/	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Nodokļu atvieglojumi atsevišķām jomām**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums stipendijām līdz 280 *euro* mēnesī, ko izmaksā komersants, iestāde, biedrība, nodibinājums, kā arī saimnieciskās darbības veicēji**
N.p.k.	**1.1.15.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums)*.
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 9. panta pirmās daļas 8.[1] punkts. Ministru kabineta 2021. gada 8. jūnija noteikumi Nr. 359 "*Kārtība, kādā stipendijas atbrīvojamas no aplikšanas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli*". Ministru kabineta 2016. gada 15. jūlija noteikumi Nr. 484 "*Kārtība, kādā organizē un īsteno darba vidē balstītas mācības*". Ministru kabineta 2016. gada 15. jūlija noteikumi Nr. 483 "*Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 8.5.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt kvalificētu profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaitu pēc to dalības darba vidē balstītās mācībās vai mācību praksē uzņēmumā" īstenošanas noteikumi*".
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Gada apliekamajā ienākumā netiek ietvertas un ar iedzīvotāju ienākuma nodokli (*turpmāk – IIN*) netiek apliktas **stipendijas** līdz **280 *euro* mēnesī**, ko izglītojamam atbilstoši Ministru kabineta noteiktajai kārtībai, kādā organizē un īsteno darba vidē balstītas mācības, izmaksā komersants, iestāde, biedrība, nodibinājums, fiziskā persona, kura reģistrēta kā saimnieciskās darbības veicēja, kā arī individuālais uzņēmums, tai skaitā zemnieku vai zvejnieku saimniecība, un citi saimnieciskās darbības veicēji.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atbrīvojuma mērķis ir nepalielināt nodokļu slogu gan izglītojamam, gan darba devējam, kas organizē darba vidē balstītas mācības, un veicināt izglītojamo iekļaušanu darba tirgū.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)	Darba vidē balstītas mācības (*turpmāk – DVB mācības*) ir profesionālās izglītības politikas prioritāte, lai veicinātu jauniešu nodarbinātību un konkurētspējīga darbaspēka sagatavošanu. Tas ļaus arī palielināt kvalificētu profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaitu pēc to dalības DVB mācībās. Nodokļa atbrīvojums ir efektīvs, jo motivē uzņēmējus nodrošināt atlīdzību (stipendijas veidā) izglītojamiem par darbu uzņēmumā darba vidē balstītu (*work-based learning*) mācību ietvaros. Ja

<table>
<tr><td></td><td></td><td>uzņēmējam atlīdzība vienmēr būtu jāmaksā, pamatojoties uz darba līgumu, tad rastos zināms finanšu slogs, jo attiecīgi uzņēmējam būtu jāmaksā arī visi normatīvajos aktos paredzētie nodokļi. Taču šajā situācijā jāņem vērā, ka izglītojamais tikai pakāpeniski spēj strādāt produktīvi, tādējādi uzņēmējs nebūtu motivēts veikt pilna apjoma samaksu (ietverot visu nodokļus) situācijā, kad netiek saņemta pilna apjoma produktīva atdeve no audzēkņa (mācekļa).

Savukārt stipendija, ko neapliek ar IIN, ir motivējoša gan izglītojamajam, gan uzņēmējam, un šāda pieeja ļauj uzņēmējam pašam sagatavot nākamo darbinieku ar atbilstošām prasmēm un kompetenci, par mācīšanās procesu nodrošinot arī situācijai adekvātu atlīdzību.

Spēkā esošais mēneša stipendijas apjoms 280 euro mēnesī vairs nav atbilstošs darba tirgus dinamikai un reālajai situācijai, tādējādi vairs nav arī motivējošs uzņēmējiem piedalīties DVB mācību īstenošanā. Vienlaikus par atbilstošāku pieeju uzskatāms mēneša stipendijas relatīvs apjoms, piesaistot to valstī noteiktajai minimālajai darba algai mēnesī.</td></tr>
<tr><td>5.</td><td>Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņem nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Pēc Latvijas Darba devēju konfederācijas (turpmāk – LDDK) sniegtajiem datiem 539 audzēkņiem 2022. gadā ir izmaksātas stipendijas DVB mācību ietvaros.

Personu skaits 2017. - 2022.gadā, kurām izmaksātas stipendijas DVB mācību ietvaros*
<table>
<tr><th></th><th>2017</th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th><th>2022</th></tr>
<tr><td>Kopējais audzēkņu skaits, kas piedalījušies DVB mācībās</td><td>290</td><td>1 593</td><td>1 851</td><td>1 145</td><td>937</td><td>1 077</td></tr>
<tr><td>Audzēkņu skaits, kas saņēmuši stipendijas</td><td>174</td><td>955</td><td>1 018</td><td>630</td><td>468</td><td>539</td></tr>
</table>
* Perioda atskaites punkts - DVB mācību uzsākšanas datums.
Avots: LDDK dati uz 2022. gada 6. jūliju.</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Fiskālā ietekme uz budžetu (jeb neiegūtie ieņēmumi) no stipendiju neaplikšanas ar IIN ir vērtējama kā nebūtiska.

DVB mācību ietvaros tiek izmaksātas stipendijas līdz 280 euro mēnesī studējošajiem. Pie šāda atlīdzības līmeņa IIN būtu 50,12 euro mēnesī.</td></tr>
<tr><td>7.</td><td>Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)</td><td>DVB mācības ir uzņēmēja iesaiste profesionālās izglītības procesā, kad uzņēmējs un izglītības iestāde vienojas, ka kādu mācību programmas daļu var īstenot uzņēmumā. Tā ir darba devēju dalība mācību procesā savos uzņēmumos, mācot audzēkņiem tās profesiju prasmes, kuras nepieciešamas esošajā ātri mainīgajā ekonomikā.

Likuma norma, kas nosaka, ka ar IIN neapliek stipendijas līdz 280 euro mēnesī, ko izglītojamam izmaksā komersants, iestāde, biedrība, nodibinājums, kā arī saimnieciskās darbības veicēji, ir spēkā no 2017. gada 1. janvāra.

Līdz tam ar IIN netika apliktas tikai stipendijas, kas izmaksātas no budžeta, Ministru kabineta apstiprinātas biedrības vai</td></tr>
</table>

nodibinājuma līdzekļiem vai no to starptautisko izglītības vai sadarbības programmu līdzekļiem, kurās līdzdalību ir apstiprinājis Ministru kabinets.

Ņemot vērā, ka 2016. gada 23. jūlijā stājās spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr. 484 *"Kārtība, kādā organizē un īsteno darba vidē balstītas mācības"*, kuros noteica arī nepieciešamību izglītojamam DVB mācību ietveros izmaksāt stipendijas[1], bija nepieciešams paplašināt ar IIN neapliekamos ienākumus ar stipendijām, ko izglītojamam DVB mācību ietvaros izmaksā komersants, iestāde, biedrība, nodibinājums, kā arī saimnieciskās darbības veicēji, vienlaikus iestrādājot regulējumu, kas mazina iespēju izvairīties no nodokļu nomaksas.

Tāpēc tika paredzēts, ka ar IIN netiks apliktas stipendijas līdz 280 *euro* mēnesī. Šāds ierobežojums noteikts, lai stipendijas izmaksa netiktu izmantota nodokļa optimizēšanas mērķiem, kā arī, balstoties no aplēses, ka **280 *euro* aptuveni ir minimālā alga pēc nodokļu nomaksas**.[2]

DVB mācību veicināšana ir ne tikai prioritārs Latvijas izglītības politikas, bet arī nodarbinātības politikas jautājums. To nosaka nepieciešamība tuvināt izglītības un darba vidi, integrētā veidā risinot izglītības un nodarbinātības jautājumus, lai sagatavotu nākotnes darbaspēku ar darba tirgus prasībām atbilstošām zināšanām, prasmēm un kompetencēm tautsaimniecībai būtiskās nozarēs.

Audzēkņu nodarbinātības īpatsvars 6 mēnešus pēc kvalifikācijas iegūšanas 2018. - 2021. gadā

	2018	2019	2020	2021
Audzēkņu nodarbinātības īpatsvars	70,74%	71,07%	69,02%	68,28%

** Nodarbinātības kritums 2020. un 2021.gadā pamatojams ar COVID-19 izplatību, jo atsevišķās nozarēs (īpaši skaistumkopšanas, tūrisma un viesmīlības) uzņēmumi bija ilgstoši slēgti (dīkstāve) un audzēkņiem nebija iespēju strādāt.*

Avots: *LDDK dati uz 2022. gada 6. jūliju.*

8.	Nodokļa atvieglojuma sasnieguma (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītājs	**2021**	**2022**	**2023**
		Audzēkņu nodarbinātības īpatsvars 6 mēnešus pēc kvalifikācijas iegūšanas palielinās vai saglabājas esošajā līmenī ~70%.[3]	**68,3%**	**70%**	**70%**

[1] Noteikumu projekta "*Kārtība, kādā organizē un īsteno darba vidē balstītas mācības*" anotācija. **Pieejama**: https://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40380892

[2] 2016. gada 23. novembra grozījumu likumā anotācija. **Pieejama:** *LP teksts (saeima.lv)*

[3] Saskaņā ar Ministru kabineta 2016. gada 15. jūlija noteikumu Nr. 483 "*Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 8.5.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt kvalificētu profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaitu pēc to dalības darba vidē balstītās mācībās vai mācību praksē uzņēmumā" īstenošanas noteikumi*" pirmās daļas 12. punktu.

9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	Nodokļa atbrīvojums varētu potenciāli palielināt darba vidē balstītās mācībās ieinteresēto uzņēmēju skaitu, jo iespējams gatavot atbilstošas kompetences darbaspēku savam uzņēmumam vai nozarei, sākumā neieguldot apjomīgus resursus, kamēr māceklis nesniedz vērā redzamu ieguldījumu ražošanas procesā vai citā uzņēmuma darbības jomā. Ņemot vērā, ka audzēkņu kopējam skaitam, kas piedalās DVB mācību vidē, ir tendence palielināties, secināms, ka atbrīvojums motivē iesaistīties gan darba devējus, gan arī izglītojamos. Kā arī jāņem vērā, ka stipendijas, kuras izglītojamie saņem DVB mācību vidē, nonāk Latvijas tautsaimniecībā – caur pirkumiem un norēķiniem, kurus izglītojamie veic par saņemto stipendiju.
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	Iespējamais risks saistībā ar nodokļa atbrīvojuma izmantošanu ir iespējamie stipendiju izmaksātāju mēģinājumi nodokļu optimizācijas nolūkā pēc ekonomiskās būtības veikt darbaspēka nodokļu maksājumu samazinājumu, izmantojot stipendiju juridisko formu.
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	DVB mācības notiek saskaņā ar Eiropas Sociālā fonda darbības programmas "*Izaugsme un nodarbinātība*" prioritārā virziena "*Izglītība, prasmes un mūžizglītība*" 8.5.1. specifisko atbalsta mērķi "*Palielināt kvalificētu profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaitu pēc to dalības darba vidē balstītās mācībās vai mācību praksē uzņēmumā*". Īstenošanas termiņš: 2017. gada 27. janvāris – 2023. gada 31. decembris.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Par stipendijām, kas izmaksātas no budžeta, biedrības vai nodibinājuma līdzekļiem vai no starptautisko izglītības vai sadarbības programmu līdzekļiem un netiek apliktas ar IIN *(likuma 9. panta pirmās daļas 8. punkts; vairāk skatīt veidlapā 1.1.14.)*. Par stipendijām, kas izmaksātas studējošajam, kas apgūst medicīniskās izglītības programmu, izglītības programmas apguves veicināšanai, un kuras izmaksā no ārstniecības iestādes līdzekļiem un netiek apliktas ar IIN *(likuma 9. panta pirmās daļas 8.^{2} punkts; vairāk skatīt veidlapā 1.1.16.)*. Gada apliekamajā ienākumā netiek ietvertas un ar IIN netiek aplikts arī ienākums, kas gūts studiju un studējošo kredīta dzēšanas rezultātā *(likuma 9. panta pirmās daļas 8.^{3} punkts)*. Papildus minētajiem nodokļu atvieglojumiem, studējošie: - dažādas studiju programmas var apgūt par valsts budžeta līdzekļiem, valsts budžeta finansētajās studiju vietās; - saņemt stipendijas no valsts budžeta līdzekļiem *(Ministru kabineta 2004. gada 24. augusta noteikumi Nr. 740 "Noteikumi par stipendijām")*;

		- saņemt valsts garantētus studiju un studējošo kredītus *(Ministru kabineta 2020. gada 21. aprīļa noteikumi Nr. 231 "Noteikumi par studiju un studējošo kreditēšanu studijām Latvijā no kredītiestāžu līdzekļiem, kas garantēti no valsts budžeta un starptautisko finanšu institūciju līdzekļiem");* - iespēja samazināt saņemto valsts garantētu studiju un studējošo kredītu, ja kredītņēmējam, kurš ir Latvijas pilsonis vai nepilsonis, studiju laikā vai pēc augstākās izglītības iestādes absolvēšanas piedzimst bērns (arī ja kredītņēmējs adoptē bērnu), kredītņēmējam pēc absolvēšanas dzēš studējošā kredītu 30% apmērā no neatmaksātās summas uz kredītņēmēja kredīta dzēšanas pieteikuma iesniegšanas dienu par katru bērnu (*Ministru kabineta 2020. gada 21. aprīļa noteikumu Nr. 231 "Noteikumi par studiju un studējošo kreditēšanu studijām Latvijā no kredītiestāžu līdzekļiem, kas garantēti no valsts budžeta un starptautisko finanšu institūciju līdzekļiem" 46. un 47. punkts*).
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešamas saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr. 1.1.16.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija/	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Nodokļu atvieglojumi atsevišķām jomām**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums stipendijām, kuras izmaksātas studējošajam, kas apgūst medicīniskās izglītības programmu**
N.p.k.	**1.1.16.**

	Normatīvais akts	Likums "*Par iedzīvotāju ienākuma nodokli*" (*turpmāk – likums*).
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 9. panta pirmās daļas 8.^{2} punkts.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Gada apliekamajā ienākumā netiek ietvertas un ar iedzīvotāju ienākuma nodokli (*turpmāk – IIN*) netiek apliktas stipendijas, kuras izmaksātas studējošajam, kas apgūst medicīniskās izglītības programmu, izglītības programmas apguves veicināšanai, un kuras izmaksā no ārstniecības iestādes līdzekļiem.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atbrīvojuma mērķis ir stimulēt personas uzsākt studijas medicīniskas izglītības programmās, kā arī stimulēt ārstniecības iestādes, īpaši reģionos, apmaksāt šīs studijas, tādējādi palielinot kvalificētu ārstniecības personu skaitu, kas ir visas sabiedrības interesēs un būtiski ietekmē kopējo veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)	Nodokļa atbrīvojums ir efektīvs, jo nepalielina nodokļu slogu personām, kas apgūst medicīniskās izglītības programmu izglītības iestādē un kurām stipendijas izmaksā no ārstniecības iestādes līdzekļiem. Ārstniecības iestāžu maksāta stipendija studējošajiem, kas apgūst medicīniskās izglītības programmu, ir viens no atbalsta instrumentiem, ko pārsvarā izmanto ārstniecības iestādes reģionos, lai piesaistītu nepieciešamo ārstniecības personālu. Ārstniecības personāla būtiska deficīta apstākļos šāds finansiālais atbalsts studējošajiem ir visas sabiedrības interesēs un būtiski ietekmē kopējo veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību. Saskaņā ar ārstniecības iestāžu aptaujas rezultātā iegūto informāciju vidējais izmaksātais stipendijas apmērs mēnesī uz

<table>
<tr><td></td><td></td><td>vienu studējošo nepārsniedz valsts noteikto minimālo mēneša darba algu.
Studējošā tēriņi ietver ikmēneša izdevumus par pārtiku, transporta izmaksas, tai skaitā studiju maksu par iegūstamo izglītību, veselības u.c. izdevumus, kam stipendijas apmērs nav pietiekošs. Līdz ar to aplikšana ar nodokli prasītu vai nu palielināt stipendijas apmēru, kas tiek maksāta no ārstniecības iestāžu līdzekļiem, vai arī vēl vairāk samazinātu jau tā iztikai nepietiekošo līdzekļu apmēru.</td></tr>
<tr><td>5.</td><td>Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņem nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Pēc ārstniecības iestāžu sniegtās informācijas, kopējais stipendiju saņēmēju skaits 2019. gadā bija 81 studējošais, 2020. gadā 106 studējošie un 2021. gadā 120 studējošie.
Personu skaits 2019. – 2021. gadā, kurām stipendijas izmaksātas no ārstniecības iestādes līdzekļiem, un stipendiju apmēri
<table>
<tr><th></th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Ārstniecības iestādes</td><td colspan="3">11</td></tr>
<tr><td>Kopējais stipendiju saņēmēju skaits gadā</td><td>81</td><td>106</td><td>120</td></tr>
<tr><td>tai skaitā, rezidentūrā</td><td>67</td><td>93</td><td>108</td></tr>
<tr><td>Kopējais izmaksāto stipendiju apmērs gadā, euro</td><td>258 541</td><td>392 110</td><td>492 609</td></tr>
<tr><td>tai skaitā, rezidentūrā, euro</td><td>227 496</td><td>364 537</td><td>466 821</td></tr>
<tr><td>Izmaksātais stipendijas apmērs vidēji gadā uz vienu studējošo, euro</td><td>3 192</td><td>3 699</td><td>4 105</td></tr>
<tr><td>rezidentūrā, euro</td><td>3 395</td><td>3 920</td><td>4 322</td></tr>
<tr><td>Izmaksātais stipendijas apmērs vidēji mēnesī uz vienu studējošo, euro</td><td>319</td><td>370</td><td>411</td></tr>
<tr><td>rezidentūrā, euro</td><td>340</td><td>392</td><td>432</td></tr>
</table>
Avots: Nacionālā veselības dienesta apkopotā informācija, ko aptaujas veidā sniegušās ārstniecības iestādes.
Ņemot vērā to, ka stipendiju maksātājs var būt jebkura Ārstniecības iestāžu reģistrā reģistrēta ārstniecības iestāde, lai administratīvais slogs būtu optimāls, Nacionālais veselības dienests ir aptaujājis pašvaldību ārstniecības iestādes, kapitālsabiedrības, kurās Veselības ministrija ir valsts kapitāla daļu turētāja, un lielākās privātās ārstniecības iestādes.
Tādējādi sniegtie dati ir indikatīvi un atspoguļo kopējo tendenci, nevis sniedz precīzu informāciju, jo pastāv varbūtība, ka kāda no ārstniecības iestādēm, kas netika aptaujāta, arī bija stipendijas maksātājs.</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td><td>Pēc ārstniecības iestāžu sniegtās informācijas, stipendijas apmērs vienam studējošajam vidēji mēnesī 2019. gadā bija 319 euro, 2020. gadā 370 euro un 2021. gadā 411 euro. Pie šāda atlīdzības līmeņa fiskālā ietekme uz budžetu (jeb neiegūtie ieņēmumi) no ārstniecības iestāžu izmaksāto stipendiju neaplikšanas ar IIN ir kopumā vērtējama kā nebūtiska.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td></td><td></td><td>

Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atbrīvojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme) 2019. – 2021. gadā*

<table>
<tr><th></th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Fiskālā ietekme, euro</td><td>46 279</td><td>70 188</td><td>88 177</td></tr>
</table>

** Aprēķināta indikatīvā fiskālā ietekme, ja stipendijām tiktu piemērota IIN likme 20% apmērā.*

***Avots**: FM aprēķins, pamatojoties uz Nacionālā veselības dienesta apkopoto informāciju, ko aptaujas veidā sniegušās ārstniecības iestādes.*

</td></tr>
<tr><td>7.</td><td>Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)</td><td>

Likuma norma, kas nosaka, ka ar IIN neapliek stipendijas, kuras studējošajam izmaksā ārstniecības iestādes, ir spēkā **no 2017. gada 1. janvāra**. Līdz tam ar IIN netika apliktas tikai stipendijas, kas izmaksātas no budžeta, Ministru kabineta apstiprinātas biedrības vai nodibinājuma līdzekļiem vai no to starptautisko izglītības vai sadarbības programmu līdzekļiem, kurās līdzdalību ir apstiprinājis Ministru kabinets.

Ņemot vērā, Pasaules Veselības organizācijas 2006. gada ziņojumu "*Strādāsim kopā veselībai*" un nozares profesionālo organizāciju pārstāvju viedokli par problēmām ilgtermiņā ar ārstniecības personāla trūkumu, bija nepieciešamība rast jaunus risinājumus veselības aprūpes personālai piesaistei reģioniem, attīstot arī sadarbību ar pašvaldībām, darba devējiem un izglītības iestādēm. Lai risinātu veselības aprūpes cilvēkresursu vienmērīgu nodrošinājumu, ārstniecības iestādes medicīnas izglītības programmās studējušiem izglītības programmas apguves veicināšanai izmaksāja stipendijas. Šie ārstniecības iestāžu maksājumi līdz 2017. gadam tika aplikti ar IIN, tādejādi palielinot ārstniecības izdevumus šim mērķim. Turklāt tobrīd stipendijas, kas tika izmaksātas no pašvaldību budžetiem medicīnas izglītības programmās studējošajiem, netika apliktas ar IIN. Līdz ar to radās nevienlīdzīga situācija starp stipendiju saņēmējiem un bija nepieciešams paplašināt ar IIN neapliekamos ienākumus ar stipendijām, ko izmaksā arī ārstniecības iestādes. Normas paplašināšanas mērķis bija motivēt medicīnas jomā studējošos un palielināt ārstniecības personu skaitu, un līdz ar to, veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem Latvijas reģionos.[1]

Saskaņā ar starptautisko salīdzinošo pētījumu EUROSTUDENT un precīzāk tā daļu "*Studentu sociālie un ekonomiskie dzīves apstākļi Latvijā (2017)*"[2] studentu finansiālā atbalsta sistēma Latvijā valsts nodrošināto stipendiju, kā arī aizdevumu formā nav primārais studentu ienākumu avots. Salīdzinot ar iepriekš veikto EUROSTUDENT pētījuma daļu (2013. gads), pakāpeniski palielinājies ārpus studijām algotam darbam veltīto stundu skaits, vienlaikus nozīmīgi samazinoties studijām veltīto stundu apjomam, kuru veido lekcijās, nodarbībās, laboratorijas darbos un patstāvīgās studijās pavadītā laika summa. Tas noticis galvenokārt uz patstāvīgo studiju/mācīšanās rēķina, kurām

</td></tr>
</table>

[1] 2016. gada 23. novembra likuma grozījumu Finanšu ministrijas priekšlikuma paskaidrojuma raksts.
Pieejams: https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/9E101277D12E5FA2C225805E004E51B6?OpenDocument

[2] *Studentu sociālie un ekonomiskie dzīves apstākļi Latvijā (2017).*
Pieejams:http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/petijums_2017_starptaut_salidzin_Eurostudent_dala_studentu_socialie_un_ekonomiskie_dzives_apstakli_Latvija.pdf

		veltītais laiks pēdējos četros gados sarucis no 15,19 līdz 13,93 stundām vidēji nedēļā. Savukārt algotā darbā nostrādāto stundu skaits šajā pašā laika posmā nozīmīgi palielinājies no 28,6 līdz 31,26 stundām vidēji nedēļā. Tas nozīmē, ka, neatbalstot finansiāli studentus stipendiju veidā, turpināsies palielināties ārpus studijām algotam darbam veltīto stundu skaits un uz tā rēķina varētu ciest sagatavojamo speciālistu kvalitāte, jo netiks veltīts pienācīgs laiks studijām, kā arī var palielināties studējošo atbirums, jo īpaši ņemot vērā Covid-19 izraisīto ekonomisko krīzi. Nacionālā veselības dienesta apkopotie dati liecina, ka no aptaujātajām ārstniecības iestādēm[3] 2019. - 2021. gados stipendiju maksātāji **bija deviņas** reģionālās slimnīcas un **divas** privātās ārstniecības iestādes. Tas liecina par to, ka stipendiju kā atbalsta instrumentu pārsvarā izmanto ārstniecības iestādes reģionos, lai piesaistītu nepieciešamo ārstniecības personālu. Zinātniskajā literatūrā (piemēram, Wilson, et al., 2010[4], Budhathoki, 2014[5]), ir apgalvots, ka stipendiju piedāvājums medicīnu studējošajiem, sasaistot to ar līgumu par darbu laiku reģionā, stimulē studējošos turpmākam darbam ārpus pilsētas, kas samazina ārstniecības personu pieejamības reģionālās disproporcijas un uzlabo veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem. Lai nodrošinātu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību un neradītu ārstniecības iestādēm neadekvāti smagu finanšu slogu, apliekot darba devēja segto mācību maksu rezidentūrā ar IIN un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām, Saeima 2023. gada 15. jūnijā pieņēma grozījumus likumā, kas paredz likuma 9. panta pirmās daļas 8.[2] punktā ietvert papildu izņēmumu attiecībā uz darba devēja maksājumiem par studijām rezidentūrā, nosakot, ka darba devēja – ārstniecības iestādes – apmaksātā mācību maksa par darbinieka studijām rezidentūrā netiek aplikta ar IIN, ja darbinieks vienlaikus negūst arī šajā punktā minēto stipendiju no darba devēja un vismaz trīs gadus pēc rezidentūras studiju beigšanas ir darba tiesiskajās attiecībās ar šo darba devēju – ārstniecības iestādi. Minētie grozījumi stājās spēkā 2023. gada 1. septembrī.

[3] *Ņemot vērā to, ka stipendiju maksātājs var būt jebkura Ārstniecības iestāžu reģistrā reģistrēta ārstniecības iestāde, lai administratīvais slogs būtu optimāls, Nacionālais veselības dienests ir aptaujājis pašvaldību ārstniecības iestādes, kapitālsabiedrības, kurās Veselības ministrija ir valsts kapitāla daļu turētāja, un lielākās privātās ārstniecības iestādes.*

[4] Wilson, N. et al., 2009. *A critical review of interventions to redress the inequitable distribution of healthcare professionals to rural and remote areas. Rural and Remote Health* 9: 1060.
Angļu valodā **pieejams**: https://www.rrh.org.au/public/assets/article_documents/article_print_1060.pdf.

[5] Budhathoki, S.S., 2014. *Factors Influencing the Motivation of Medical Students for Medical Practice in Rural Areas: A Review. Thesis.* Royal Tropical Institute.
Angļu valodā **pieejams**: https://bibalex.org/baifa/en/resources/document/456312.

8.	Nodokļa atvieglojuma sasnieguma (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītāji	**2021**	**2022**	**2023**
		1. Stipendiju, kuras tiek izmaksātas no ārstniecības iestādes līdzekļiem, saņēmēju skaits.	**120**	**120**	**120**
		2. Ārstniecības iestāžu, stipendiju maksātāju skaits	**11**	**11**	**11**
9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	Lielākā nodokļa atbrīvojuma saņēmēju daļa ir medicīnas programmas apgūstošie rezidenti. Ārstniecības iestādēm interese iesaistīties rezidentūras apmācības procesā saistās ar nākotnes iespējām pēc rezidentūras pabeigšanas un sertifikāta iegūšanas piesaistīt šo speciālistu kā patstāvīgi strādājošu ārstniecības personu savā iestādē. Turklāt saistībā ar medicīnas sfēras būtisku darbaspēka trūkumu iespēja ārstniecības iestādei ar stipendijas palīdzību piesaistīt rezidentus (arī citus medicīnas programmu studējošos) ir viens no būtiskiem faktoriem, kas var nodrošināt veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību un ārstniecības iestāžu spējas organizēt savu darbu. Viens no veidiem kā ārstniecības iestādes var ieinteresēt rezidentūrā studējošo (arī citus medicīnas programmu studējošos) pēc studiju pabeigšanas turpināt darbu konkrētajā ārstniecības iestādē ir piedāvāt izmaksāt stipendiju studijām ar nosacījumu līgumā noteiktu periodu turpināt darbu konkrētajā ārstniecības iestādē pēc studiju pabeigšanas. Ja stipendijas apliktu ar algas nodokli, saskatāmi divi varianti, kas notiktu ar IIN nodokļa objektu: 1) stipendijas apmērs paliktu nemainīgs, savukārt studējošais maksātu IIN, kā rezultātā faktiski saņemtais stipendijas apmērs samazinātos par nomaksāto nodokļu daļu, tādējādi studējošajam tiktu samazināts atbalsta apmērs, pasliktinot viņa materiālo stāvokli; 2) ārstniecības iestādes palielinātu stipendijas apmēru par nodokļu daļu, attiecīgi papildus finansiālais slogs tiktu uzlikts ārstniecības iestādēm. Saskaņā ar Izglītības un zinātnes ministrijas izveidoto augstākas izglītības iestāžu absolventu monitoringu, personas ar augstāko izglītību **gūst tipiski par 30%** lielākus ienākumus, salīdzinot ar vidējiem ienākumiem uz personu valstī. Kā arī absolventu īpatsvars, kuri nodarbināti augsti kvalificētās profesijās 2020. gadā bija 81,3%. Attiecīgi vidējā un ilgtermiņa posmā viņi vairāk nomaksā nodokļus budžetā. Kā arī personām ar augstāko izglītību ir mazāk nepieciešama sociālā palīdzībā un citi valsts pabalsti[6].			

[6] Absolventu monitoringa datu rezultāti. **Pieejams**: https://www.viis.gov.lv/monitoringa-riki

		Vienlaikus, jāņem vērā, ka studiju ilgums ārstniecības personas kvalifikācijas iegūšanai ir salīdzinoši ilgāks kā citās profesijās. Īpaši ārsta profesijā studiju ilgums ārsta grāda iegūšanai ir 6 gadi, kas secīgi ar specialitātes iegūšanu veido ne mazāk kā 9 gadus, jo īsākā rezidentūras programma ir 3 gadi, garākā 6 gadi, piemēram, neiroķirurga pamatspecialitātē. Līdz ar to paiet ilgāks laiks, līdz medicīnu studējošie iegūst kvalifikāciju un var uzsākt patstāvīgu, algotu profesionālo darbību profesijā un specialitātē, gūstot atbilstošus ienākumus. Līdz tam iespēja gūt ienākumus ir ierobežota.
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	Nav identificēti.
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Gada apliekamajā ienākumā netiek ietvertas un ar IIN netiek apliktas stipendijas, kas izmaksātas no budžeta (…), detalizētāk skatīt veidlapu Nr. 1.1.16. *(likuma 9. panta pirmās daļas 8. punkts)*. Gada apliekamajā ienākumā netiek ietvertas un ar IIN netiek aplikts arī ienākums, kas gūts studiju un studējošo kredīta dzēšanas rezultātā *(likuma 9. panta pirmās daļas 8.^{3} punkts)*. Papildus minētajiem nodokļu atbrīvojumiem studējošie: - medicīnas programmas var apgūt par valsts budžeta līdzekļiem no valsts budžeta finansētajās studiju vietās; - saņemt stipendijas no valsts budžeta līdzekļiem (*Ministru kabineta 2004. gada 24. augusta noteikumi Nr.740 "Noteikumi par stipendijām"*); - saņemt valsts garantētus studiju un studējošo kredītus (*Ministru kabineta 2020. gada 21. aprīļa noteikumi Nr. 231 "Noteikumi par studiju un studējošo kreditēšanu studijām Latvijā no kredītiestāžu līdzekļiem, kas garantēti no valsts budžeta un starptautisko finanšu institūciju līdzekļiem").*

		Rezidenti saņem atlīdzību saskaņā ar *Ministru kabineta 2011. gada 30. augusta noteikumiem Nr. 685 "Rezidentu uzņemšanas, sadales un rezidentūras finansēšanas kārtība"*. Atbilstoši Ministru kabineta 2004. gada 6. jūlija noteikumiem Nr. 585 "*Kārtība, kādā Ministru kabinets saskaņo ar pašvaldībām jautājumus, kas skar pašvaldību intereses*" organizētājās ikgadējās Veselības ministrijas un Latvijas Pašvaldību savienības sarunās 2022. gadā, Latvijas Pašvaldību savienība informēja par praktiskiem risinājumiem veselības nozares cilvēkresursu piesaistē. Standarts, ko pašvaldības piedāvā speciālistu piesaistei ir stipendijas, dzīvojamās platības un bērnudārzu nodrošinājums, prakses telpu ierīkošanai. Talsu novadā stipendiātu vidū ir bijuši ķirurgi, traumatologi, fizioterapeiti u.c. speciālisti, kā arī šobrīd stipendiātu vidū ir divi topošie ģimenes ārsti. Liepājas pieredze: tiek īstenota Cilvēkresursu piesaistes programma (stipendiju programmas, pašvaldību dzīvokļi speciālistiem, sadarbība ar Rīgas Stradiņa universitāti un klīnikā balstīta apmācība 6. kursa studentiem, Ukrainas speciālistu nodarbinātība).
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešamas saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr.1.1.17.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija/	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Nodokļu atvieglojumi nodokļu administratīvā sloga mazināšanai un citiem mērķiem**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums konkursos un sacensībās saņemtām mantiskām un naudas balvām (prēmijām)**
N.p.k.	**1.1.17.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums)*.
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 9. panta pirmās daļas 10. punkts. Ministru kabineta 2012. gada 3. janvāra noteikumi Nr. 26 "*Noteikumi par kārtību, kādā piešķiramas naudas balvas par izciliem sasniegumiem sportā, un naudas balvu apmēru*". Ministru kabineta 2010. gada 5. oktobra noteikumi Nr. 928 "*Kārtība, kādā dibināmi valsts institūciju un pašvaldību apbalvojumi*".
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Gada apliekamajā ienākumā netiek ietvertas un ar iedzīvotāju ienākuma nodokli *(turpmāk – IIN)* netiek apliktas konkursos un sacensībās saņemtās mantiskās un naudas balvas (prēmijas), kuru kopējā vērtība taksācijas gadā nepārsniedz **1 500 *euro***, kā arī Baltijas Asamblejas balvu laureātiem izmaksātā naudas prēmija, Ministru kabineta balva un Ministru kabineta naudas balvas par izciliem sasniegumiem sportā.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atbrīvojuma mērķis ir samazināt administratīvo slogu salīdzinoši neliela apmēra vai vērtības mantisko un naudas balvu (prēmiju) saņēmējiem un nodokļa administrācijai, kā arī ienākuma izmaksātājiem, arī gadījumos, kad šīs balvas tiek izmaksātas no budžeta.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)	Nodokļa atbrīvojums ir efektīvs, jo paredz valsts atbalstu balvu saņēmējiem, kā arī nerada vai samazina administratīvo slogu gan nodokļa maksātājiem, gan ienākuma izmaksātājiem, gan nodokļa administrācijai. Tiek samazināts administratīvais slogs, jo netiek piemērots nodoklis salīdzinoši neliela apmēra vai vērtības balvām, piemēram, dažādos skolu konkursos, starprajonu sporta sacensībās u.tml.

<table>
<tr>
<td>5.</td>
<td>Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņems nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā</td>
<td>Pēc Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) sniegtajiem datiem 2021. gadā 4 037 fiziskas personas konkursos un sacensībās ir saņēmušas naudas balvas (prēmijas).

Personu skaits, kuras saņēmušas naudas balvas, kopējais summas apmērs un ienākuma apmērs uz vienu personu 2018. - 2021. gadā*
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Fizisko personu skaits</td><td>6 544</td><td>5 200</td><td>4 224</td><td>4 037</td></tr>
<tr><td>Summas apmērs, tūkst. euro**</td><td>771,2</td><td>821,4</td><td>546,7</td><td>613,4</td></tr>
<tr><td>Ienākuma apmērs uz 1 personu, euro</td><td>118</td><td>158</td><td>129</td><td>152</td></tr>
</table>
* VID dati no paziņojumiem par fiziskām personām izmaksātām summām.
** Neieskaitot Baltijas Asamblejas balvu laureātiem izmaksātās naudas prēmijas un Ministru kabineta balvas, par cik šīs naudas prēmijas un balvas nav atsevišķi izdalāmas no citiem ar nodokli neapliekamiem ienākumiem.

Avots: Finanšu ministrijas aprēķini pēc VID datiem 2022. gada septembrī.</td>
</tr>
<tr>
<td>6.</td>
<td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td>
<td>Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atbrīvojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme) 2018. – 2021. gadā
<table>
<tr><th></th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th></tr>
<tr><td>Fiskālā ietekme*, tūkst. euro</td><td>154,2</td><td>164,3</td><td>109,3</td><td>122,7</td></tr>
</table>
*Neieskaitot Baltijas Asamblejas balvu laureātiem izmaksātās naudas prēmijas un Ministru kabineta balvas, par cik šīs naudas prēmijas un balvas nav atsevišķi izdalāmas no citiem ar nodokli neapliekamiem ienākumiem.

Avots: Finanšu ministrijas aprēķini pēc VID datiem 2022. gada septembrī.</td>
</tr>
<tr>
<td>7</td>
<td>Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)</td>
<td>Nodokļa atvieglojums ir spēkā jau no 1994. gada 1. janvāra, kad tika pieņemts likums. Sākotnēji likums paredzēja, ka ar nodokli netiek apliktas konkursos un sacensībās saņemtās mantiskās un naudas balvas (prēmijas), kuru kopējā vērtība taksācijas gadā <u>nepārsniedz piecus mēneša neapliekamos minimumus</u>. No 1994. gada 5. novembra ar nodokli neapliek <u>arī Baltijas padomes balvu laureātam izsniedzamo naudas prēmiju</u>.

No 1995. gada 4. jūlija mainīts ierobežojums attiecībā uz konkursos un sacensībās saņemtās mantiskās un naudas balvas (prēmijas) neapliekamo summu – kopējā vērtība taksācijas gadā <u>nepārsniedz 150 latu</u>, kā arī papildināts <u>ar publiskos starptautiskos konkursos gūtajām balvām un prēmijām, kuru kopējā vērtība gadā</u> <u>nepārsniedz 3 000 latu</u>.

No 2007. gada 1. janvāra saraksts papildināts ar <u>Ministru kabineta balvu</u>, ko neapliek ar nodokli, bet no 2010. gada 1. janvāra mainīti ierobežojumi attiecībā uz konkursos un sacensībās saņemtās mantiskās un naudas balvas (prēmijas) neapliekamo summu – kopējā vērtība taksācijas gadā <u>nepārsniedz 100 latu</u>, savukārt publiskos starptautiskos konkursos un sacensībās gūtajām balvām un prēmijām – kopējā vērtība gadā <u>nepārsniedz 1 000 latu.</u>

No 2014. gada 1. janvāra saistībā ar pāreju no latiem uz euro ierobežojumi noteikti euro: konkursos un sacensībās saņemtās mantiskās un naudas balvas (prēmijas), kuru kopējā vērtība taksācijas gadā <u>nepārsniedz 143 euro</u>, un publiskos starptautiskos konkursos un starptautiskās sacensībās gūtās balvas un prēmijas, kuru kopējā vērtība gadā <u>nepārsniedz 1 423 euro.</u></td>
</tr>
</table>

No 2023. gada 12. jūlija ir paplašināts likuma 9. panta pirmās daļas 10. punkts un gada apliekamajā ienākumā netiek ietvertas un ar IIN netiek apliktas arī Ministru kabineta naudas balvas par izciliem sasniegumiem sportā.

No **2025. gada 1. janvāra** ir noteikts vienots limita apmērs 1 500 *euro* visām konkursos un sacensībās saņemtajām mantiskajām un naudas balvām, neatkarīgi no tā, vai balva ir saņemta par dalību starptautiskos konkurss/sacensības vai nē. Vienlaikus tika saglabāts atbrīvojums Baltijas Asamblejas balvu laureātiem izmaksātai naudas prēmijai, Ministru kabineta balvai un Ministru kabineta naudas balvām par izciliem sasniegumiem sportā.

Naudas balvu apmēri, kas tiek izmaksāti no valsts budžeta līdzekļiem, par izciliem sasniegumiem sportā

	Individuālajos sporta veidos un disciplīnās	**Komandu sporta spēlēs***
Olimpiskajos sporta veidos par iegūto pirmo vietu:		
- olimpiskās spēles, paralimpiskās spēles un nedzirdīgo spēles;	līdz 142 288 *euro***	līdz 426 862 *euro***
- pasaules čempionāts un pasaules kausa izcīņa pieaugušajiem (kopvērtējumā);	līdz 28 458 *euro***	līdz 284 575 *euro***
- Eiropas čempionāts un Eiropas kausa izcīņa pieaugušajiem (kopvērtējumā);	līdz 14 229 *euro***	līdz 142 288 *euro***
- pasaules karavīru sporta spēles, policijas čempionāts, pasaules universiāde;	līdz 7 115 *euro***	līdz 35 572 *euro***
- pasaules vai Eiropas čempionātos sportistiem vecumā no 16 līdz 23 gadiem (bobslejā – līdz 26 gadiem);	līdz 8 538 *euro***	līdz 42 687 *euro***
- pasaules jaunatnes olimpiskās spēles;	līdz 8 538 *euro***	līdz 42 687 *euro***
Neolimpiskajos sporta veidos par iegūto pirmo vietu:		
- pasaules spēles;	līdz 14 229 *euro***	līdz 113 830 *euro***
- pasaules čempionāts pieaugušajiem;	līdz 14 229 *euro***	līdz 85 373 *euro***
- Eiropas čempionāts pieaugušajiem;	līdz 8 538 *euro***	līdz 56 915 *euro***
- pasaules kausa (vai Eiropas kausa) izcīņa pieaugušajiem (kopvērtējumā);	līdz 8 538 *euro***	-
- pasaules vai Eiropas čempionātos sportistiem vecumā no 16 līdz 23 gadiem;	līdz 4 269 *euro***	līdz 21 344 *euro***
Olimpiskajās spēlēs, pasaules spēlēs, paralimpiskajās spēlēs, nedzirdīgo spēlēs un pasaules jaunatnes olimpiskajās spēlēs iegūto otro līdz sesto vietu:	Piešķiramās naudas balvas apmērs nedrīkst pārsniegt 60% no iepriekšējās vietas maksimāli iespējamā naudas balvas apmēra.	
Pasaules vai Eiropas čempionātos pieaugušajiem un sportistiem vecumā no 16 līdz 23 gadiem (bobslejā – līdz 26 gadiem), pasaules kausa izcīņā pieaugušajiem (kopvērtējumā), pasaules karavīru sporta spēlēs, policijas čempionātā un pasaules universiādē iegūto otro un trešo vietu:	Piešķiramās naudas balvas apmērs nedrīkst pārsniegt 60% no iepriekšējās vietas maksimāli iespējamā naudas balvas apmēra.	

* *Komandu sporta spēļu nacionālo izlašu sportistiem, viņu treneriem, sportistus apkalpojošiem sporta darbiniekiem, tai skaitā sporta ārstiem un apkalpojošam personālam (kopā).*

** *Summas norādītas pēc nodokļu samaksas.*

***Avots**: Finanšu ministrijas veidots*[1].

[1] 2012. gada 3. janvāra Ministru kabineta noteikumi Nr. 26 *"Noteikumi par kārtību, kādā piešķiramas naudas balvas par izciliem sasniegumiem sportā, un naudas balvu apmēru"*.
***Pieejams**: Noteikumi par kārtību, kādā piešķiramas naudas balvas par izciliem sasniegumiem sportā, un naudas balvu*

		Ministru kabineta balva tiek pasniegta, lai novērtētu personu ieguldījumu demokrātiskas un tiesiskas Latvijas valsts attīstībā, nozīmīgu darbību saimnieciskajā vai sabiedriskajā jomā vai nopelnus citās valstij nozīmīgās darbības jomās. Ministru kabineta balva ir: • Ministru kabineta Goda diploms; • Ministru kabineta balvas krūšu nozīmīte; • naudas balva 7 115 *euro* apmērā. Savukārt **Ministru kabineta Diplomu**[2] pasniedz, lai novērtētu: • izglītojamo gūtos sasniegumus pasaules mēroga mācību priekšmetu olimpiādēs; • sportistu izcilos sasniegumus sportā; • profesionālās izglītības audzēkņu un absolventu gūtos sasniegumus starptautiskajos jauno profesionāļu meistarības konkursos; • augstākās izglītības iestāžu studējošo sasniegumus starptautiskajos konkursos un sacensībās. **Baltijas Asamblejas balva**[3] ir triju Baltijas valstu parlamentu apbalvojums, kuru piešķir kopš 1994. gada. Balvu pasniedz par sasniegumiem literatūrā, mākslā un zinātnē. Balvas mērķis ir: • demonstrēt reģiona valstu kopējās intereses savu nacionālo identitāšu un pašapziņas saglabāšanā; • radīt iespēju uzzināt par kaimiņvalstu sasniegumiem; Igaunijas, Latvijas un Lietuvas cilvēkiem uzturēt pastāvīgu interesi par norisēm Baltijas valstīs; • stiprināt sadarbību starp Baltijas valstīm tādās jomās kā literatūra, māksla un zinātne; • veicināt arvien lielāku interesi par intelektuālajām vērtībām un Baltijas valstu valodām; • paaugstināt literatūras, mākslas un zinātnes līmeni Baltijas valstīs.			
8.	Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītāji	**2021**	**2022**	**2023**
		Kvantitatīvie rādītāji nav definējami, jo nav tādu lielumu, kas raksturotu nodokļa atvieglojuma noteiktā mērķa sasniegšanas pakāpi.	**X**	**X**	**X**
9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais	Nodokļa atbrīvojuma rezultātā nesaņemtie IIN ieņēmumi vērtējumi kā salīdzinoši nelieli, tomēr šajā gadījumā tiek			

apmēru.

[2] Detalizētāka informācija par Ministru kabineta Diplomam līdzi piešķirtajām naudas balvām ir pieejama 2010. gada 5. oktobra Ministru kabineta noteikumos Nr. 928 *"Kārtība, kādā dibināmi valsts institūciju un pašvaldību apbalvojumi"*. ***Pieejams***: *Kārtība, kādā dibināmi valsts institūciju un pašvaldību apbalvojumi*

[3] Detalizētāka informācija par Baltijas Asamblejas balvu ir pieejama LR Saeimas tīmekļa vietnē,. ***Pieejams***: *Par Baltijas Asambleju vai arī angļu valodā Baltic Assembly tīmekļa vietnē*, ***pieejams***: *Baltic Assembly Prize*.

	pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	aiztaupīta papildu administratīvā sloga uzlikšana personām, kuras daudzos gadījumos citus ienākumus pat negūst (piemēram, skolēniem), vai ienākuma izmaksātājiem, kuru ikdienas darbs daudzos gadījumos nav vērsts uz peļņas gūšanu.
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	Nodokļa atbrīvojuma summa nav liela, līdz ar to nodokļa plānošanas riski ir minimāli.
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Nav attiecināms.
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr. 1.1.18.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Sociāla un ekonomiska rakstura nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums atlīdzībai par kaitējumu darbaspēju zaudējuma gadījumā, kā arī apgādnieka zaudējuma sakarā**
N.p.k.	**1.1.18.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums).*
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 9. panta pirmās daļas 13. punkts.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Likums nosaka, ka gada apliekamajā ienākumā netiek ietverta un ar iedzīvotāju ienākuma nodokli *(turpmāk – IIN)* netiek aplikta atlīdzība likumdošanas aktos noteiktajā kārtībā par kaitējumu darbaspēju zaudējuma gadījumā, kas saistīts ar sakropļojumu vai citādu veselības bojājumu, kā arī apgādnieka zaudējuma sakarā. Tas nozīmē, ka IIN netiek piemērots saskaņā ar likumu *"Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām"* piešķirtajai **atlīdzībai** par darbspēju zaudējumu vai apgādnieka zaudējumu, ja nelaimes gadījums darbā noticis vai arodslimību konstatēta pēc 1997. gada 1. janvāra, saskaņā ar Ministru kabineta 2001. gada 23. augusta noteikumiem Nr. 378 *"Darbā nodarītā kaitējuma atlīdzības aprēķināšanas, finansēšanas un izmaksas kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr. 378)* piešķirtajai **kaitējuma atlīdzībai** par darbspēju zaudējumu vai apgādnieka zaudējumu, ja nelaimes gadījums darbā noticis vai arodslimība konstatēta līdz 1997. gada 1. janvārim, vai arī, ja arodslimības cēlonis ir līdz 1997. gada 1. janvārim veiktais darbs, kā arī **kaitējuma atlīdzībai**, kas piešķirta saskaņā ar *Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas atomelektrostacijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likumu.*
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atbrīvojuma mērķis ir nepalielināt nodokļu slogu personām, kuras ir cietušas nelaimes gadījumā darbā vai kurām ir konstatēta arodslimība, kā arī darba nespējīgiem ģimenes

<table>
<tr><td></td><td></td><td>locekļiem, kuru apgādnieka nāvi izraisījis nelaimes gadījums darbā vai arodslimība.</td></tr>
<tr><td>4.</td><td>Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)</td><td>Nodokļa atbrīvojums atbilst tā būtībai, jo nesamazina ikmēneša ienākumus personām, kuras ir cietušas nelaimes gadījumā darbā vai kurām ir konstatēta arodslimība, kā arī darba nespējīgajiem ģimenes locekļiem, kuru apgādnieka nāvi izraisījis nelaimes gadījums darbā vai arodslimība (informāciju par atvieglojuma efektivitāti nevienlīdzīgiem faktoriem skatīt 10. punktā).</td></tr>
<tr><td>5.</td><td>Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņem nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā</td><td>
Atlīdzību (par apdrošināšanas gadījumu pēc 1997. gada) saņēmēji 2018. – 2020. gadā
<table>
<tr><th>Atlīdzību saņēmēju skaits*</th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th></tr>
<tr><td>Par darbspēju zaudējumu</td><td>12 140</td><td>13 080</td><td>13 511</td></tr>
<tr><td>Par apgādnieka zaudējumu</td><td>69</td><td>65</td><td>57</td></tr>
</table>
* Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – VSAA) uzskaitē esošie saņēmēji.
Avots: VSAA dati.
Kaitējuma atlīdzību (par apdrošināšanas gadījumu līdz 1997. gadam) saņēmēji* 2018. – 2020. gadā
<table>
<tr><th>Atlīdzību saņēmēju skaits*</th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th></tr>
<tr><td>Par darbspēju zaudējumu</td><td>1 005</td><td>952</td><td>907</td></tr>
<tr><td>Par apgādnieka zaudējumu</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
</table>
* VSAA uzskaitē esošie saņēmēji. Nav datu par saņēmējiem, kuriem kaitējuma atlīdzību izmaksā darba devējs.
Avots: VSAA dati.
Kaitējuma atlīdzības (piešķirtas Černobiļas atomelektrostacijas (AES) avārijas seku likvidēšanas dalībniekam un viņa nāves gadījumā - darbnespējīgiem ģimenes locekļiem) saņēmēji 2018. – 2020. gadā
<table>
<tr><th>Atlīdzību saņēmēju skaits*</th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th></tr>
<tr><td>Par darbspēju zaudējumu</td><td>2 842</td><td>2 839</td><td>2 806</td></tr>
<tr><td>Par apgādnieka zaudējumu</td><td>32</td><td>33</td><td>31</td></tr>
</table>
* VSAA uzskaitē esošie saņēmēji.
Avots: VSAA dati.
</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā</td><td>
Valsts neiegūtie ieņēmumi nodokļa atbrīvojuma piemērošanas rezultātā (fiskālā ietekme)* 2018. – 2020. gadā
<table>
<tr><th>Atlīdzības veids</th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th></tr>
<tr><td>Atlīdzība par darbspēju zaudējumu</td><td>9,5</td><td>11,0</td><td>12,3</td></tr>
<tr><td>Atlīdzība par apgādnieka zaudējumu</td><td>0,05</td><td>0,05</td><td>0,0</td></tr>
<tr><td>Kaitējumu atlīdzība par darbspēju zaudējumu**</td><td>0,2</td><td>0,2</td><td>0,2</td></tr>
<tr><td>Kaitējuma atlīdzība Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam par darbspēju zaudējumu</td><td>1,5</td><td>1,6</td><td>1,7</td></tr>
<tr><td>Kaitējuma atlīdzība par apgādnieka zaudējumu Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka nāves gadījumā</td><td>0,02</td><td>0,03</td><td>0,03</td></tr>
<tr><td>KOPĀ, milj. euro</td><td>11,27</td><td>12,88</td><td>14,23</td></tr>
</table>
* Ietekme aprēķināta pēc VSAA uzskaitē esošo pakalpojumu vidējiem apmēriem.
** Nav datu par kaitējuma atlīdzības apmēriem, kurus izmaksā darba devējs.
Avots: VSAA dati.
</td></tr>
<tr><td>7.</td><td>Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas</td><td>Nodokļa atbrīvojums ir spēkā no 1994. gada 1. janvāra, kad tika pieņemts likums “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”.
Saskaņā ar likumu “Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām” atlīdzību par</td></tr>
</table>

	iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)	darbspēju zaudējumu vai apgādnieka zaudējumu par nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību pēc 1997. gada 1. janvāra piešķir un izmaksā VSAA. Tiesības uz atlīdzību par darbspēju zaudējumu ir tikai tai personai, kurai Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija *(turpmāk – Valsts komisija)* ir noteikusi darbspēju zaudējumu, kas atbilst vismaz III invaliditātes grupai (25% darbspēju zaudējums). Pārejas periodā saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 378 kaitējuma atlīdzību par darbspēju zaudējumu vai apgādnieka zaudējumu par nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību līdz 1997. gada 1. janvārim piešķir un izmaksā darba devējs vai viņa tiesību un saistību pārņēmējs. Noteiktos gadījumos VSAA pārņem kaitējuma atlīdzības izmaksu no darba devēja vai viņa tiesību un saistību pārņēmēja, kā piemēram, ja darba devējs, kurš atbildīgs par darbā nodarīto kaitējumu, nav nosakāms (ir tiesas spriedums par juridiska fakta konstatēšanu vai dokumenti, kas pierāda, ka darba devējam nav tiesību un saistību pārņēmēja). Kaitējuma atlīdzību par darbspēju zaudējumu piešķir un izmaksā ne tikai gadījumā, kad Valsts komisija personai ir noteikusi invaliditātes grupu, bet arī, ja ir noteikti darbspēju zaudējuma procenti bez invaliditātes grupas noteikšanas. Līdzīgi tas ir arī attiecībā uz Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem. Saskaņā ar *Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas atomelektrostacijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likumu* šīm personām kaitējuma atlīdzību piešķir un izmaksā, ja ir noteikta invaliditāte vai darbspēju zaudējums saistībā ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu. No šiem pakalpojumiem, kas piešķirti sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību, vai sakarā ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu, IIN neietur. **Atlīdzību vidējie apmēri 2020. gadā,** *euro mēnesī* **Atlīdzības veids** / **2020** Kaitējumu atlīdzība par darbspēju zaudējumu* — 111,92 Atlīdzība par darbspēju zaudējumu — 378,13 Kaitējuma atlīdzība Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam par darbspēju zaudējumu — 252,53 Kaitējuma atlīdzība par apgādnieka zaudējumu Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka nāves gadījumā — 345,27 Atlīdzība par apgādnieka zaudējumu — 337,69 **Nav datu par kaitējuma atlīdzības apmēriem, kurus izmaksā darba devējs.* ***Avots:*** *VSAA dati.*

8.	Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītāji	**2021**	**2022**	**2023**
		Sasnieguma rādītājus nav iespējams definēt, jo nav iespējams prognozēt saņēmēju skaitu nākotnē, ne arī atlīdzības apmēru, kas katrai personai tiek aprēķināts individuāli.	**X**	**X**	**X**
9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	Nav attiecināms.			
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	Likums 9. panta pirmās daļas 13. punkts nosaka, ka atlīdzība par kaitējumu darbaspēju zaudējuma gadījumā, kas saistīts ar sakropļojumu vai citādu veselības bojājumu, kā arī apgādnieka zaudējuma sakarā, gada apliekamajā ienākumā netiek ietverta un ar IIN netiek aplikta. Savukārt invaliditātes pensijas un apgādnieka zaudējuma pensijas saskaņā ar likuma 8. panta trešās daļas 10. un 10.[1] punktu ar IIN tiek apliktas, piemērojot likuma 12. panta piektajā un sestajā daļā noteiktos ierobežojumus, kā arī 13. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktos atvieglojumus. Likuma 12. panta piektajā un sestajā daļā noteikts, ka personām, kurām piešķirta pensija, tai skaitā apgādnieka zaudējuma pensija atbilstoši likumam *"Par valsts pensijām"*, tiek piemērots šāds neapliekamais minimums: - **2021. gadā** – **3 960** *euro* gadā jeb **330** *euro* mēnesī; - **2022. gadā**: no 1.janvāra līdz 31.jūnijam – **2 100** *euro* 1. pusgadā jeb **350** *euro* mēnesī, bet no 1. jūlija līdz 31. decembrim – **3 000** *euro* 2. pusgadā jeb **500** *euro* mēnesī; - **2023. gadā** – **6 000** *euro* gadā jeb **500** *euro* mēnesī. Tādējādi pensija, tajā skaitā apgādnieka zaudējuma pensija, virs šī pensionāra neapliekamā minimuma ar IIN tiek aplikta. Likuma 13. panta pirmās daļas 4. punkts un 1997. gada 8. aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr. 138 *"Noteikumi par iedzīvotāju ienākuma nodokļa papildu atvieglojumiem personām ar invaliditāti, politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem"* nosaka papildu atvieglojumus personām, kuras saskaņā ar normatīvajiem aktiem			

ir atzītas par personām ar invaliditāti vai kurām ir noteikts politiski represētās personas vai nacionālās pretošanās kustības dalībnieka statuss:

- **1 848** *euro* gadā jeb **154** *euro* mēnesī personām ar noteiktu I vai II invaliditātes grupu vai ar politiski represētās personas vai nacionālās pretošanās kustības dalībnieka statusu;
- **1 440** *euro* gadā jeb **120** *euro* mēnesī personām ar noteiktu III invaliditātes grupu.

Tas nozīmē, ka invaliditātes pensija, kas pārsniedz pensionāra neapliekamo minimumu un papildu atvieglojumu sakarā ar noteikto invaliditāti vai noteikto politiski represētās personas vai nacionālās pretošanās kustības dalībnieka statusu, tiek aplikta ar IIN. Tā piemēram 2021. gadā ar nodokli neapliekamā summa ir:

- **5 808** *euro* gadā (3 960 + 1 848) jeb **484** *euro* mēnesī personai, kurai noteikta I vai II invaliditātes grupa vai kurai noteikts politiski represētās personas vai nacionālās pretošanās kustības dalībnieka statuss;
- **5 400** *euro* gadā (3 960 + 1 440) jeb **450** *euro* mēnesī personai, kurai noteikta III invaliditātes grupa.

Atšķirīgā nodokļu IIN ieturēšanas kārtība rada nevienlīdzību situācijā, kad personai tiek piešķirta atlīdzība par darbspēju zaudējumu vai invaliditātes pensija.

Kā invaliditātes pensijas, tā arī atlīdzības par darbspēju zaudējumu izmaksas mērķis ir nodrošināt apdrošinātajai personai ienākumus laikā, kad darbspēju samazināšanās vai zuduma dēļ tā nevar aktīvi iesaistīties darbā un pati sevi nodrošināt. Personām darbspējīgā vecumā negūtie ienākumi sakarā ar darbspēju zudumu (invaliditāti) tiek kompensēti, izmaksājot atlīdzību vai kaitējuma atlīdzību par darbspēju zaudējumu (ja darbspēju zuduma cēlonis ir nelaimes gadījums darbā vai arodslimība) vai invaliditātes pensiju (ja darbspēju zuduma cēlonis ir vispārējā saslimšana).

Invaliditātes pensija un atlīdzība par darbspēju zaudējumu tiek piešķirta personai ar invaliditāti un aprēķināta no personas vidējās apdrošināšanas iemaksu algas pirms invaliditātes noteikšanas, atšķiras tikai invaliditātes cēlonis. Turklāt atlīdzību vidējie apmēri ir salīdzinoši lielāki kā invaliditātes pensiju vidējie apmēri, īpaši III invaliditātes grupas gadījumā.

Atlīdzības par darbspēju zaudējumu un invaliditātes pensijas vidējie apmēri 2020.gadā

Invaliditātes grupa	Atlīdzības par darbspēju zaudējumu vidējais apmērs *(euro)*	Invaliditātes pensijas vidējais apmērs (ar piemaksu) *(euro)*
I grupa	515,14	286,35
II grupa	471,87	262,56
III grupa	378,73	107,78

Avots: *VSAA dati.*

		Līdzīgi tas ir situācijā, kad atkarībā no tā, kā iestājusies apgādnieka nāve, tiek piešķirta atlīdzība par apgādnieka zaudējumu vai apgādnieka zaudējuma pensija. Vispārējā gadījumā tiek piešķirta apgādnieka zaudējuma pensija, bet, ja apgādnieka nāve ir iestājusies nelaimes gadījumā darbā vai arodslimības dēļ, tad tiek piešķirta atlīdzība par apgādnieka zaudējumu. Apgādnieka zaudējuma pensijas un atlīdzības par apgādnieka zaudējumu mērķis ir sniegt atbalstu darba nespējīgiem ģimenes locekļiem viņu apgādnieka nāves gadījumā. Saskaņā ar likumu *"Par valsts pensijām"* apgādnieka zaudējuma pensiju aprēķina, ņemot vērā mirušā apgādnieka iespējamo vecuma pensiju, bet atlīdzību par apgādnieka zaudējumu aprēķina saskaņā ar likumu *"Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām"*, ņemot par pamatu apdrošinātās personas mēneša vidējo apdrošināšanas iemaksu algu, tādējādi atlīdzības par apgādnieka zaudējumu vidējais apmērs ir lielāks kā apgādnieka zaudējuma pensijas vidējais apmērs. **Atlīdzības par darbspēju zaudējumu un apgādnieka zaudējuma pensijas vidējie apmēri 2020. gadā** **Atlīdzības par apgādnieka zaudējumu vidējais apmērs,** *euro mēnesī* — 337,69 **Apgādnieka zaudējuma pensijas vidējais apmērs,** *euro mēnesī* — 203,00 ***Avots:*** *VSAA dati.*
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Saskaņā ar likumu *„Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām"*, ja apdrošinātā persona cietusi nelaimes gadījumā darbā vai viņai konstatēta arodslimība, tad par pārejošu darba nespēju ir tiesības saņemt slimības pabalstu un slimības naudu. Minētā likuma 19. panta trešajā daļā noteikts, ka slimības pabalstu un slimības naudu piešķir 80% apmērā, ņemot par pamatu attiecīgi dienas vidējo izpeļņu vai dienas vidējo apdrošināšanas iemaksu algu, un izmaksā apdrošinātajām personām šādā kārtībā: 1) ja noticis nelaimes gadījums darbā: par pirmajām 10 darba nespējas dienām - darba devējs no saviem līdzekļiem, bet par turpmāko pārejošas darba nespējas periodu, - VSAA; 2) ja apdrošinātā persona saslimusi ar arodslimību: sākot ar to darba nespējas dienu, kad speciāla ārstu komisija konstatējusi arodslimību, - VSAA. Vispārējās saslimšanas gadījumā saskaņā ar likuma *„Par maternitātes un slimības apdrošināšanu"* 36. panta pirmo daļu

<table>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td>darba devējs darba ņēmējiem, kuriem darba periodā iestājusies darba nespēja, izmaksā slimības naudu ne mazāk kā 75% apmērā no vidējās izpeļņas par otro un trešo pārejošas darba nespējas dienu un ne mazāk kā 80% apmērā - par laiku no ceturtās darba nespējas dienas, taču ne ilgāku par 10 kalendāra dienām. Saskaņā ar šā likuma 13. panta pirmo daļu, 17. un 24. pantu slimības pabalstu piešķir 80% apmērā no pabalsta saņēmēja vidējās apdrošināšanas iemaksu algas un izmaksā VSAA par laiku no darba nespējas 11. dienas līdz darbspēju atgūšanas dienai [...]. Tas nozīmē, ka slimības pabalsts vispārējā gadījumā apdrošinātai personai tiek maksāts sākot ar otro dienu, un otrajai, trešajai dienai piemēro mazākus procentus no vidējās izpeļņas.

Saskaņā ar likuma „Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām” 21. pantu personas, kuras cietušas nelaimes gadījumā darbā vai kurām konstatēta arodslimība, tiek atbalstītas, tām apmaksājot papildu izdevumus par ārstēšanos (t.sk., pacientu iemaksas, medicīniskā aprūpe un rehabilitācija u.c. izdevumi). Minēto papildu izdevumu apmaksa tiek veikta, pamatojoties uz ārstējošā ārsta vai ārstniecības iestādes izsniegtajiem dokumentiem, kas apstiprina šo izdevumu nepieciešamību, kā arī šo izdevumu apmēru. Šo izdevumu summa nedrīkst būt lielāka par apdrošināšanas gadījuma iestāšanās dienā spēkā esošā valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta divdesmitpieckāršu apmēru, piemēram, 2021. gadā – tie ir 2 725 euro.

Šāda ārstēšanās izdevumu kompensēšana nav iespējama, ja ir vispārējās saslimšanas gadījums.

Papildu ārstēšanās izdevumu kompensāciju skaits 2020. gadā
<table>
<tr><th>Kopā</th><th>Saistībā ar nelaimes gadījumu darbā</th><th>Saistībā ar arodslimību</th></tr>
<tr><td>6 123</td><td>427</td><td>5 707</td></tr>
</table>
Avots: VSAA dati.</td>
</tr>
<tr>
<td>13.</td>
<td>Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtē-juma termiņu), pārskatīt vai atcelt</td>
<td>Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu “Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu”, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.</td>
</tr>
</table>

Veidlapa Nr. 1.1.20.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija/	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Sociāla un ekonomiska rakstura nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums ienākumam no nekustamā īpašuma atsavināšanas**
N.p.k.	**1.1.20.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums).*
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 9. panta pirmās daļas 33. punkts.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Gada apliekamajā ienākumā netiek ietverts un ar iedzīvotāju ienākuma nodokli *(turpmāk – IIN)* netiek aplikts ienākums no nekustamā īpašuma atsavināšanas, kas maksātāja īpašumā (no dienas, kad attiecīgais nekustamais īpašums reģistrēts zemesgrāmatā) ir ilgāk par 60 mēnešiem un vismaz 12 mēnešus pēc kārtas (minētajā 60 mēnešu periodā) līdz atsavināšanas līguma noslēgšanas dienai ir personas deklarētā dzīvesvieta (kas nav deklarēta kā maksātāja papildu adrese). Ja nekustamais īpašums, kuru atsavina, ir mantots līgumiskā, testamentārā vai likumiskā ceļā no fiziskās personas, kuru ar maksātāju saista laulība vai radniecība līdz trešajai pakāpei *Civillikuma* izpratnē, šīs panta daļas izpratnē uzskatāms, ka nekustamais īpašums ir maksātāja īpašumā no dienas, kad attiecīgais nekustamais īpašums reģistrēts zemesgrāmatā kā mantojuma atstājēja īpašums.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atbrīvojuma mērķis ir neaplikt ienākumu, kas rodas atsavinot personas pamata dzīvesvietu.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)	Nodokļa atbrīvojums ir efektīvs, jo nodrošina, ka ar nodokli netiek aplikts personas ienākums no pamata dzīvesvietas atsavināšanas. Kritēriji, kas noteikti likumā, lai ar nodokli netiktu aplikts personas ienākums no pamata dzīvesvietas atsavināšanas, ļauj nošķirt sava nekustamā īpašuma pārdošanu no tāda nekustamā īpašuma pārdošanas, kas notiek ar mērķi gūt peļņu, taču nav kvalificējams kā saimnieciskā darbība. Svarīgs priekšnoteikums, lai izpildītu nosacījumu par 60 mēnešu periodu kopš nekustamais īpašums ir iereģistrēts zemesgrāmatā

		un ienākums no nekustamā īpašuma pārdošanas būtu ar IIN neapliekams ienākums, ir savlaicīga nekustamā īpašuma ierakstīšana zemesgrāmatā.
5.	Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņems nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā	Nav pieejama informācija par personu skaitu, kas izmantotu atbrīvojumu, jo ne pārskatā *"Paziņojums par fiziskai personai izmaksātajām summām"*, ne deklarācijā par ienākumu no kapitāla pieauguma nav norādāma informācija par personām un to ienākumiem, kas saņem nodokļa atbrīvojumu, jo šo ienākumu neapliek ar IIN. Situācijā, kad ienākums no īpašuma pārdošanas nav apliekams ar IIN, deklarācija par ienākumu no kapitāla pieauguma fiziskai personai nav jāiesniedz. Taču, ja gūts ienākums, kas lielāks par 10 000 *euro*, tas fiziskai personai jānorāda gada ienākumu deklarācijā kā neapliekams ienākums (nav norādāms konkrēts atšifrējums vai ienākuma kods). Līdz ar to arī no iesniegtajām gada ienākumu deklarācijām nav iespējams iegūt pilnīgu un detalizētu informāciju par personu skaitu, kas piemērojuši atbrīvojumu.
6.	Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā	Tā kā ne pārskatā *"Paziņojums par fiziskai personai izmaksātajām summām"*, ne deklarācijā par ienākumu no kapitāla pieauguma nav norādīta informācija par ienākumiem no nekustamā īpašuma atsavināšanas, kurus neapliek ar IIN, tad nav iespējams aprēķināt nodokļa atbrīvojuma fiskālo ietekmi.
7.	Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)	Nodokļa atbrīvojums ir spēkā no **2010. gada 1. janvāra**[1]. Šāds nodokļa atbrīvojums ieviests, jo no 2010. gada 1. janvāra tika paplašināta IIN bāze, nosakot jaunus kapitāla aktīvu veidus, tai skaitā nekustamā īpašuma (ieskaitot nekustamā īpašuma iegūšanas tiesības) pārdošanu, ko apliek ar nodokli (10% likme) kā ienākumu no kapitāla un ienākuma no kapitāla pieauguma. Vienlaicīgi tika noteikts ierobežojums attiecībā uz ienākumu no nekustamā īpašuma pārdošanas, kas bijis fiziskās personas īpašumā vismaz piecus gadus un tikpat ilgi kalpojusi kā personas deklarētā dzīvesvieta.
8.	Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītāji: **2021** / **2022** / **2023** Kvantitatīvie rādītāji nav definējami, jo nav tādu lielumu, kas raksturotu nodokļa atbrīvojuma noteiktā mērķa sasniegšanas pakāpi. — **X** / **X** / **X**
9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar	Nodokļa atbrīvojums nodrošina iespēju piemērot atbrīvojumu ienākumam no nekustamā īpašuma atsavināšanas nodokļa maksātāja pamata dzīvesvietai.

[1] Likuma 2009. gada grozījumi par ienākumu no nekustamā īpašuma pārdošanas.
Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/202351-grozijumi-likuma-par-iedzivotaju-ienakuma-nodokli-

	paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	Atbrīvojums nav terminēts, bet būtiskām atbrīvojuma saņēmēju skaita svārstībām nav būtiska pamata, ja nenotiek nozīmīgas izmaiņas valstī. Izmaiņas var skart tikai atbrīvojuma kopējo apmēru valstī, kas saistīts ar nekustamā īpašuma tirgus cenu tendencēm, kā arī gadījumā, ja tiek veiktas izmaiņas nekustamā īpašuma iegādes cenas noteikšanā nodokļa aprēķināšanas vajadzībām. Kā nodokļa atbrīvojuma blakusefekti jāmin: 1) iespēja veikt nodokļu plānošanu, mainot deklarēto dzīvesvietu vairāku maksātājam piederošu nekustamo īpašumu ietvaros 60 mēnešu laikā, tādējādi formāli izpildot likumā noteikto prasību par pastāvīgo dzīvesvietu; 2) deklarētās dzīvesvietas izmantošana plānošanā, lai vienlaikus maksimizētu priekšrocības, kuras personai sniedz deklarētā dzīvesvieta (piemēram, pašvaldības pabalstus, priekšrocības noteiktu pašvaldības pakalpojumu saņemšanā, bērnu izglītības iestādes izvēlē u.tml.), un samazinātu savas saistības pret valsti, t.sk. pašvaldībām (piemēram, samazinātu maksājamo IIN no nekustamā īpašuma atsavināšanas, samazinātu nekustamā īpašuma nodokļa maksājumus u.tml.). IIN atbrīvojums vienīgajam nekustamajam īpašumam bez sasaistes ar deklarēto dzīvesvietu šādu plānošanu padara iespējamu (skat. arī veidlapu Nr. 1.1.21.).
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Nav attiecināms.
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr. 1.1.21.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija/	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Sociāla un ekonomiska rakstura nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums ienākumam no vienīgā nekustamā īpašuma atsavināšanas**
N.p.k.	**1.1.21.**

	Normatīvais akts	Likums *"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (turpmāk – likums)*.
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 9. panta pirmās daļas 33.[1] punkts.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Gada apliekamajā ienākumā netiek ietverts un ar iedzīvotāju ienākuma nodokli *(turpmāk – IIN)* netiek aplikts ienākums no nekustamā īpašuma atsavināšanas, kas maksātāja īpašumā (no dienas, kad attiecīgais nekustamais īpašums reģistrēts zemesgrāmatā) ir ilgāk par 60 mēnešiem un pēdējos 60 mēnešus līdz nekustamā īpašuma atsavināšanas dienai ir bijis maksātāja vienīgais nekustamais īpašums. Ja nekustamais īpašums, kuru atsavina, ir mantots līgumiskā, testamentārā vai likumiskā ceļā no fiziskās personas, kuru ar maksātāju saista laulība vai radniecība līdz trešajai pakāpei *Civillikuma* izpratnē, šīs panta daļas izpratnē uzskatāms, ka nekustamais īpašums ir maksātāja īpašumā no dienas, kad attiecīgais nekustamais īpašums reģistrēts zemesgrāmatā kā mantojuma atstājēja īpašums.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atbrīvojuma mērķis ir veidot papildu mehānismu pamata atbrīvojuma piemērošanai – ienākuma no pamata dzīvesvietas atsavināšanas[1] – situācijās, kurās fiziskā persona dažādu objektīvu apstākļu dēļ nevar izpildīt vienu no kritērijiem – 12 mēnešus līdz atsavināšanas līguma noslēgšanas dienai nekustamais īpašums ir fiziskās personas deklarētā dzīvesvieta.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa	Nodokļa atbrīvojums ir efektīvs, jo padara pamata nodokļa atbrīvojuma piemērošanu elastīgāku un izmantojamāku dažādās situācijās.

[1] Likuma 9. panta pirmās daļas 33. punkts, kurā ietverti kritēriji (60 mēneši nodokļa maksātāja īpašumā un vismaz 12 mēnešus līdz atsavināšanas līguma noslēgšanas dienai ir fiziskās personas deklarētā dzīvesvieta (kas nav deklarēta kā maksātāja papildu adrese)), kuriem izpildoties fiziskā personas ienākums no nekustamā īpašuma atsavināšanas netiek aplikts ar IIN.

	atvieglojums ir efektīvs)	Kritēriji, kas noteikti likumā, lai ar nodokli netiktu aplikts personas ienākums no pamata dzīvesvietas atsavināšanas, ļauj nošķirt sava nekustamā īpašuma pārdošanu no tāda nekustamā īpašuma pārdošanas, kas notiek ar mērķi gūt peļņu, taču nav kvalificējams kā saimnieciskā darbība. Svarīgs priekšnoteikums, lai izpildītu nosacījumu par 60 mēnešu periodu kopš nekustamais īpašums ir ierēģistrēts zemesgrāmatā un ienākums no nekustamā īpašuma pārdošanas būtu ar IIN neapliekams ienākums, ir savlaicīga nekustamā īpašuma ierakstīšana zemesgrāmatā. Tomēr jāņem vērā, ka tiesību normās nav iespējams paredzēt visas dzīvē sastopamās situācijas, nosakot skaidrus priekšrakstus par rīcību vienā vai otrā gadījumā. Nodokļa atbrīvojuma efektivitāti mazina arī nodokļa maksātāju centieni izmantot likuma normas interpretācijas, lai izvairītos no nodokļa nomaksas (skat. 10. punktu).
5.	Nodokļa maksātāju skaits, kuri saņems nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā	Nav pieejama informācija par personu skaitu, kas izmantotu atbrīvojumu, jo ne pārskatā *"Paziņojums par fiziskai personai izmaksātajām summām"*, ne deklarācijā par ienākumu no kapitāla pieauguma nav norādāma informācija par personām un to ienākumiem, kas saņem nodokļa atbrīvojumu, jo šo ienākumu neapliek ar IIN. Situācijā, kad ienākums no īpašuma pārdošanas nav apliekams ar IIN, deklarācija par ienākumu no kapitāla pieauguma fiziskai personai nav jāiesniedz. Taču, ja gūts ienākums, kas lielāks par 10 000 *euro*, tas fiziskai personai jānorāda gada ienākumu deklarācijā kā neapliekams ienākums (nav norādāms konkrēts atšifrējums vai ienākuma kods). Līdz ar to arī no iesniegtajām gada ienākumu deklarācijām nav iespējams iegūt pilnīgu un detalizētu informāciju par personu skaitu, kas piemērojuši atbrīvojumu.
6.	Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā	Tā kā ne pārskatā *"Paziņojums par fiziskai personai izmaksātajām summām"*, ne deklarācijā par ienākumu no kapitāla pieauguma nav norādīta informācija par ienākumiem no nekustamā īpašuma atsavināšanas, kurus neapliek ar IIN, tad nav iespējams aprēķināt nodokļa atbrīvojuma fiskālo ietekmi.
7.	Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)	Nodokļa atbrīvojums ir spēkā **no 2014. gada 1. janvāra**[2]. Papildus nodokļa atbrīvojums ieviests, jo pamata atbrīvojuma piemērošanas praksē bija dažādas situācijas[3], kurās objektīvi pamatotu iemeslu dēļ personām nebija iespējams deklarēt savu dzīvesvietu viņu vienīgajā nekustamajā īpašumā, kas to īpašuma atradās ilgstoši. Kā viens no argumentiem atbrīvojuma ieviešanai

[2] Likuma 2013. gada 6. novembra grozījumi par ienākumu no nekustamā īpašuma pārdošanas. Detalizētāka informācija pieejama likumprojekta anotācijā.
Pieejams:https://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/A941C6E56C49A67DC2257BF70047C61C?OpenDocument

[3] Par praksē sastopamajām dažādam situācijām informāciju saņēma gan Finanšu ministrija, gan Valsts ieņēmumu dienests – nodokļu maksātāju jautājumi, iesniegumi u. tml.

		kalpoja apsvērums, ka persona, kura dažādu apsvērumu pēc īrē dzīvokli (visbiežāk darbs, mācības citā pilsētā) un īres dzīvoklī deklarējusi dzīvesvietu, tiek nostādīta nelabvēlīgākā situācijā nekā persona, kuras īpašumā ir divi vai vairāki nekustamie īpašumi (no kuriem, piemēram, vienā persona faktiski dzīvo, bet dzīvesvietu deklarējusi citā) un kura var izmantot likumā noteikto atvieglojumu.
8.	Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītāji | **2021** | **2022** | **2023** Kvantitatīvie rādītāji nav definējami, jo nav tādu lielumu, kas raksturotu nodokļa atbrīvojuma noteiktā mērķa sasniegšanas pakāpi. | **X** | **X** | **X**
9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu – kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	Nodokļa atbrīvojums nodrošina iespēju elastīgi piemērot atbrīvojumu ienākumam no nekustamā īpašuma atsavināšanas objektīvas nepieciešamības gadījumā arī nestandarta situācijās.
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	Atbrīvojums nav terminēts, bet būtiskām atbrīvojuma saņēmēju skaita svārstībām nav pamata, ja nenotiek nozīmīgas izmaiņas valstī. Izmaiņas var skart tikai atbrīvojuma kopējo apmēru valstī, kas saistīts ar nekustamā īpašuma tirgus cenu tendencēm, kā arī gadījumā, ja tiek veiktas izmaiņas nekustamā īpašuma iegādes cenas noteikšanā nodokļa aprēķināšanas vajadzībām. Kā nodokļa atbrīvojuma blakusefekti jāmin: 1) nodokļa maksātāji interpretē likuma normas, lai izvairītos no nodokļa nomaksas. Piemēram, nemaksā nodokli no kapitāla aktīva atsavināšanas arī gadījumos, kad tiek atsavināti tādi nekustamā īpašuma objekti, kurus nevar uzskatīt par personas dzīvesvietu (piemēram, īres nami, rūpnīcas ēku komplekss kā vienots nekustamais īpašums u.tml.), un kuri Finanšu ministrijas ieskatā nebija likumdevēja mērķis, pieņemot likuma normu; 2) deklarētās dzīvesvietas izmantošana plānošanā, lai vienlaikus maksimizētu priekšrocības, kuras personai sniedz deklarētā dzīvesvieta (piemēram, pašvaldības pabalstus, priekšrocības noteiktu pašvaldības pakalpojumu saņemšanā, bērnu izglītības iestādes izvēlē u.tml.), un samazinātu savas

		saistības pret valsti, t.sk. pašvaldībām (piemēram, samazinātu maksājamo IIN no nekustamā īpašuma atsavināšanas, samazinātu nekustamā īpašuma nodokļa maksājumus u.tml.). IIN atbrīvojums vienīgajam nekustamajam īpašumam bez sasaistes ar deklarēto dzīvesvietu šādu plānošanu padara iespējamu (skat. arī veidlapu Nr. 1.1.20.).
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Nav attiecināms.
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.

Veidlapa Nr. 1.1.22.

Plānā spēkā esošais nodokļu atvieglojums, kuram mērķis un sasniedzamie rādītāji ir definējami /1.kategorija/	
Nodokļa atvieglojuma grupa	**Sociāla un ekonomiska rakstura nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem**
Nosaukums	**Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atbrīvojums ienākumam no nekustamā īpašuma atsavināšanas, ja šis ienākums no jauna tiek ieguldīts funkcionāli līdzīgā nekustamajā īpašumā**
N.p.k.	**1.1.22.**

	Normatīvais akts	Likums "*Par iedzīvotāju ienākuma nodokli*" *(turpmāk – likums)*.
1.	Norma (likuma pants, panta daļa, punkts, apakšpunkts vai pārejas noteikumu punkts)	Likuma 9. panta pirmās daļas 34.[2] punkts.
2.	Nodokļa atvieglojuma būtība vai redakcija	Gada apliekamajā ienākumā netiek ietverts un ar iedzīvotāju ienākuma nodokli *(turpmāk – IIN)* netiek aplikts ienākums no nekustamā īpašuma atsavināšanas (attiecīgais nekustamais īpašums reģistrēts zemesgrāmatā kā maksātāja vienīgais nekustamais īpašums), <u>ja šis ienākums no jauna tiek ieguldīts funkcionāli līdzīgā nekustamajā īpašumā</u> 12 mēnešu laikā pēc nekustamā īpašuma atsavināšanas vai arī pirms nekustamā īpašuma atsavināšanas.
3.	Nodokļa atvieglojuma ieviešanas mērķis	Nodokļa atbrīvojuma mērķis ir veidot papildu mehānismu pamata atbrīvojuma piemērošanai – ienākuma no pamata dzīvesvietas atsavināšanas[1] – situācijās, kurās fiziskā persona dažādu objektīvu apstākļu dēļ nevar izpildīt vienu no kritērijiem – 12 mēnešus līdz atsavināšanas līguma noslēgšanas dienai nekustamais īpašums ir fiziskās personas deklarētā dzīvesvieta vai nekustamais īpašums ir 60 mēnešus personas īpašumā.
4.	Nodokļa atvieglojuma atbilstība tā ieviešanas būtībai (vai nodokļa atvieglojums ir efektīvs)	Nodokļa atbrīvojums ir efektīvs, jo padara pamata nodokļa atbrīvojuma piemērošanu elastīgāku un izmantojamu dažādās situācijās. Par funkcionāli līdzīgu nekustamo īpašumu likuma izpratnē uzskata īpašumu, kuru izmanto līdzīgiem mērķiem kā iepriekšējo. Piemēram, var aizvietot viena dzīvokļa māju ar dzīvokli

[1] Likuma 9. panta pirmās daļas 33. punkts, kurā ietverti kritēriji (60 mēneši nodokļa maksātāja īpašumā un vismaz 12 mēnešus līdz atsavināšanas līguma noslēgšanas dienai ir fiziskās personas deklarētā dzīvesvieta (kas nav deklarēta kā maksātāja papildu adrese)), kuriem izpildoties fiziskā personas ienākums no nekustamā īpašuma atsavināšanas netiek aplikts ar IIN.

		daudzdzīvokļu mājā un otrādi, atsavināt apbūves zemi, vietā iegādājoties dzīvokli daudzdzīvokļu mājā un otrādi. Par funkcionāli atšķirīga nekustamo īpašuma iegādi var runāt, ja tiek atsavināts dzīvoklis daudzdzīvokļu mājā, bet vietā iegādājas rūpnieciskās ražošanas ēku vai vairumtirdzniecības, vai mazumtirdzniecības ēku. Par nekustamā īpašuma aizstāšanu ar funkcionāli līdzīgu nekustamo īpašumu Valsts ieņēmumu dienestam iespējams pārliecināties pēc Zemesgrāmatas datiem. Savukārt nekustamā īpašuma atsavināšanas ienākuma ieguldīšanu funkcionāli līdzīgā nekustamajā īpašumā apliecina iegādātā nekustamā īpašuma iegādes dokumentos norādītā vērtība. Pie šādiem gadījumiem var minēt, piemēram, situāciju, kad persona atsavina savā īpašumā esošu vienīgo nekustamo īpašumu, kas kalpojis par tās pamata dzīvesvietu, bet objektīvu apstākļu dēļ (piemēram, invaliditātes dēļ) konkrētajā nekustamajā īpašumā nevar vairs dzīvot vai arī fiziskā persona objektīvu apstākļu dēļ vēlas savu vienīgo nekustamo īpašumu aizstāt ar citu (pret lielāku vai mazāku).[2] Izvēlētā perioda – 12 mēneši pirms vai pēc nekustamā īpašuma atsavināšanas – mērķis ir dot personai pietiekami ilgu laika periodu, kāds nepieciešams nekustamā īpašuma aizstāšanai ar funkcionāli līdzīgu nekustamo īpašumu (t.sk. iegādāties funkcionāli līdzīgu nekustamo īpašumu un tikai tad atsavināt nekustamo īpašumu, kuru izmanto kā pamata dzīvesvietu). Normas redakcija pieļauj arī cita veida nekustamā īpašuma aizstāšanu ar funkcionāli līdzīgu nekustamo īpašumu. Tomēr jāņem vērā, ka tiesību normas nevar būt pārlieku konkrētas un tajās nav iespējams paredzēt visas dzīvē sastopamās situācijas, nosakot skaidrus priekšrakstus par rīcību vienā vai otrā gadījumā.
5.	Nodokļa maksā-tāju skaits, kuri saņems nodokļa atvieglojumu, pēdējo trīs gadu periodā	Nav pieejama informācija par personu skaitu, kas izmantotu atbrīvojumu, jo ne pārskatā *"Paziņojums par fiziskai personai izmaksātajām summām"*, ne deklarācijā par ienākumu no kapitāla pieauguma nav norādāma informācija par personām un to ienākumiem, kas saņem nodokļa atbrīvojumu, jo šo ienākumu neapliek ar IIN. Situācijā, kad ienākums no īpašuma pārdošanas nav apliekams ar IIN, deklarācija par ienākumu no kapitāla pieauguma fiziskai personai nav jāiesniedz. Taču, ja gūts ienākums, kas lielāks par 10 000 *euro*, tas fiziskai personai jānorāda gada ienākumu deklarācijā kā neapliekams ienākums (nav norādāms konkrēts atšifrējums vai ienākuma kods). Līdz ar to arī no iesniegtajām

[2] Likuma 2013. gada 6. novembra grozījumi par ienākumu no nekustamā īpašuma pārdošanas. Detalizētāka informācija pieejama likumprojekta anotācijā.
Pieejams:*https://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/A941C6E56C49A67DC2257BF70047C61C?OpenDocument*

		gada ienākumu deklarācijām nav iespējams iegūt pilnīgu un detalizētu informāciju par personu skaitu, kas piemērojuši atbrīvojumu.
6.	Nodokļa atvieglojuma fiskālā ietekme pēdējo trīs gadu periodā	Tā kā ne pārskatā *"Paziņojums par fiziskai personai izmaksātajām summām"*, ne deklarācijā par ienākumu no kapitāla pieauguma nav norādīta informācija par ienākumiem no nekustamā īpašuma atsavināšanas, kurus neapliek ar IIN, tad nav iespējams aprēķināt nodokļa atbrīvojuma fiskālo ietekmi.
7.	Cita būtiska informācija (t.sk., atvieglojuma ieviešanas iemesls, padziļinātu pētījumu rezultāti u.c.)	Nodokļa atbrīvojums ir spēkā **no 2014. gada 1. janvāra**[3]. Papildus nodokļa atbrīvojums ieviests, jo pamata atbrīvojuma piemērošanas praksē bija dažādas situācijas[4], kurās objektīvi pamatotu iemeslu (piemēram, invaliditāte, ģimenes pieaugums u.c.) dēļ personām pamata dzīvesvietu bija nepieciešams atsavināt ātrāk nekā pēc 60 mēnešu termiņa notecēšanas no nekustamā īpašuma reģistrēšanas zemesgrāmatā uz nodokļa maksātāja vārda, lai aizstātu ar citu nekustamo īpašumu. Nodokļa atbrīvojuma mehānisms tika izmantots, ņemot vērā, ka atbrīvojuma piemērošana aizstāšanas gadījumos ir aprobēts mehānisms, ko ar dažādiem nosacījumiem attiecībā uz fiziskajām personām – nodokļu maksātājiem mēdz izmantot arī citu valstu nodokļu sistēmās. Tāpat līdzīgs princips tiek piemērots saimnieciskās darbības ienākuma noteikšanā attiecībā uz pamatlīdzekļu aizstāšanu, ja tos zaudē stihiskas nelaimes rezultātā vai citos gadījumos, kad pamatlīdzekļus zaudē piespiedu kārtā.
8.	Nodokļa atvieglojuma sasniedzamie (t.sk. kvantitatīvie) rādītāji trīs gadu periodā, sākot ar nodokļa atvieglojuma izvērtēšanas periodu	Sasnieguma rādītāji: **2021** / **2022** / **2023** Kvantitatīvie rādītāji nav definējami, jo nav tādu lielumu, kas raksturotu nodokļa atbrīvojuma noteiktā mērķa sasniegšanas pakāpi. — **X** / **X** / **X**
9.	Nodokļa atvieglojuma paredzamais pozitīvais efekts salīdzinājumā ar paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu –	Nodokļa atbrīvojums nodrošina iespēju elastīgi piemērot atbrīvojumu ienākumam no nekustamā īpašuma atsavināšanas objektīvas nepieciešamības gadījumā arī nestandarta situācijās, ja atsavināšanas mērķis ir gūt nevis ienākumu, bet aizstāt vienu nekustamo īpašumu ar citu nekustamo īpašumu.

[3] Likuma 2013. gada 6. novembra grozījumi par ienākumu no nekustamā īpašuma pārdošanas. Detalizētāka informācija pieejama likumprojekta anotācijā.
Pieejams:https://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/A941C6E56C49A67DC2257BF70047C61C?OpenDocument

[4] Par praksē sastopamajām dažādam situācijām informāciju saņēma gan Finanšu ministrija, gan Valsts ieņēmumu dienests – nodokļu maksātāju jautājumi, iesniegumi u. tml.

	kvalitatīvs izvērtējums (ja nepieciešams vai nav kvantitatīvo rādītāju)	
10.	Nodokļa atvieglojuma iespējamie blakusefekti, riski (t.sk. paredzama nodokļu plānošana, lai samazinātu maksājamo nodokļu kopējo apmēru, izkropļota resursu pārdale ekonomikā u.c.), problēmas u.tml.	Nodokļa atbrīvojums nav terminēts, bet būtiskām atbrīvojuma saņēmēju skaita svārstībām nav pamata, ja nenotiek būtiskas izmaiņas valstī.
11.	Atbilstība ES valsts atbalsta nosacījumiem	Nav attiecināms.
12.	Papildus pieejamais valsts atbalsts	Nav attiecināms.
13.	Vai nodokļa atvieglojumu ir nepieciešams saglabāt (norādot atkārtota izvērtējuma termiņu), pārskatīt vai atcelt	Sagatavojot FM informatīvo ziņojumu *"Par spēkā esošo nodokļu atvieglojumu efektivitātes izvērtēšanu"*, kurā tiks ietverts nodokļa atvieglojuma mērķa sasniegšanas pakāpes novērtējums, kā arī izvērtējums par kopējo pieejamo atbalstu konkrētam mērķim, grupai vai nozarei, tiks vērtēta nepieciešamība saglabāt, pārskatīt vai atcelt nodokļa atvieglojumu.